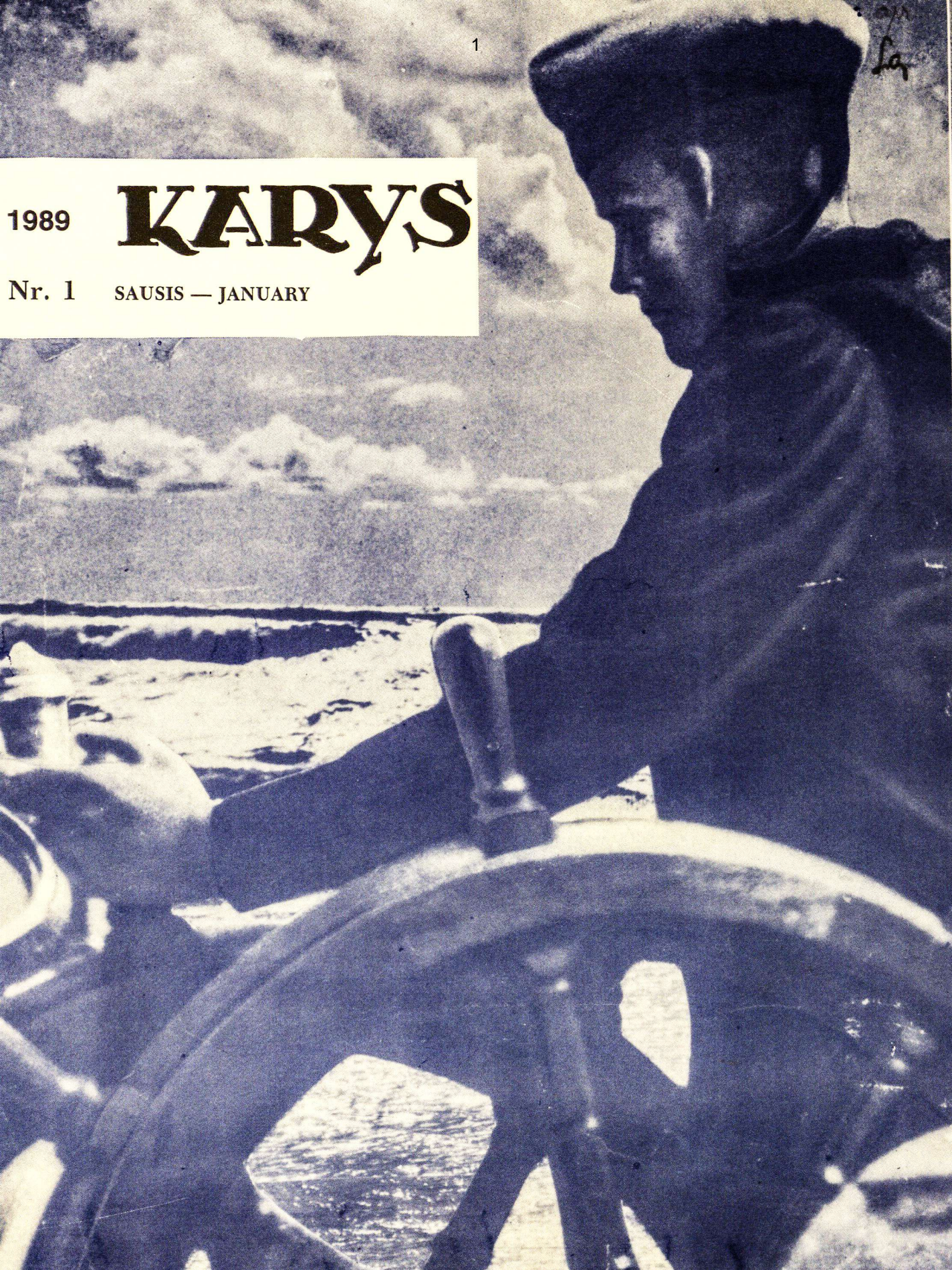

1989

KARYS

Nr. 1 SAUSIS — JANUARY

KARYS

1989
Nr. 1 (1648)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00. Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July, August and December by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207.

TURINYS

<i>Viršelis</i> — 1939 m. sausio mėn. "Kario" viršelis — "Jūreivis Baltijos jūroje".	
Alg. Gustaitis — Siekiant atgauti Donelaičio mirties vietovę	1
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	5
Dr. A. Mauragis — Dr. J. Šliūpas mano atsiminimuose	10
KARIO SKYRIAI:	
Mūsų spaudoje pasižvalgius	16
Žvilgsnis į politiką	17
Karinės žinios	19
Iš grožinės literatūros: A. Kairio — Kardas ir krikštas	22
KARIO PRIEDAS:	
Tremties trimitas	27
B. Gaidžiūnas — Visada Maironis ir kt.	
MŪSŲ MIRUSIEJI	43

ATSTOVAI

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Juginėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1

SAUSIS — JANUARY

1989

SIEKIANT ATGAUTI DONELAIČIO MIRTIES VIETOVĘ

ALGIRDAS GUSTAITIS

Jau eilė metų, kai okupuotos Lietuvos lietuviai stengiasi atgauti ir prie sovietinės Lietuvos prijungti Donelaičio mirties vietovę Tolminkiemį, kuris yra buvusioje Prūsijos teritorijoje.

Tokios tenai gyvenančių lietuvių pastangos labai palaikytinos. Geriau nors kiek nors, negu nieko, kalbant apie buvusias prūsų žemes.

Kaip patirta iš vėlesniais laikais atvykusių, tos Donelaičio kapo prie sovietinės Lietuvos prijungimo pastangos didėja. Paskutiniaisiais mėnesiais Sovietų Rusija yra paskelbusi: ji nebūtų priešinga jų krašto teritoriniams pakeitimais, jei tuo negrasinama Sovietų Sąjungai, Sovietų Sąjungos saugumui. Tuoj požiūriu, nebūtų nei jokio mažutėliausio pavojaus Sovietų Sąjungai. Jos administruojamų žemių dalelytė būtų perleista sovietinės Lietuvos administracijai, o sovietinė Lietuva, kaip žinome yra griežtoje Sovietų Rusijos (Sovietų Sąjungos) kontrolėje. Tai būtų tarsi tos pat sriubos valgymas, tik skirtingu šaukštu.

Suprantama, negalima naujai administracijai pavesti toliau esantį siaurutį ruoželį. Pakeičiamoji sritis turi turėti logišką aplinką, tiesioginiai susijusią su taja sritimi.

Tolminkiemis yra tarp trijų apskričių, kalbant Vokietijos administraciniu suskirstymu: tarp Gumbinės, Stalupėnų ir Galdapės apskričių. Šiaurėn nuo Stalupėnų apskrities negalima palikti "kabėjimui ore" Pilkalnio apskritį. Tos keturios buvusios apskritys sudaro geografiniai surištą vienetą, negalimą skaldyti.

Kad būtų aiškiau, padariau tos srities braižinėlių, parodantį jų išdėstymą su apskrities miestais, ir kiek toliau esančiais kai kuriais kitais miestais, lengvesnės orientacijos dėliai.

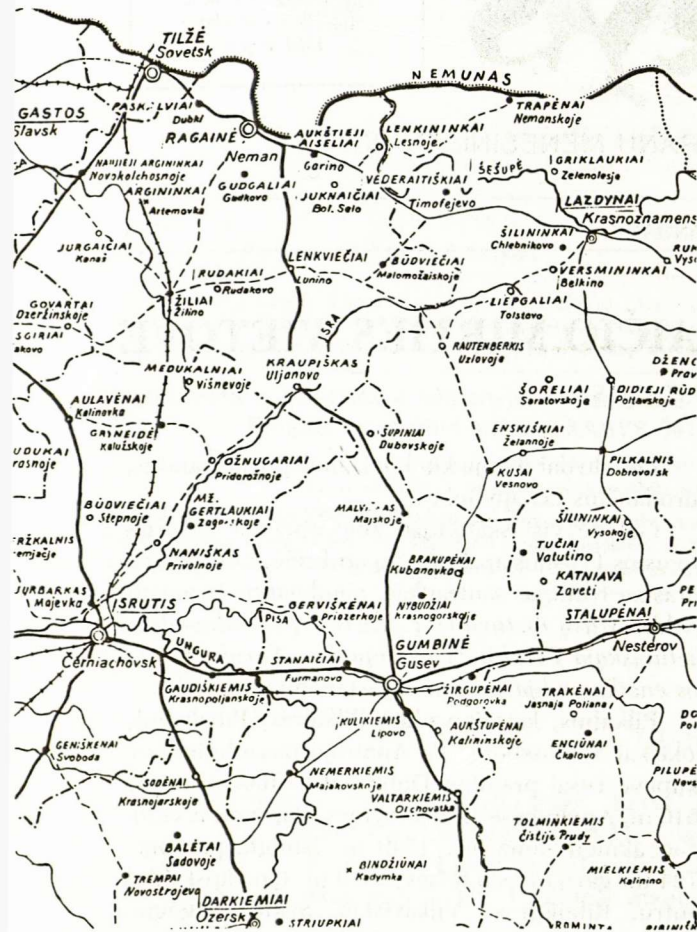
Duodu dar dviejų kitokių žemėlapių atspaudus, nurodančius tas apylinkes.

Gal ne visi skaitytojai žino apie tas keturias buvusios Prūsijos apskritis, jų apskričių miestus, tai parašiau trumpas santraukas, naudojantis Broniaus Kviklio *Mūsų Lietuva IV t.*, *Lietuvių enciklopedija*, *Lietuviškąja Tarybine enciklopedija*, *Tarybų Lietuvos enciklopedija* ir kitur surastais duomenimis.

Pilkalnis, kartais vadina Pilkalnis, Piliakalnis, Vokiškai Schlossberg. Po Anatrojo pasaulinio karo okupavę rusai praminė Dobrovolsk. Raštuose nuo 1516 m. Apylinkėse archeologinės iškasenos iš vidurinio akmens amžiaus. 1549 m. įsteigta parapija. 1724 m. gavo miesto teises. 1819 m. tapo apskrities centru. Ribojasi su Vilkaviškio, Šakių, Pagėgių, Tilžės, Įsručio, Gubminės ir Stalupėnų apskritimis. Senovėje gyveno prūsų gentis nadruviai. Vokiečiai kolonizuoti pradėjo po 1710 - 1711 metais siautusio maro. 1939 m. buvo 5800 gyventojų.

Stalupėnai, vok. Stallupoenen, vėliau Ebenrode. Rusai-bolševikai praminė Nesterov. Raštuose nuo 1539 m. 1710 - 1711 m. per marą išmirė apie pusė gyventojų, po to vokiečiai pradėjo kolonizuoti daugiausia zalcburgiečiais. Miesto teisės 1722 m. 1740 - 1743 m. mokytojavo ir rektoriavo Kristijonas Donelaitis. 1873 m. apsigyveno vokiečiai J. Sauerveinas, bet jis taip pamilo lietuvius, kad pasivadino Girėnu, Jis parašė dainą "Lietuvininkais esame mes gimę", virtusią giesme, mažlietuvių lyg himnu. 1897 - 1898 m. lietuviai jį buvo išstatę kaip savo atstovą į Vokietijos seimą, bet nepraejo. Nusivylęs lietuviams, išvyko į Norvegiją, ten mirė 1904 m.

Stalupėnuose nuo prieš Kristinių laikų buvo dieviškasis paveikslas ir aukavimui altorius, ir iki 1730 metų jį ten atvykdavo lietuviai dangun ėmimo

Tolminkiemis su platesnėmis apylinkėmis. Iškarpą iš M. Brako redaguotos knygos *Lithuania Minor*. New York, 1976

dieną pagerbti savo senuosius dievus. Vertimas iš Georg Hermanowski, *Ostpreussen Lexikon*, p. 285, Mannheim, 1982.

Stalupėnuose prie Stalės upelio stovėjo aukuro akmuo ir akmeninis stolas, kur prūsai-lietuviai aukodavę senovės dievams. Dabar tasai upelis sunaikintas, ten pastatytas viešbutis. Stalupėnuose 1939 m. buvo 6610 gyventojų, 1979 m. 4000 gyventojų. Rusai neleidžia jokios lietuviškos veiklos, net švietimo, dainų, tautinių šokių.

Gumbinė, vok. Gumbinnen, rusai-komunistai praminė Gusev. Mažosios Lietuvos (Prūsijos) apskrities centras, kuriam priklausė 12 apskričių: Darkiemio, Galdapės, Gumbinės, Įsručio miesto ir kraš-

to, Pakalnės, Pikkalnio, Olecko, Ragainės, Stalupėnų, Tilžės miesto.

Iškaskenos iš 9000 m. pr. Kr. Raštuose nuo 1545 m. Miesto teisės 1722 m. Pradėjus Lietuvos padalinimą 1722 m., buvo Neu-Ostpreussen apygardos centru.

Maras 1710 - 1711 m. išnaikino apie trečdalią gyventojų. Į jų sodybas 1732 - 1735 m. atkeldinti daugiausia zalcburgiečiai protestantai, taip pat šveicarų, olandų. 1736 m. Gumbinės sritis buvo padaryta nuo Tvangstės (Karaliaučiaus) nepriklausoma, pavadinta Regierung-Bezirk Gumbinnen. 1852 m. lietuvių įrašyta 110,175, iš jų mokyklinio amžiaus vaikų 20,917. toje srityje 1900 m. buvo 19 miestų, 2780 valsčiai, 871 dvarai. Žemė labai puiki derlinga. 1939 m. Gumbinės administracinė sritis apėmė 11,821 km², turėjo 693,200 gyventojų. Lietuvių skaičius buvo didesnis nei oficialiuose duomenyse įrašyta.

Seniau vietovė vadinta Pisakėmis, vok. Pisserkeim, gal dėl to, kad miestas išsistatęs prie Romintos ir Pisos upių.

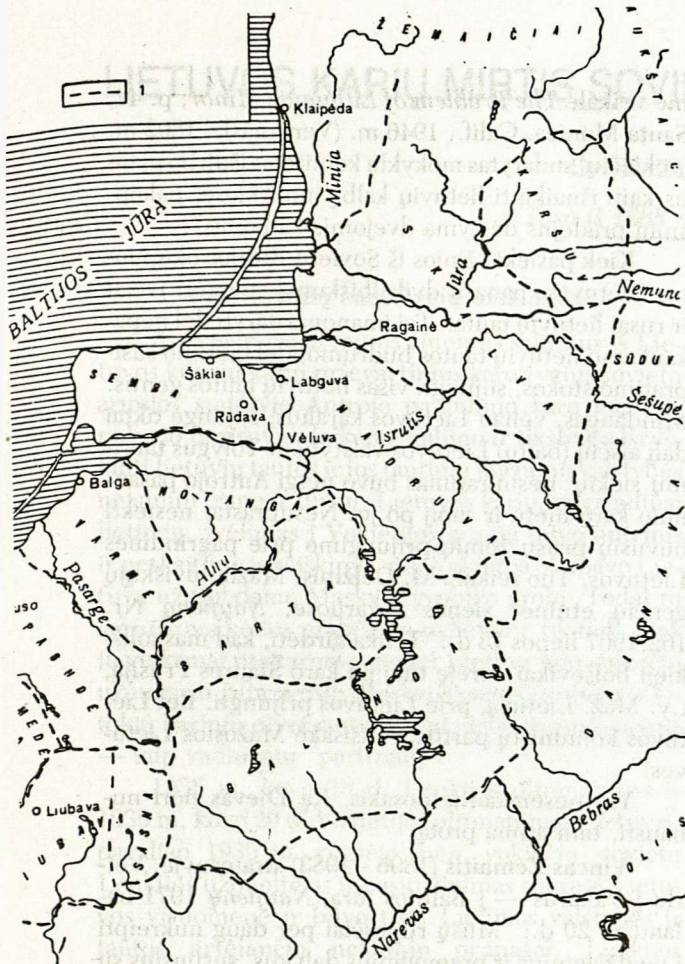
Galdapė, vok. Goldap, Goldaper, lenkai vadina Goldap. Senovėje buvusi Galdapės pilis, valdoma prūsų-lietuvių. Apie tą pilį yra gražių padavimų. Raštuose nuo XVI a. 1570 m. miestas išplanuotas, 1709 - 1711 m. maras išnaikino daug gyventojų, jų vieton privežta vokiečių ir kitokių kolonistų. 1818 m. apskrities miestas, 1940 m. miestas išplanuotas. 12,800 gyv. Svarbus geležinkelio, plentų mazgas.

Galdapės apskrityje yra Tolminkiemis. Kristijonas Donelaitis gimęs 1714 sausio 1 d. Lazdynėliuose, netoli Gumbinės, mirė 1780 vasario 18 d. Tolminkiemyje.

K. Donelaitis ypač pagarsėjo eiliuota poema "Metai", parašyta hegzametru 1765 - 1775 m. Pirmą kartą "Metus" išspausdino L. Rėza 1818 m. "Metai" išversti į daugelį kalbų, laikomi pasaulinės reikšmės literatūriniu kūriniu.

Tolminkiemį vokiečiai vadino Tollmangen, Tollmingkehnen. Po Antrojo pasaulinio karo vietovę ir šiaurinę Prūsijos dalį okupavę rusai-komunistai vietovę praminė Iljinskoje, bet netrukus, gal kokiame girtame enkavedistui pašūkavus, prikergė Čistyje Prudy pravardžiavimą.

Tolminkiemio miestas yra prie Šventainės upės, Romintos girių šiauriniame pakraštyje. Šioje vietovėje Kristijonas Donelaitis gyveno 1743 - 1780 metais. Parapija įsteigta 1589 m. Po maro, vietovę

Lietuviški - prūsiški žemės plotai nuo Nemuno iki Vyslos upių, su Kuršių mariomis ir Aistmarėmis. Brėžinys pagal prūsų krašto tyrinėtoją *Max Polux Toeppen* (1822–1893). Prūsija davė pirmas lietuvių kalba knygas lietuvių tautai, įskaitant žymiausią poetą Donelaitį. Brėžinys iš Algirdo Gustaičio *Tikroji Lietuva*

kolonizavo kitatikiai vokiečiai ir prancūzai hugenotai. Svarbus geležinkelių, plentų centras.

Po Antrojo pasaulinio karo Tolminkiemyje rusai buvo įrengę koncentracijos lagerį, ten laikė šimtus lietuvių, daugiausia nespėjusių pasitraukti į Vakarų, taip pat vietinių gyventojų. Vėliau jie buvo deportuoti į Rusiją.

1964 m. rugpjūčio 6 d., minint K. Donelaičio 250 metų sukaktį, į Tolminkiemį nuvyko būrelis okup. Lietuvos kultūrininkų. Jų pastangomis Tolminkiemyje pastatytas paminklas su įrašu lietuvių ir rusų kalbomis:

ŠIOJE VIETOVĖJE 1743-1780 GYVENO
LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKAS
KRISTIJONAS DONELAITIS 1714 - 1780

Apie K. Donelaitį įvairiomis kalbomis parašyta jau daugelį kartų daugiau, negu jis pats buvo parašęs. *Lietuvių literatūros kritika* I t., pamininti kai kuriuos 1547 - 1917 m. lietuvių rašytojus-kritikus (redagavo K. Korsakas ir K. Doveika), išleista Vilniuje 1971 m, rašė: "Atsimindami Donelaitį, negalime jo geriau pagerbti, kaip puošdami savo kalbą Donelaičio kalbos vaizdingumu". (432 p.).

Romintos giria yra didžiausia Mažojoje Lietuvoje, beveik liečia Vištyčio ežerą. Per ją teka upės Rominta, Blindė (Blindis), Juodupė, Turi apie 20 ežerų-ežerėlių. Apie 250 km² ploto. Paskirstyta į 4 urėdijas: Romintos, Žydkiemio, Nasavų, Varnų. Auga vertingų rūšių medžių, romintos girios paviršius kalvotas: Vaitovius 283 metrų, Lazdynkalnis 232 m., Sankalnis 213 m., Išlaidžiai 180 m. Miške daug įvairių gyvulių. Buvo lokių, taurų, briedžių, elnių, lūšių, lapių ir daug kitokių. Gausu laukinių paukščių. Vandenyse daug įvairių žuvų, įruoštos žuvų augeklės (peryklos).

Iškasenos iš I a. po Kr.

XVIII a. kiaučių kaime įsteigtas popieriaus fabrikas, vėliau ir geležies liejykla. 1757 m. įsiveržus rusams, romintos miškuose slapstėsi Kristijonas Donelaitis, daug apylinkės gyventojų, Donelaitis jiems miške laikydavęs pamaldas.

Romintos miškų urėdija priklausė Gumbinės miškų valdybai ir Isručio inspekcijai, bendro ploto 6804 ha. Administraciniai plotai buvo paskirstyti į šešias girininkijas: Budviečių (Budweitschen), Jurgiškių (Jorkischken), Juodupės (Jodupp), Gelvidų (Gelweiden) ir Briediškės (Hirschtal).

Romintos upė yra 105 km ilgumo, Priegliaus upės dešinysis intakas.

Rominta, (vok. Rominte) miestelis 8 km į pietus nuo Tolminkiemio. Geležinkelių stotis. 1939 m. buvo 1128 gyv.

Romintos girios (miškai) yra "priglaudę" lietuvių partizanų. Sovietų Rusijai pakartotinai 1944 metais okupavus Lietuvą, narsūs lietuvių partizanų atstovai per Romintos miškus vyko į Vakarų pranešti apie padėtį rusų okupuotoje Lietuvoje, gauti pagalbos. 1947 m. gruodžio mėnesį šeši lietuvių partizanai — laisvės kovotojai, beveik perėję Romintos girią, prie Lenkijos administruojamo ploto sutiko sovietinių-bolševikinių kariškų sargybinių. Lietuviai nudėjo keliolika priešų, bet, nelaimei, žuvo trys lie-

tuviai partizanai. Visgi likę trys lietuviai laisvės kovotojai pasiekė Vakarų. Vienas jų, Juozas Lukša-Daumantas (1921 - 1951) parašė didelės svarbos knygą apie lietuvių partizanus rusų ir komunistų okupuotoje Lietuvoje, toji knyga antrašte *Partizanai*, trečiajais laida, išspausdinta Čikagoje 1984 m. Knyga išversta ir išspausdinta anglų k. Daumantas grįžo atgal į sovietų terorizuojamą Lietuvą, ten didvyriškai žuvo.

Kas kiek galime, talkinkime gerų lietuvių pastangomis Donelaičio mirties vietovę Tolminkiemį, su apylinkėmis, įjungti prie sovietinės Lietuvos. Tai būtų naudinga abipusiai.

Šimtmečiai daug ką ištrynė. Gabalėliai iš didesnių rašinių:

“Didysis 1710 - 1711 metų maras yra žinomas kaip didžiausias Lietuvos istorijoje. Jam iš dalies galėjo prilygti “juodoji mirtis”, atėjusi Lietuvon po 1348 metų. 1710 m. maro metu Lietuva neteko trečdaliao gyventojų. Jis paliko gilius pėdsakus socialiniame-ekonominiame gyvenime, lietuvių elemento ne-naudai keitė ir tautybių santykius, ypač Maž. Lietuvoje. Ir šitam marui sąlygas paruošė didžiulis badas. Didžiojo šiaurės karo metu per 6 metus švedų ir Augusto-II sąjungininko rusų kariuomenės iš žmonių atiminėjo ne tik maistą, bet ir gyvulius. Jau 1709 m. vasarop, kaip liudija Vilniaus kapitulatos aktai, Vilnių buvo užplūdę alkanų žmonių būriai. 1709 - 10 labai šalta žiema dar labiau paaštrino badą Lietuvoje 1710 pavasarį. Sausio-vasario šalčiai buvo tokie smarkūs, jog iššalo sodų medžiai, krito daugybė paukščių ore ir gyvulių tvartuose, kurių it maras atėjo.

Šitaip bado iškankinton Lietuvon 1710 m. vasarą iš Prūsų ir Lenkijos atėjo maras *lues carbunculus*. Tikslių statistinių duomenų etnografinėi Lietuvai neturime, tačiau ir daliniai turimieji skaičiai padeda įžvelgti į didžiosios nelaimės padarinius. Pavyzdžiui, Vilniuje 1710 VII-XII užrašyta mirusių krikščionių per 30,000 ir žydų 3800. Visoje Lietuvoje per didįjį marą išmirė 200 vienuolių bernardinų. (LE XVII 274 - 275).

Vokiečiai naudojami lietuvių-prūsų sumažėjimu Heinrich Gerlach *Nur der Name blieb*, psl. 173, Düsseldorf & Wien, 1978. (Vertimas): “Vokiečių riterių kolonialinės pergalės Rytuose reiškė prūsų tautai galą ir jų tautos sunaikinimą”.

Daug dėl teisingesnės Lietuvos atstatymo kovojęs prof. Kazys Pakštas (1893 - 1960) rankraštini-

me veikale *The Problem of Lithuania Minor*, p. 44, Santa Monica, Calif., 1946 m. (Vertimas): “1802 m. (vokiečių) sudarytas mokyklų komitetas išdirbo planus kaip išnaikinti lietuvių kalbą mokyklose, palaipsniui pradėjus dėstymą dvejomis kalbomis”.

Kiek pasiekia žinios iš Sovietų Rusijos okupuotos Lietuvos, panašų dvikalbiškumą stengėsi įvesti ir rusai lietuvių tautai. Tai įmanoma daryti dėl nepakankamo lietuvių tautos budrumo, dėl tautinio susipratimo stokos, sujungti visas lietuvių tautos gentis. Mindaugas, vėliau Lietuvos karalius, sujungė tikrai dalį aisčių (baltų) Lietuvos valstybėn. Tolygus tautinių siekių nesupratimas buvo netgi Antrojo pasaulinio karo metu ir tuoj po jo. Nesuprasta, nesiekti buvusių prūsų žemių prijungimo prie pagrindinės Lietuvos. Tuo reikalu M. Gelžinis, Mažlietuviškųjų genčių etninės sienos vakaruose, *Naujienu* Nr. 162, 1967 liepos 13 d.: “Tenka girdėti, kad maskoliškieji bolševikai norėję tuoj po karo Šiaurės Prūsiją, t.y. Maž. Lietuvą, prie Lietuvos prijungti. Bet Lietuvos komunistų partija... atsisakė Mažosios Lietuvos!”

Yra nesenstantis posakis: Ką Dievas nori nubausti, tam atima protą.

Vincas Žemaitis (1896 - 1983) straipsnyje: Veidu į Vakarų — į Baltijos jūrą, *Naujienu* 1971 balandžio 20 d.: “Mūsų rūpesčiai per daug nukreipti į medžiaginius ir pramoginius dalykus, susijusius su iškilmingomis puotomis, vakarieniškais, operomis, romanų rašymu ir premijavimu ir t.t. Pamirštama, kad mes laisvame pasaulyje esame kovojančios už savo teises tautos avangardas, o mūsų tėvynė yra maro ligos siaubiama. Senas lotynų priežodis sako, jog laike karo mūzos tyli. Taigi visi mūsų dvasiniai ir medžiaginiai resursai turėtų būti daugiau nukreipti į Lietuvos išlaisvinimo reikalą ir pasiruošimą būsimai taikos konferencijai.

Karo ginklais mes visuomet liksime silpnesni už savo kaimynus, dėl to privalome telkti visus mūsų dvasios resursus, kurie tinkamai panaudoti, viršija karo fizines jėgas. Vienas iš svarbiausių uždavinių, atstatant Nepriklausomą Lietuvos valstybę, yra ne vien tik tiksli etnografinių sienų apybraiža praveistomis žemėlapyje linijomis. Kur kas svarbiau yra visų pasienio sričių lietuviškumo aiškus dokumentuotas mokslinis įrodymas”.

Teisingai pasisakė cituoti tieji lietuviai. Betgi visų svarbiausia, kad lietuvių tauta, pačiąja prasme ir visuotine dauguma, bent jos vadovaujantieji asmenys, įsisaugonėję-tikėję, suprastų ir visomis iš-

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

Dr. KAZYS ĖRINGIS

(Tąsa iš 1988 m. "Kario" Nr. 9)

Prievartinių karo žygių užsklandai

Apžvelgę pagal mums žinomus šaltinius iš Lietuvos kilusių karių **prievartinius** karo žygius sovietų armijos sudėtyje Antrojo pasaulinio karo metu ir pokario tarpsnyje, **laikome galimu ir tikslingu išryškinti** lietuvių tautos ir jos tautinių mažumų valstybės nelaimių esmę ir turinį. Lietuvos karių, pagrindinai lietuvių, įvėlimas į Vokietijos armiją **buvo antrinis** ir neskaitlingas reiškinys, nes Vokietija okupavo Lietuvą užgrobdama Maskvos grobiko grobį. Todėl tų karių kovų kelius prabėgom palietėme tik tiek, kiek jų veiksmai pasitarnavo ginant Lietuvą nuo vokiečių užnugarin įsibrovusių Maskvos parašiuotinių ir kitokių karinių diversantų, pagal prieš terminologiją — taip vadinamų "partizanų".

1938 m. kovo 18 d. Lenkijos ultimatas ir 1939 m. kovo 20 d. Vokietijos ultimatas Lietuvai, pagaliau 1939 m. rugsėjo mėn. vokiečių -sovietų Lenkijos užpuolimas ir pasidalinimas sukrėtė Lietuvos visuomenę ir buvo tikri Lietuvos valstybės ir tautos **artėjančių nelaimių pranašai**. Lenkijos užpuolimo išvakarėse buvo pasiekti nelaukti Maskvos-Berlyno susitarimai. Du grobikai pasirašė Ne-puolimo Paktą ir slaptus protokolus apie Rytų Europos pasidalinimą įtakos sferomis. **Tuo Berlynas ir Maskva vienas kitą pasidrausino** pradėti įgyvendinti grobikiškus planus. Vokietijai rugsėjo 1 d. užpuolus Lenkiją, Lietuva rugsėjo 2 d. **priėmė Neutralumo įstatymą** ir jo laikėsi.^{21,65} Sovietų armijomis rugsėjo 17 d. įsibrovus į Lenkiją iš rytų, Lietuvos vyriausybė rugsėjo 17 d. mobilizavo papildomas karines dalis, ir iš kareivinių dalinai kariuomenę išdėstė Lietuvos-

Lenkijos pasienyje (pagal demarkacijos liniją). Joms teko internuoti 13,500 Lenkijos išblaškytos armijos karių ir priimti 60,000 civilių karo pabėgėlių.¹⁶

Maskva **užgrobusi** tame kare Lenkijos 1920 metais **užgrobta** Lietuvos sostinę Vilnių ir jo kraštą griebėsi nusikalstamų ir gėdingų veiksmų prieš nepriklausomą Lietuvą. Pasišovusi grąžinti Lietuvai jos sostinę Vilnių ir jo kraštą, Maskva, piktnaudžiaudama draugiškais žmonių jausmais dėl Vilniaus grąžinimo, siekė sukelti Lietuvoje marksistinę revoliucinę situaciją ir perversmą. Bet nedori Maskvos planai neišsipildė, nes Lietuvos žmonės brangino Laisvę ir Nepriklausomybę. Vilniaus "grąžinimo" žestu Maskva **sulažė** Lietuvos - Sovietų Rusijos 1920 m. liepos 12 d. Taikos sutartį, nes žymią dalį Vilniaus krašto žemių pasiglemžė sau. Tuo pačiu Vilniaus grąžinimo klasingu žestu Maskva **primetė Lietuvai** 1939 m. spalio 10 d. dvilypę ir dvigubos klastos "Vilniaus grąžinimo-perdavimo Lietuvai ir Lietuvos — SSSR tarpusavio pagalbos sutartį."^{16,65} toje sutartyje Maskvos klasta jau neturėjo saiko ir ribų, nes buvo susitarta, kad susitariančios pusės sieks "plėtoti 1920 m. liepos 12 d. taikos sutartimi nustatytus draugiškus santykius, pagrįstus nepriklausomo valstybingumo ir nesikišimo į antrosios šalies vidaus reikalus" (citatos pabaiga). Betgi viena iš susitariančių pusių — Maskva beveik prieš du mėnesius **jau buvo slaptai susitarusi su nacių Vokietija** Rytų — Pietryčių Europoje grobti žemes ir valstybes. **Ir prieš dvylika dienų** nacių Vokietijos ir SSSR vyriausybė įgaliotiniai (L. Ribentrop ir V. Molotov) jau buvo pasiekę susitarimą, jog slaptas papil-

galėmis kovotų už lietuvių tautai turinčių priklausyti žemių įjungimą į pagrindinę Lietuvos teritoriją. Labai gaila, bet daugeliu atvejų taip nėra, nes juose tebebuvoja vergiškumo jausmas, svetimiesiems pataikavimas, bijojimas kovoti už siektinos Lietuvos reikalus. Apie tai jau ne kartą esu rašęs.

Kristijono Donelaičio mirties vietovės atgavimas, su nedidelėmis aplinkinėmis sritimis, kaip nurodyta duotame brėžinyje, gražiai talkintų lietuvių

tautai. Šiuolaikinis tų žemių administratorius (valdovas) Sovietų Rusija dėl tokio mažutėlio žemės priskyrimo sovietinei Lietuvai nei kiek nenukentėtų. Priešingai, įsigytų palankumo, tenai ir čionai. Tikint, kad toksai sprendimas bus netrukus padarytas, pageidautina, kad būtų leidžiama atvežtus kolonistus iškeldinti iš kur jie atvykę. Jei grįžta iš Afganistano, juo labiau ir be kruvino skausmo gali grįžti iš buvusių prūsų-lietuvių žemių.

domas protokolas, pasirašytas 23 rugpjūčio 1939 m., pakeičiamas taip, kad Lietuvos valstybės teritorija būtų įjungta į SSSR įtakos sferą... Kai tik SSSR vyriausybė pritaikys specialias priemones Lietuvos teritorijoje savo interesams apsaugoti (kai užgrobs Lietuvą — autoriaus pastaba; K. Ė.), dabartinė Vokietijos — Lietuvos riba, siekiant padaryti ją paprastesne, bus išlaikyta tokiu būdu, kad lietuviškoji teritorija, esanti į pietvakarius nuo linijos, nurodytos pridėdamajame žemėlapyje, atitektų Vokietijai” (kad Suvalkija atitektų Vokietijai — autoriaus pastaba; K. Ė.); (citasos pabaiga). Tuoj pat patikslindamas susitarimą V. Molotovas Vokietijos pasiuntiniui Maskvoje **laišku pranešė** apie slaptąjo papildomo protokolo patikslinimus štai ką: “galioja sekantis Lietuvos liečiantis susitarimas: 1. Lietuviškoji teritorija, paminėta protokole ir nuspalvinta žemėlapyje, pridėtame prie protokolo, nebus okupuota tuo atveju, jei Raudonoji Armija bus išdėstyta Lietuvoje. 2. Vokietijos kompetencijoje yra parinkimas datos įgyvendinti tam susitarimui — paminėtos teritorijos prijungimui prie Vokietijos” (citasos pabaiga). Grobikai, kaip sakoma, čia savo **veiksmus vadina tikraisiais vardais** — okupacija ir prijungimu.^{72,65}

Kaip matome, kokiose pasibaisėtinų nusikaltimų aplinkybėse, kurių pasaulis ilgai nežinojo, Lietuvos vyriausybė 1939 m. spalio 10 d. buvo priversta pasirašyti tarpusavio “pagalbos” sutartį su Maskva. Grubiausiu ir nusikalstamu būdu trypiant Lietuvos suverenumą, tuo pačiu septintas sutarties straipsnis skelbė, kad “Šios sutarties įgyvendinimas jokiū būdu neturi paliesti susitariančių šalių suvereninių teisių, ypač jų valstybinės santvarkos, ekonominės ir politinės sistemos, karinių priemonių (pabrėžta autoriaus), ir, bendrai, nesikišimo į vidaus reikalus principo” (citasos pabaiga).²¹

Pagal 1939 m. spalio 10 d. tarpusavio “pagalbos” sutartį **Lietuva buvo priversta** leisti Maskvai savo teritorijoje laikyti stambias karines įgulas, apie 20,000 karių. Tai destruktivi jėga Lietuvos gynimui, nuo Maskvos atviro karinio užpuolimo. Lietuvos vyriausybė šią pavojingą Lietuvos suverenumui sutartį **buvo priversta** pasirašyti. Suomija panašią sutartį su Maskva pasirašyti **atsisakė**, nes ji nebuvo taip izoliuota nuo Vakarų pasaulio ir turėjo palankias gynybos pozicijas. Sužūlėjusi Maskva 1949 m. lapkričio 30 d. **Suomiją užpuolė**, įsiveržė į jos teritoriją su 450,000 karių armija ir užgrobė 10% dirbamos žemės. Perblokšta Suomija paprašė taikos, įsileido nežymias sovietų, bazes, bet nepriklausomybę iš-

saugojo. Patyrusi daug nuostolių ir įgijusi karinę patirtį Suomijoje, Maskva visas **dvišales sutartis**, saugančias Lietuvos suverenumą, 1940 m. birželio 15 d. grubiausiu ir iššaukiančiai nusikalstamu būdu **sulaužė ir užgrobė Lietuvą**. Tačiau dar prieš tai nacių Vokietija sumanė jos pagal susitarimą okupuosimą Lietuvos dalį — Suvalkiją — perduoti Maskvai. Tai atsispindi Vokietijos pasiuntinio Schuhlenburg ir Molotovo pasirašytame ir jų abiejų valstybiniais antspaudais patvirtintame dar viename 1941 m. sausio 10 d. Slapatame protokole. Sutinkamai su tuo dokumentu **Maskva Berlynui už Suvalkiją sumokėjo** 31,500,000 reichsmarkių, atsiskaitant Vokietijai Sovietijos švinu kulkoms gaminti ir kitais strateginiais metalais karui vesti.^{21, 65, 72} Taigi, suokalbininkas vertam savęs “sėbrui” **už būsimą grobį davė švino kulkoms gaminti**, kad po to šis jas nukreiptų Maskvai tiesiai į kaktą. **Tai tikra Dievo baismė**, kitaip to kruvino prekiavimo valstybėmis, tautomis ir žmonių likimas nepavadinsi.

Lietuvos kariai sovietų replėse

Maskva 1940 metais okupavusi Lietuvą tuojaus **pradėjo griauti** Lietuvos kariuomenės sąrangą. Padarytos kariuomenei Maskvos piktadarybės glaustai ir sutelktai yra suražytos Lietuvių enciklopedijos 15-tame tome, 118 psl. **Pagrindinės piktadarybės buvo:** pakeistas vardas, pavadinant “liaudies kariuomene”. Uždraustas betkoks Lietuvos kariuomenės judėjimas. Atleista ir vėliau areštuota daug vyresniųjų karininkų, kurių dauguma dingo be žinios. Praėjus mėnesiui iš Maskvos buvo atsiųstas vadas. Lietuvos neutralistinėje kariuomenėje buvo įvesta politinių vadovų institucija. Prie visų vadų buvo priskirti politkomisarai ir politvadovai, parinkti diktatūrinės komunistų partijos. Buvo atleisti visų tikybų kape-lionai. Iš patalpų buvo pašalinti visi tautiniai ir religiniai simboliai. Kariškiai buvo sekami ir verčiami tarpusavyje šnipinėti. Nuolatos buvo daromi kareivių mitingai, kuriuose kalbėdavo tik politiniai komisarai ir į jų pinkles įpainioti kariai. Dėl to kariškiai bruzdėjo, buvo persekiojami ir naikinami. Kaune buvo panaikinta Lietuvos karo mokykla ir isteigta sovietinė karo mokykla Vilniuje. Paskubom, 72-ą okupacijos dieną, priėmus okupacinės vergovės sovietinę tariamąją konstituciją, buvo panaikinta Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerija. Lietuvos “liaudies” kariuomenė per du sekančius mėnesius buvo perjaukta į Sovietų armijos 29-ą teritorinį korpusą, sudarius korpo štabą, dvi šaulių divizijas su jų ir

korpo artilerija. Iš Lietuvos kariuomenės trijų kavalerijos pulkų, buvo suformuotas vienas 26-tas kavalerijos pulkas. Karo aviacijos palikta tik viena eskadrilė ir iškelta iš Kauno į Ukmergę.²¹

Vokiečių-sovietų karo išvakarėse Lietuvos kariuomenė, **kaip nepatikima**, iš pat pavasario buvo sutelkta Rytų Lietuvoje, pagrindinai Varėnos ir Pabradės-Švenčionėlių poligonuose. Prasidėjus karui, Lietuvos kariuomenės inkorporuotos į Sovietų (Raudonosios) armijos 29-tą korpusą **dalys gavo mišlumiškus įsakymus trauktis iš Lietuvos**.²¹ Dauguma Lietuvos karių iš sovietų replių atspalaidavo ir parėmė 1941 metų Birželio sukilimą. Apie 3,000 Lietuvos karių sovietų armijos politrukai išsivarė iš Lietuvos Rusijos gilumon. ¹ 1941 metų lapkričio mėnesį Aukštoji sovietų karinė ir Armijos politinė vadovybė 29-ąją šaulių korpusą, kuriame buvo sutelkti Lietuvos kariai, **panaikino**. Išvaryti iš Tėvynės Lietuvos kariai **buvo paskleisti** po įvairias Raudonosios armijos dalis ir dauguma žuvo fronte, buvo sušaudyti arba **įkalinti** išmirė netinkamo gyventi klimato Šiaurės lageriuose. ²¹ 1941 metų gruodžio pabaigoje Maskva nusprendė **suformuotai** vadinamą 16-ąją "lietuviškąją" diviziją.^{4;14;16;} Iš bendro išvartų iš Lietuvos 3,000 karių skaičiaus **tik apie 500 lietuvių pateko į diviziją**. ¹ Per 1942 metų žiemą 16-oje divizijoje buvo sutelkta 12,398 kariai ir karininkai. 1942 gruodžio mėn. pabaigoje 10,250 karių ir karininkų **divizija buvo mesta į frontą**. Joje buvo lietuvių — 3717 (36.3%), rusų ir kt. slavų — 3325 (32.5%) ir Lietuvos žydų — 2971 (29.0%).^{14,16} Kitų tautybių karių buvo mažai. Tarp nurodytos pirminės ir baigminės kariškių skaičiaus apskaitos yra didelis skirtumas. Tačiau nėra jokių duomenų, paaiškinančių tą skirtumą. Tenka daryti prielaidą, kad tuo Maskva slepia divizijoje žuvusių karių skaičių arba dengia represinius kadrus, panaudotus parengiant diviziją kautynėms.

Patekusi į frontą 16-oji "lietuviškoji" divizija 1943 metų žiemos ir vasaros Oriolo-Kursko kautynėse **patyrė labai didelių nuostolių**. ¹ Žuvusiųjų ir sužeistųjų skaičių Maskva stropiai slepia.

Pagal tarptautinę teisę, galiojančias konvencijas, Maskva 1940 metais okupavusi Lietuvą **neturėjo teisės prievarta mobilizuoti** į savo armiją užgrobtos krašto vyrus — Lietuvos piliečius ir panaudoti juos karo veiksmuose savo tikslams.^{73,74} Maskva prievartos būdu pati sau suorganizavo "teisę" išvartus Rusijos gilumon Lietuvos karius, taip pat gelbėjimosi tikslais pasitraukusius į Rusiją tuos Lietuvos žydus, kurie nebuvo okupacinio režimo aktyvistai, pa-

smerkti pražūčiai ir suluošinimui fronte. Maskva neturėjo teisės to daryti ir su primesto Lietuvai jos režimo simpatikais, nes jie buvo pilnateisiai Lietuvos piliečiai. Maskva Džiunglių "įstatymo" **įžūliu keliu primetė Lietuvai** okupacinę atsiprašant "konstituciją", kurios negirdėtas žmonijos istorijoje 17-tas straipsnis paskelbė, kad "TSRS įstatymai yra privalomi Lietuvos TSR teritorijoje", o 18-tas straipsnis **nusikaltimą padvejina** ir skelbia, jog "Kiekvienas Lietuvos TSR pilietis yra TSRS pilietis".⁷⁵ Ši užgrobtos šalies suverenumo paneigimo iš Maskvos sklindanti savikvaila ir neturintis saiko ir ribų Lietuvos piliečių **išniekinimo būdas** indukavo sovietams saviapgaulą ir visas jų įvykdytas Lietuvoje piktadarybes, **visiškai nesiskaitant su tarptautine teise ir jokiomis konvencijomis**.

APIE TARPTAUTINES KONVENCIJAS KARO VEIKSMŲ SRITIMS

Lietuvių išeivijos literatūroje yra minima 1939 metų **Hagos konvencija**, draudžianti užkariauto krašto vyrus telkti į užkariautojo kariuomenę ar kitaip panaudoti užgrobtos šalies gyventojus karo reikalams.²¹ Tačiau tokios paskirties tarptautinė teisė turi ilgą istoriją ir svarbiuose pokariniuose tarptautinės teisės veikaluose 1939-ieji metai neakcentuojami.^{73-74; 76-79} Tai matyt susiję su kokia tai regionine priemone ar naujos šalies prisijungimu prie tokio pobūdžio Hagos konvencijų, ar net gal su nacių Vokietijos aukštosios vadovybės konferencija. [Tai "1939 m. gegužės 23 d. Hitlerio Konferencija su vadais ir trijų ginklo rūšių aukštaisiais karininkais".⁸⁰ Nutarimai **atsispindi** šio vardo Konferencijos oficialiame reportė.⁸⁰ Jame pažymima, kai pirmininkaujant Hitleriui dalyvavo aštuoni ginklo rūšių ir armijų vadai ir šeši aukštieji karininkai. Raporte pabrėžiama, kad "slaptumas yra pirmoji esminė sėkmės sąlyga". Šalia kitų dalykų nutarta, jog "Likimui lėmus konfliktą su Vakarais — bus naudinga įsigyti daugiau erdvės Rytuose... Nevokiškų sričių gyventojai nebus telkiami karo tarnybai, bet bus naudojami kaip darbo jėga".⁸⁰ Iš čia išplaukia pirminis nacių **ketinimas ribotai laikytis Hagos Konvencijos**.

Tai susiję su šimto metų Hagos Konvencijos istorija ir su Vokietija. 1870 - 1871 metų Prancūzijos-Prūsijos kare nugalėtoja Prūsijos armija Prancūzijoje pridarė daugybę nuostolių ir piktadarybių. Tai visuotinai apsinuogino 1874 metais Pirmojoje Taikos konferencijoje Briuselyje. Iškilio akivaizdi reikmė

pasiekti platų tarptautinį susitarimą, nustatantį karo vedimo ir administravimo taisykles okupuotose srityse. **Praslinkus ketvirčiui amžiaus toks tarptautinis susitarimas buvo pasiektas ir 1899 metais buvo pasirašyta išsami tarptautinė Hagos "Konvencija Įstatymams ir Papročiams Karo Srityse Gerbti".**⁷⁴ Praėjus keliems metams išryškėjo Konvencijos nepakankumai ir ji buvo sutikslinta ir perredaguota. Ironiška, bet naujai pertvarkytą ir 1907 m. spalio 18 d. pasirašytą "Konvenciją įstatymams ir Papročiams Karo Srityse Gerbti" pasauliui pristatė Vokietijos imperatorius ir Prūsijos karalius,⁷³ matyt kaip vienas iš aukštųjų iniciatorių ir atsakovų už karo žiaurumus. **Konvencijos bendrojoje dalyje sakoma,** kad "laikant svarbiomis 1874 metų Taikos konferencijos išvadas bei vadovaujantis patirtimi ir kilniais siekiais pasirašančios šalys gerbs įstatymus ir papročius naudodamos ir valdydamos karo srityse įgytus turtus, kaip tai nustatyta elgtis pagal humaniškus įstatymus ir visuomenės sąžinę civilizuotiems žmonėms."⁷³

Pasirašytąją 1907 metais Hagos Konvenciją sudaro 14 skyrių,⁷⁴ iš kurių penki skyriais pašvesti jūrų karo žmoniškesnio vedimo klausimams. Paradoksaliai išrodo vienas Konvencijos skyrius, kuriame draudžiama iš balionų mėtyti prieš žemėje sprogsenis ir šaudyti. Keli Konvencijos skyriai yra pašvesti žmoniškesnės prieš elgsenos klausimams sausumos karuose, įskaitant ir neutralių šalių ir asmenų atvejus. Šia Konvencija pasirašė keturiasdešimt viena valstybė, įskaitant ir karo sukėlėjų "Ašies" valstybes — Vokietiją, Japoniją, Rumuniją ir Vengriją.⁷³ Tos grupės Italija ir Bulgarija Konvencijos nepasirašė, bet jos buvo pasirašiusios pirmąją 1899 metų Konvenciją. Vokietija ir Japonija ratifikuodamos Konvenciją atsiribojo nuo Konvencijos trečio skyriaus priedo 44-to straipsnio, kuris kariaujančioms šalims draudžia versti užgrobtos teritorijos gyventojus teikti žinias apie savo šalies kariuomenę ir jos gynybinį pajėgumą.⁷³ Ši tarptautinė Hagos "Konvencija Įstatymams ir Papročiams Karo Srityse Gerbti" yra privaloma visoms kariaujančioms pasirašiusioms ir nepasirašiusioms šalims.⁷⁴ **Taigi, ji lygiai privaloma ir Sovietų Sąjungai.** (Mes neaptikome, bet pilnai ir nepatikrinome ar sovietai šią Konvenciją ratifikavo. Reikia manyti, kad ją ratifikavo carinė Rusija, bet tokios nuorodos mūsų naudotoje literatūroje nepastebėjome). Už Konvencijos iššaukiantį nesilaikymą Sovietų Sąjunga ir atskiri jos agresyvumo ir nežmoniškumo įkvėpėjai turi būti pagal tarptautinę teisę traukiami atsakomybėn.

NUSIKALSTAMI KONVENCIJOS PAŽEIDIMAI MASKVAI OKUPAVUS LIETUVĄ

1907 metų tarptautinė Hagos "Konvencija Įstatymams ir Papročiams Karo srityse Gerbti" yra privaloma kiekvienam okupantui, užgrobusiam visą valstybės teritoriją ar jos dalį.⁷⁴ 1939 metų rugpjūčio 23 dieną Maskva ir Berlynas pasirašė lemtingus Stalino-Hitlerio Nepuolimo Paktą ir tos dienos Molotovo-Ribentropo slaptą protokolą dėl Rytų ir Vidurio Europoje įtakos sferų pasidalinimo.⁷² **Tai lėmė Antrojo pasaulinio karo pradžią,** kuris už savaitės ir prasidėjo. Berlyno ir Maskvos agresoriai pradėjo įgyvendinti savo grobikiškus planus. Tuojau buvo pasidalinta Lenkija. Slaptieji rugpjūčio 23 d., rugsėjo 28 d. ir 1940 m. sausio 10 d. **protokolai reiskė, kurių tada pasaulis nežinojo,** kad Lietuva, Latvija, Estija, Suomija ir Rumunija yra artimiausių Maskvos grobimų srityje.^{21;65;72} Suplanuotų agresijos veiksmų seka — tik laiko klausimas. Ypač šlykščiai Maskva ir Berlynas vertelgavo dėl Lietuvos. Jie dar neužgrobtą Lietuvos teritoriją perdavė ir pirkto, kilnojo grobikų įtakos sferų ribas, planavo abipusį užpuolimą.⁷² Tai gerai žinomi suokalbiai, kurių čia plačiau neliesime. Tik paminėsime iššaukiantį neįsivaizduojamo masto Lietuvos valstybės išniekinimą, kai Maskva panaudodama Vilniaus gražinimo masalą 1939 m. spalio 10 d. pasirašė su Lietuvos vyriausybe "garantuojančią" Lietuvai suverenumą Tarpusavio pagalbos sutartį.^{21;72} Šios sutarties pasirašymo klasta neturi saiko ir ribų, bet spaudoje iki šiol liko neišryškinta. Esmė ne tik tame, kad Maskva įvedė į Lietuvą stambias karines grupuotes. Pasibjaurėjimą ir nusikaltimą sudaro dar ir tai, kad priverstinai rengiant Lietuvos "nepriklausomybę laiduojančią" sutartį, Maskva rugsėjo 28 d. pasirašė su Berlynu antrąjį slaptą protokolą, ir tame protokole iš naujo pasidalino okupuosimą Lietuvą.⁷² **Tame slaptame protokole atvirai naudojama okupacinė terminologija ir ta pačia niekšybės gerkle ruošiamas su Lietuva Tarpusavio "pagalbos" sutartis,** tariamasi dėl Vilniaus gražinimo, tiesiama "draugystės" ranka. Slapto protokolo patikslinimas neįvyko iš karto, o derinimai užtruko dieną-kitą. Taigi, Maskva santykių su Lietuva srityje iš karto dirbo du darbus: vienas jų — su nacių Vokietijos užsienio reikalų ministru Lietuvos okupacijos prielaidų ir programos parengtis, o antras — su Lietuvos užsienio reikalų ministru J. Urbšiu, kurį pakvietė rugsėjo 26 dieną, rengė tarpusavio "pagalbos" sutartį. Tai darė vienas ir tas pats

atsakingas pareigūnas — sovietų užsienio reikalų komisaras V. Molotovas. Tokios kitos klastingos niekybės istorija nežino, nes net pavojingas priešiškus tarp valstybių bręsta daug atviriau. Niekšinga klasta sąlygojo ne dvišalio sprendimo galimybes, o jėga grindžiamą vienašališką diktatą Lietuvos vyriausybei.²¹ Visa tai vėliau apsprendė Maskvos prasimanytas provokacijas apie sovietų karių grobimą ir žudymą Lietuvoje, kuo pagaliau ir buvo melagingai "pateisintas 1941 m. birželio 15 d. Lietuvos okupacijos aktas, įteikto trumpai terminuoto naktinio ultimatumo pagrindu."^{21, 72} Sovietų armija okupavo Lietuvą, ir visa valdžia faktiškai perėjo į Maskvos rankas. Karinį aktą lydėjo ideologinio karo savikvaila, kuri klaidino sovietų žmones, įgaudama išraišką "Liaudies vyriausybės" sudarymo, jėga primestų fiktyvių rinkimu farso, "savanoriško" nepriklausomybės atsisakymo, inkorporavimo į Sovietų Sąjungos sudėtį, Lietuvos TSR "konstitucijos" priėmimo ir kitus priešo piktadarybių scenarijus.

*

ŠALTINIAI

72. Moralinis Ultimatumas TSRS Vyriausybei ir jo priedai. Lietuvos Laisvės Lyga, 1979 m. rugpjūčio 3 d., Vilnius. Aušra, Akad. Skautijos Leidykla, Čikaga, 198ų, 4 t. 63 - 104 psl.
73. R. Lemkin. *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington, Carnegie Endowment for International Peace, 1944.
74. G. von Glahn. *The Occupation of Enemy Territory: A Commentary on the Law and Practice of Belligerent Occupation*. Minneapolis, the University of Minnesota Press, 1957.
75. Lietuvos TSR 1940 m. rugpjūčio 25 d. Konstitucija. Vyriausybės Žinios, 1940, Nr. 730.
76. R. Golarski. *World War II Almanac: 1931 - 1945*, U.S.A., 1981.
77. *Consolidated Index to the Survey of International Affairs 1920 - 1938 and Documents on international Affairs 1928 - 1938*. Compiled by E. M.R. Dittmas. Oxford University Press, London-New York-Toronto, 1967.

Naujų metų sutikimas Lietuvos karo aviacijos ramovėje 1921 m. Nuotrauka niekur nebuvo spausdinta

DR. JONAS ŠLIŪPAS MANO PRISIMINIMUOSE

DR. A. MAURAGIS

(Tąsa iš "Kario" Nr. 9, 1988)

Nauji pavojai

Palikęs šeimą Palangoje, Šliūpų globoje, pasijutau laisvesnis ir saugesnis, nes sumažėjo rūpestis ir rizika. Į pagrindžio veiklą įsijungiau 1943 m., organizuojant Vyriausią Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, vadinamą Vliką. Darbas, kurį man teko dirbti pogrindyje, vadovaujant Lietuvių fronto Vilniaus apygardos politiniam skyriui, buvo padalytas į dvi funkcijas: reikėjo paruošti naujais pagrindais demokratinės konstitucijos projektą ir pereinamajam laikotarpiui įstatymus, kol susirinks teisėtas tautos išrinktas seimas. Be to, kol tebeina nepriklausomybės kovos už Lietuvos laisvę, vadovauti politiniam sektoriui Vilniaus srityje, artimai bendradarbiaujant su Vliko vadovybe. Čia keliais žodžiais noriu paaiškinti kaip ir kodėl patekau į tą sūkurį. Mano kolegos prof. Pranas Padalis, prof. Algis Jurskis, adjunktas adv. Vytautas Valiukevičius (visi mirę) prikalbėjo mane, kad aš jiems padėčiau paruošti konstituciją Lietuvai. Mielai sutikau. Įsijungęs į darbą, buvau įjungtas į politinį komitetą. To komiteto pirmininkas greitai pasitraukė saugumo sumetimais, nes buvo pastebėta kad Gestapas jį seka. Nauju pirmininku išrinko mane.

"Kodėl mane"? Mat aš turėjau geras pažintis su Kauno ir su Vilniaus policija: buvau Kaune policijos kriminalinių bylų teisme kaltintojas ir kartu tardytojas policijos nusikaltimų, tuo būdu visa policija man buvo gerai pažįstama ir žinoma. Vilniuje buvau kurį laiką kriminalinės policijos inspektorius ir, sovietams užėmus Lietuvą, buvau paliktas tarnyboje, o areštavus kriminalinės milicijos Vilniaus apygardos viršininką Krasauską, mane paskyrė tos apygardos viršininku. Tuo būdu gerai pažinau ir policijos ir milicijos žmones, kuriais buvo galima pasitikėti ir kuriais ne. Tos mano kvalifikacijos mane ir įstūmė į pirmininko kėdę. Turėjau tvirtą kontaktą su lietuvišiais policijos pareigūnais ir žinojau, ką vokiečiai daro ir ką ruošiasi daryti. Savo darbe jaučiausi saugus, nes mane kaip advokatą, gyvenantį Gedimino

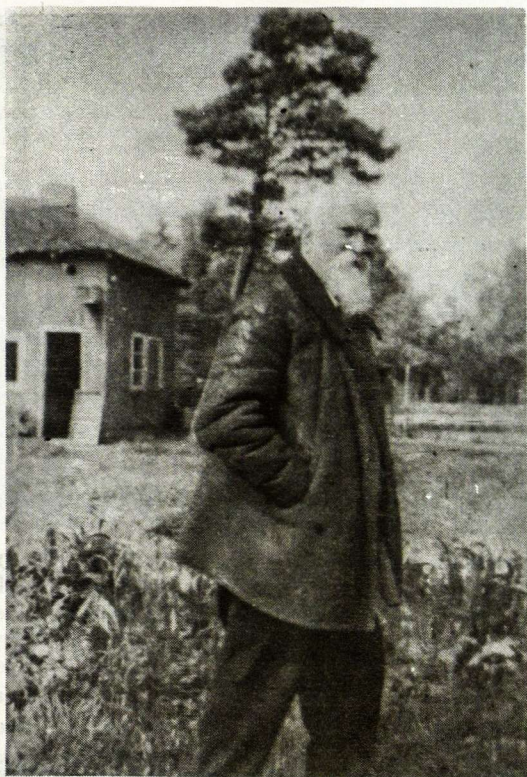
gatvėje Nr. 4 prieš pat Gebietskomisaro įstaigą, buvo sunku įtarti, nes čia buvo per daug tiršta vokiško saugumo. Saugiausia vieta yra ten, kur labiausia yra saugojama.

Taip susitvarkęs su savo šeima, galvojau atleisti savo nervus, bet tai buvo neilgam. Greitai viskas pasikeitė. Balandžio mėnesį Gestapas areštavo 7 Vliko narius ir išvežė į Vokietiją, kiti slapstėsi. Buvo aišku, kad Gestapas išaiškino pagrindį ir pavojus patekti į vokiečių nagus padidėjo. Grįžęs iš Kauno, Padalis mane įspėjo kad saugočiaus, nes ateina eilė Vilniui atiduoti savo duoklę. Nieko nelaukęs iškūriau į Kauną pasikalbėti su Juozu Brazaičiu, buv. Laikinosios vyriausybės ministru pirmininku ir frontininku vadu. Deja, jo namuose neradau. Prie durų prisegta kortelė su nuoroda kreiptis į Ad. Damušį, tuo laiku buvusį Vliko vicepirmininką. Jis mane painformavo apie Brazaitį ir apie areštus. Brazaitis ir visi kiti Vliko nariai slapstosi. Ėsąs pavojus, kad juos visus gali areštuoti. Grįžęs į Vilnių sužinojau iš žmonos sesers, kuri gyveno mūsų bute, kad praeitą naktį buvo atvykę du gestapininkai ir ieškojo manęs. Kratos nedarė ir nieko nepaėmė. Tą naktį nenakvojau namuose, ant greitųjų painformavau Valiukevičių ir perdaviau jam savo įgaliojimus. Prašau, kad mane painformuotų, jei kokie iškiltų reikalai. Savo profesinius įgaliojimus perdaviau adv. Br. Beleniūnui ir K. Šalkauskui. Sekančią dieną išvykau į Palangą.

Geros naujienos ir geros nuotaikos

Palangoje jaučiausi saugiai, laukiau informacijų iš Valiukevičiaus ir iš prof. K. Šalkauskio, kuriam buvau palikęs savo advokatišką praktiką. Su Šliūpu suėjome į artimesnę draugystę. Lankiausi pas jį kone kasdieną, skaičiau knygas ir diskutavome socialinius ir pasaulėžiūrinius klausimus. Jis tapo mano mokytojas profesorius, kuriam turėjau apginti savo tezes. Laikas bėgo greitai ir įdomiai, ir kelionė į Švediją pasidarė nebetokia aktuali.

Vieną popietę Algis pakvietė užteiti, sakė turįs

Dr. J. Šliūpas savo kieme, Palangoje, 1944 m. pavasarį

žinių. Aš tuoj ir nukūriau pas jį. Radau nepažįstamą žmogų, kurį man pristatė ir supažindino su generolu Vl. Mieželiu, buv. Karo teismo pirmininku. Šis mane apšvietė, kad yra organizuojama didelė "ekskursija" į Švediją ir 9 žvejų laiveliai yra užangažuoti. Reikia suorganizuoti didesnę žmonių grupę ir laukti patogaus momento. Prašė rytoj 10 val. užėti, jis mane supažindins su vienu iš tų 9 laivelių vadovų, pas kurį galėsiu užsirašyti ir gauti smulkesnių informacijų.

Grįžęs namo, pranešiau visas naujienas Šliūpams ir visi nutarėme važiuoti vienu laivu ir dalytis vienu likimu. Džiaugiausi, kad pagaliau pajudėjome pirmyn. Kiltą dieną nuėjau pas Mieželį, kuris mane supažindino su Martynu Braku, kitu žinomu teisininku. Apie adv. Braką buvau daug girdėjęs, bet nebuvau pažįstamas. Visas problemas išsiaiškines, užrašiau savo šeimos 5 asmenis ir Šliūpų — 3. Malonu buvo, kad patekau į draugystę, kuria galiu pilnai pasitikėti.

Taip mums lengvai laiką beleidžiant, atvažiavo

į Palangą pas Šliūpus generolas Vl. Nagius su savo ponia Veronika paatostogauti trims savaitėms. Buvo gegužės mėnuo — gražus pavasaris. Generolą Nagevičių-Nagių daug kartų buvau matęs prie Karo muziejaus Kaune per didžiąsias šventes, ir ypač jis būdavo iškilmingas per Naujų metų sutikimą Karo muziejaus sodelyje su savo gražiais pasveikinimais ir iškilmingomis apeigomis. Generolas buvo gražios išvaizdos ir elgesio žmogus. Dabar turėjau progos iš arčiau susipažinti su juo ir p. Veronika. Nagiai į mūsų gyvenimą įnešė naujos nuotaikos; generolo etiketas ir jo džentelmeniškumas, ypač ponioms, buvo įsidėmėtinas. Lengvo stiliaus poilsiautojų nuotaikomis užsikrėtėme visi. Mat Nagiai neturėjo jokio rūpesčio dėl savo ateities, jie jau turėjo leidimą išvažiuoti į Austriją, prie Boden ežero, į Bregenzo miestą, kur sueina trijų valstybių — Vokietijos, Austrijos ir Šveicarijos — sienos. Tai esąs ramus kampelis, kuris praeito karo metu buvo belaisvių pasikeitimo punktas, tuo būdu jis atstovauja tarptautinei zonai ir todėl teritorija nebombarduojama. Gene-

Vytautas Šliūpas 1944 m. Šventosios uoste sėdi ant žvejų katerio. Tokiais laiveliais Šliūpai planavo kelionę Švedijon

Du didieji aušrininkai — dr. Jonas Šliūpas ir dr. Jonas Basanavičius 1913 metais Amerikoje

“Aušros” 50-mečio minėjimui išleista aštuonių pašto ženklų serija. Du ženklai (50 c. ir 60 c.) buvo skirti dr. J. Šliūpo pagerbimui

rolas tvirtai pažadėjo dr. Šliūpo ir mano šeimai išrūpinti oficialų pakvietimą atvažiuoti pas jį į Brengną. Tai buvo gražus ir malonus jo rūpestis mūsų neaiškia padėtimi, bet mes buvome pakankamai išdidūs sakydami, kad mes plaukiame laiveliu į Švediją. Nežiūrint tokio mūsų išdidumo, priėmėme pakvietimą su malonumu. Jei likimas būtų mums nepalankus vandenimis keliauti, tai pasinaudosime juo.

Pasibaigė ir mudviejų su Šliūpu pasaulėžiūriniai pasikalbėjimai, visos kalbos ir svarstymai pakrypo į politinę pusę. Abu veteranai rado daug negėry dalykų, padarytų praeityje, nevengė ir savikritikos. Nagius kritikavo Smetoną ir jo vadizmą, suskaldžiusį tautą; Šliūpas apgailestavo savo veiklą, sakydamas išauginęs gyvačiukus savo antyje. Deja, klaidos neatitaisomos. Laisvamanybė, kad ir nebuvo surišta su politika, bet joje slėpėsi svetimi komunistiniai daigai, kurie, atėjus momentui, iškilo kaip tautos priešai, tarnaudami svetimam interesui.

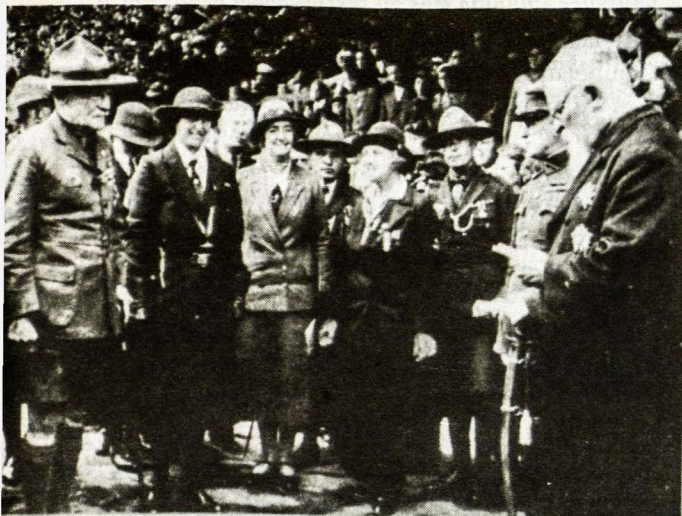
Trys savaitės greitai prabėgo, teko atsiveikinti su Nagiais ir palinkėti laimingos kelionės, neužmiršti savo pažadų.

Blogos naujienos ir blogos nuotaikos

Išvažiuavus Nagiams iš Palangos, buvo liūdna, kad jie išvažiavo, o mes negalime, turime čia sėdėti

Prie Birutės kalno Palangoje 1930 m. Vytauto Didžiojo paveikslą, nešant aplink Lietuvą, laiko gen. J. Bulota, dr. J. Šliūpas ir kan. K. Prapuolenis

Palangos burmistras dr. J. Šliūpas sveikina Pasaulio skautų įkūrėjus lordą ir lady Robert Baden-Powelius, atvykusius į 1933 metų Lietuvos skautų sąskrydį (jamboree)

Dr. Jonas Šliūpas ir "Trimito" redaktorius Jonas Kalnėnas su šeimomis Kaune 1936 m. Kalnėno šeima buvo išvežta į Sibirą 1941 m.

Lietuvių verslininkų kongreso eiseną Palangoje, Vytauto gatvėje, 1939 m. Priekyje dr. J. Šliūpas su sūneliu Vytautu, neatpažintas, J. Stropus ir S. Gabaliauskas

ir laukti. Grįžome į seną gyvenimo stilių — daktaras kažką rašinėjo, aš knygas skaičiau, moterys šeiminiškaiudamos savo įprastais rūpesčiais dalijosi, ir taip slinko dienos. Mieželiai ir Brakai gyveno netoliese, dažnai su jais susitikdavau. Laukėme visi to pranešimo, kada pasakys — važiuojame. Deja, to pranešimo vis dar nebuvo.

Šliūpai savo kieme Palangoje 1936 metais rugpjūčio 15 su svečiais — (iš k.) rašytojas Butkų Juzė ir poetas Pranas Genys. Visos šio straipsnio nuotraukos iš aušrininko dr. J. Šliūpo archyvo

Gavau iš Valiukevičiaus laišką. Kviečia atvažiuoti į Vilnių, girdi — visi pavojai jau praėjo, būtų gerai pasimatyti. Ir aš pats norėjau dar kartą į Vilnių nuvažiuoti. Su Mieželiu susitariau, kad jeigu būtų kokių žinių, jis man telegramą duotų. Ir taip susitvarkęs vieną gražią birželio dieną pėsčias išėjau į Kretingos stotį. Ilgai teko laukti traukinio. Kažkur

kažkas subombardavo, ar partizanai miną padėjo, — skundėsi stoties tarnautojas. Pagaliau, sutemus, atėjo aptemdytas traukinys, pilnas žmonių. Įlipau į tamsų vagoną, nerandu vietos tamsoje, kur galėčiau atsisėsti. Kažkas mane patraukė už skverno ir pasodino šalia savęs. Dvokia samagonu. Kaimynas judrus, kalbus, bet niekas su juo nekalba, siūlo jis man išgerti. Pastūmiau butelį ir pasakiau, kad negeriu. Traukinys pradėjo judėti. Mano kaimynas, kiek patylėjęs, pasikrapštė po maišelį ir vėl kiša man butelį samagono sakydamas: “Gerk, mielas pakeleivingas, bus linksmiau, ateina mums sunkios dienos”. “Ačiū, — sakiau, — aš negeriu”. Bet jis nenusileidžia, kiša ir laisto samagoną. Matau, kad aš jo neįveiksiu, paėmiau butelį, palaikiau rankoje ir grąžinau atgal. Tamsu, jis nemato ar aš gėriau, ar ne. “Nu, o dabar pašnekėsime ir padainuosime”, — žemaitiška tarme bylojo pašnekovas. “Nebijok manęs, aš esu miškų paukštelis. Truputi nugeriu, ir man gerai, o nugėręs ir padainuoju. Ar pritarai? Gal čia kas daugiau pritarai? Sunkūs laikai — visiems liūdna, bet daina atgaivina žmones, o ar ne taip, ponaitėli?” Ir jis gražiu aukštu tenoru užvedė dainą:

—“Sėdi senis ant skiedryno,
Renka utėles iš klyno,
Ach učia, učia, duokit vyno ne alučio
Ach učia učiačia, mums alučio jau gana...
Kur didesnės į Berlyną,
Kur mažesnės vėl į klyną... ir t.t.”

Galvoju, kas jis toks galėtų būti — provokatorius ar partizanas, bet Triškių stotyje išlipo, ir be jo dar tamsiau ir liūdniau pasidarė.

Grįžau į Vilnių kaip iš atlaidų. Kad ir gražu, ir malonu Palangoje, bet užteko; norisi gyventi savo namuose, kur tu esi reikalingas. Vilniuje darbas ėjo normaliai, teismai sprendė bylas, advokatai draugai dirbo savo darbą. Kalbėjo, kad frontas prie Minsko sustojo, vokiečiai veža kariuomenę, ginklus, kad pavojus laikinai praėjo. Tačiau visi draugai teiravosi, kaip ten Palangoje, ar yra kas išvažiavusių, ar daug kainuoja pervežti. Deja, aš nedaug ką daugiau žinojau, kaip ir jie.

Valiukevičius mane taip pat nuteikė saugiai, jokių areštų nebuvo. Gestapas apie mus, matyt, nieko nežino, bet geriau būtų, kad aš čia ilgai nesimaišyčiau. Jis ir Algis Jurskis abu nutarė pasilikti Lietuvoje, jie universiteto žmonės ir ten pasiliks prie savo darbo.

Kiek atsigavęs judraus miesto gyvenimu, greitai išskubėjau atgal į Palangą, nes rūpėjo nepraleisti progos, kitaip juk negalėčiau pats sau atleisti tokios klaidos. Grįžęs sužinojau, kad Martynas Brakas pasitraukė iš vadovo pareigų, jis gavo iš vokiečių leidimą išvažiuoti į Daniją pas žmonos gimines, taigi atpuolė jam kelionė į Švediją. Jis buvo ryšininkas, ir juo galima buvo pasitikėti. Su jo netekimu sumažėjo ir mūsų viltys išvažiuoti į Švediją.

Kelionės buvo organizuojamos žvejų laiveliais, vadinamais kuteriais, į kuriuos galėjo tilpti apie 20 žmonių. Kas turėjo tiesioginį kontaktą su žvejais, niekas iš mūsų nežinojo. Ta paslaptis buvo saugoma, reikėjo pasitikėjimo, nes vokiečiai pajūrį labai saugojo. Iš Brako sužinojau, kad jo pareigas perėmė buvęs Kauno apskrities viršininkas plk. Sideravičius, gyvenęs žvejų kaimelyje Kunigiškyje, apie 3 km nuo Palangos. Susitarę su Mieželiu nuvažiavome dviračiais pasimatyti su Sideravičium. Pirmiausiai apžiūrėjome pajūrį ir miškelį. Tarp pušynėlio ir jūros yra aukštos smėlio kopos. Patogi vieta pasislėpti. Jūros krantas kietas, galima su vežimu važiuoti, taigi vieta tokiam reikalui ideali. Kaimas šalia pušynėlio, pirmas namas nuo pušynėlio atrodė panašus į vasarnamį. Mes į jį ir pasukome. Nereikėjo nė klausti — tuoj pamatėme Sideravičius saulėje besikaitinančius čia pat kieme. Buvo malonu pamatyti savo buvusį viršininką. Studentaudamas kurį laiką tarnavau Apskrities viršininko įstaigoje, pas policijos vadą Vl. Jankauską. Nustebau, kai pamačiau čia ir Jankauską ateinant prie mūsų. Mano pasitikėjimas pakilo šimtą nuošimčių. Tie žmonės viską žino, ir jeigu jie čia sėdi ir laukia, tai dalykas turi būti tikras. Mano nuotaika tuoj pakilo. Džiaugėsi ir Mieželis. Taip mes susėdome prie vieno stalo ir ėmėme konferuoti. Sideravičius parodė sąrašą, kurį gavo iš Brako. Tame sąraše buvo įrašytos šios šeimos: Brakas — 3 asmenys (išbraukta), Sideravičius — 2, Jankauskas — 1, Mieželis — 4, Mauragis — 5, Šliūpas — 3. Tai buvo No. 11 Kuterio keleiviai, Pasirodo, Sideravičiai su Jankausku čia sėdi ir laukia nuo sausio mėnesio ir neturėjo progos išvažiuoti.

— “Ar nemėginote privačiai susitarti su žvejais?” — paklausiau. Jankauskas atsakė: “Privačiai susitarti su nežinomais žvejais yra pavojinga. Gali paimti pinigų ir nenuvežti. Niekam nepasiskųsi. Gali paimti pinigų, kiek paplaukę išmesti į jūrą”. Didelė rizika, aš niekada apie tai nepagalvojau. “O kas organizuoja

ir kas imasi atsakomybę už šios kelionės saugumą? — toliau gvildenau. “Kiek aš suprantu, organizuoja mūsų patriotai, pogrindis, o atsakomybę už saugumą nešame mes patys už save” — atsakė Sideravičius. “Gerai, o kaip su atlyginimu?” — paklausiau. Atlyginimo niekas neklausia ir niekas neprašo, tik galbūt atrenka, aš pats nežinau”. “Vadinasi, važiuojame rinktiniai žmonės?” — tęsiau. “Taip išeitų”.

Juo aš daugiau galvojau, tuo man liūdniau darėsi: jie visi vyrai su dideliais nuopelnais, Lietuvos nepriklausomybės kūrėjai. Šliūplas aušrininkas, o kas aš? Tas jausmas mane slėgė, jaučiausi nepatogiai. Grįžęs pasakiau žmonai, kaip daug rizikuojame važiuodami į Švediją. Pasitarę nutarėme gerai pasikalbėti su Šliūpais. Pasikvietėme daktarą ir Grasildą kavutei pas save, ir aš viską pasakiau, ką buvau girdėjęs pas Sideravičius, pridėdamas ir savo baime dėl galimos nelaimės. Pasirodė, kad daktaras buvo iš mūsų drąsiausias ir rizikingiausias: “Važiuojam, mes pasirinkimo neturime, čia pasilikti negalime” — pasakė jis. Toks ir buvo mūsų visų tvirtas nutarimas, kurio laikėmės iki galo.

Dingo mūsų entuziazmas, bet ne viltis, kurią palaikėme visais galimais būdais: lankėme bažnyčią, meldėmės, prašėme Dievo, kad jis mus saugotų ir globotų. Daktaras kartais palydėdavo savo pamaldžią žmonelę į bažnyčią, kartais ir bažnyčioje palaukdavo jos, kol pamaldos pasibaigdavo. Nekartą man sakė Grasilda, kad daktaras primena jai laiką, kad ji nepasivėlintų į pamaldas, ir kad ji meldžiasi už jį. Ir aš nekartą ją vadinau “Monika”. Grasilda buvo darbšti, nuoširdi, pamaldi moteriškė, kokių reta turime. Ji buvo ir kantri, ir pasiaukojanti, ir labai mylinti savo vyrą. Viską ji pateisindavo, viską jam atleisdavo.

Palangoje neteko nuobodžiauti, daktaras mėgo mano draugystę ir aš jo. Jis mėgo kalbėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų. Buvo nuostabiai gyvo proto žmogus, labai draugiškas ir paslaugus. Paklydęs nevengdavo prisipažinti prie klaidos — ir ją pataisyti; buvo sąžiningas ir labai moralus, jautrus kiekvienai blogybei ir sunkiai ją išgyvendavo nereagavęs. Jo laisvamanybė, kaip aš supratau, kilo iš to, kad jis matė daug blogo kunigų gyvenime, kad Bažnyčia dangstosi didele vaidmainyste: vieną skelbė, o kitą daro. Jis tą matė ir išgyveno savo jaunystėje, gyvendamas pas dėdę kleboną Šliūpavičių. Nekartą jis man sakė, kad Evangelija yra gera, bet kad Bažnyčia, kunigija, neina tuo keliu, vaidmainiauja. Jis nieko prieš neturįs, kad žmonės meldžiasi, kad tiki į Die-

vą, bet tegul jie tą daro savo laisva valia, savo noru, o ne gąsdinami pragaru, velniais, Dievo persekiojimai ir nelaimėmis. Kunigai iš kitų vargo sau turtų tegul nekrauna, kai dedasi žmonių ir Dievo tarnais.

Aš buvau palyginti dar jaunas ir man tie dalykai buvo nežinomi ir nesuprantami, bet norėjau žinoti, ant kokių pagrindo yra paremtas ateizmas, kokie yra jų argumentai, paneigiantys Dievo buvimą. Kartą paklausiau: “Daktare, jūs esate daug galvojęs, daug skaitęs, daug rašęs apie ateizmą ir laisvamanybę, kokie yra mokslo įrodymai, kokie yra mūsų argumentai, kad Dievo nėra? Aš to negaliu suprasti, kad viskas, kas yra, kas egzistuoja yra atsiradę iš nieko ir pavirs į nieką. Kad visas tas begaliniai komplikotas ir išmintingas pasaulis, kurį mes matome, yra atsiradęs atsitiktinai ir išnyks atsitiktinai, egzistavęs be jokio tikslo ir prasmės milijonus metų. Ar tai gali būti, ar mokslas turi neginčijamų įrodymų?”

Daktaras, kiek pagalvojęs, man taip atsakė: “De principio non est disputandum — dėl principo nesiginčijama. Mokslas tokių įrodymų dar neturi, bet ateistai tiki mokslu, kad tuos įrodymus jie turės. Jie remia savo tezę, kad Dievas nėra įrodytas ir kad jis nėra reikalingas pasaulio egzistencijai, né žmogaus gyvenimui”.

— Aš suprantu, kad tikėjimas į Dievą yra pakeistas tikėjimu į nieką. Ar teisingai aš supratau jus? — paklausiau.

— “Nevisai. Ateistai savo ‘nieką’ nešlovina ir negarbina, todėl ir tikėjimo neturi. Ar Dievas yra ar jo nėra, kokia forma ar kokia jėga pasaulis egzistuoja, mokslas dar nepasakė savo paskutinio žodžio. Ką kalba filosofai ir teologai, tai nėra mokslas, tai tik svajonės, fantazijos, mitai. Mokslas dar prie šito dalyko nėra priėjęs. Tikėjimas į Dievą tebėra tamsoje, proto nenušviestas objektas” — tarė daktaras.

— “Bet ar būtinai čia reikalingas protas, kai iš patyrimo žinome, kad tikėjimas žmogui yra įgimtas dalykas, ateinąs iš vidinių žmogaus gelmių? Kada žmogus tiki, jo tikėjimo nenuslopinsi jokiais persekiojimais mirties bausme — jis jaučia Dievą iš vidaus”.

— “Betgi žmogus neturi jokio kito kriteriumo kaip protą! Protas niekada negali priešintis tam kas yra. Jis gali teisingai ar klaidingai interpretuoti, bet jis negali paneigti to kas yra. Klaidingai interpretuodamas jis neprieis prie tiesos ir tiesa negalės tapti mokslu. Taip yra su religijomis, kurios proto neprieleidžia prie savo tiesų ir todėl neįgyvendina savo

(Nukelta į psl. 31)

IVYKIAI SOVIETŲ SĄJUNGOJE

Apie paskutiniuosius mėnesius Lietuvoje vykusias demonstracijas ir kitus įvykius visa mūsų spauda plačiai informavo, todėl nėra ir reikalo visa tai čia kartoti. Bet vis dėlto tektų pastebėti, kad taip staiga ir plačiai išsiskleidęs entuziazmas dėl galimų pasikeitimų laisvėjimo kryptim paskutiniu metu susidūrė su bent šiuo metu nenugalimomis kliūtimis. Tai Sov. S-gos organų nepasikeitęs nusistatymas ir toliau vykdyti užgrobtųjų politikos tęstinumą. Stalino nusikaltimus prieš partijos narius ir kitus gyventojus galima smerkti ir kelti aukštėn, tačiau, ką Stalinas užgrobė iš kitų valstybių, Gorbačiovas nedrįsta atsisakyti. Ir ne tik tai, bet kartu atsisako iki šiol niekada nevykdytą konstitucijos straipsnių, gražiai kalbančių apie atskirų respublikų teisę, vykdymo, dar gi net numatydamas panaikinti konstitucijos straipsnį apie savanorišką respublikų pasitraukimą iš Sov. S-gos. Paskutinis partijos centro komiteto posėdis nutarė nekreipti dėmesio į Estijos, Armenijos ir Gruzijos respublikų nutarimus, siekiančius platesnių autonominių teisių Sov. S-gos ribose. Bet vis dėlto Sov. S-gos prezidentas Gorbačiovas turėjo pripažinti, kad nacionalizmo klausimas Sov. S-goje neišnyks, ir kad Sov. S-ga ateityje turės jį vienu ar kitu būdu spręsti. Partijos Centro komitetas numato tautybių klausimą svarstyti ateinančių pavasarį.

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Pasinaudodami A. Juodvalkio rugsėjo 22 *Dirvoj* išspausdinto vedamojo duomenimis, pateikiame keletą būdingesnių bruožų apie Vasario 16

gimnaziją. Gimnazija ne tik išmoko mokinius lietuvių kalbos, bet joje veikiantieji tautinių šokių, choro ir orkestro mokinių būreliai dažnai atlieka menines programas įvairiuose minėjimuose, suvažiavimuose ir sukaktyse. Gimnazijos direktoriui Andriui Šmitui pavyko padidinti mokinių skaičių ir išrūpinti gimnazijai Vokietijos federalinės, krašto ir miesto valdžių finansinę paramą ir pagerinti gimnazijos pastatų būklę. Prie pastatų būklės pagerinimo turėtų prisidėti ir patys lietuviai, nes Vokietija šito reikalauja.

Gimnazijos mokslas ir auklėjimas susilaukia gražių atsiliepimų, auga iš užsienio atvažiuojančių mokinių skaičius, ypač džiaugiamasi iš Pietų Amerikos atvykstančių mokinių skaičiaus augimu. Prie to žymiai prisidėjo prie PLB sudarytas centrinis komitetas 16 Vasario gimnazijai remti. Aukos yra laukiamos iš visų lietuvių šiam reikalui, bet reikia pažymėti ir labai iškilus aukotojus gimnazijos reikalams. Taip daktarų Sidrių šeima savo mirusios motinos atminimui yra įsteigusi fondą, kuris apmoka mokinių iš Pietų Amerikos kelionės išlaidas. Šiais metais šis fondas yra paskyręs net 6300 dol., o dr. Marija ir Juozas Uleckai — 3000 dol. Lietuvių fondas iš Pietų Amerikos atvykstantiems mokiniams per šiuos metus paskyrė 28,400 dol. Tai gražūs skaičiai lietuviškumui išlaikyti, bet, besigrožėdami šiais skaičiais, neturėtumėm užmiršti ir patys pagal išgales tam reikalui kasmet aukoti.

NAUJAS BALTŲ LYGOS PROJEKTAS

Kalifornijoje veikianti Baltų laisvės lyga išsiuntinėjo visiems JAV kongre-

so nariams (senatoriams ir Atstovų rūmų nariams) 16 klausimų anketą kongreso atstovų palankumui Lietuvos reikalams iširti. Anketas atsakusių nuošimtis nėra didelis, bet daugiau kaip 200 pakvietė lygos atstovus tuo reikalu aplankyti jų įstaigas ir patirti jų nusistatymą Lietuvos reikalui, Ši anketa parodys, kokį palankumą kongrese turi Lietuvos reikalai ir pas kuriuos kongreso atstovus reikia kreiptis reikalui išitikus.

PRASIVERIA IR KOMUNISTŲ AKYS

Dar visai neseniai Sov. S-ga prezidentas Gorbačiovas pareiškė, kad Lietuva buvo labai atsilikęs kraštas. Tačiau žymiai blaivesnę nuomonę apie nepriklausomą Lietuvą paskelbė ne kas kitas, kaip *Komjaunimo tiesa* 1988 m. Nr. 103. Čia Vilniaus universiteto jaunas istorikas, docentas Liūdas Truska apie Lietuvą taip rašo (*Draugas*, 1988 m. rugsėjo 20):

“Buržuazinės Lietuvos laikotarpį piešiam perdėm juodomis spalvomis: merdėjanti pramonė, menkai išvystytas žemės ūkis, atsilikusi kultūra. Neužmirštame pridurti, kad kone visose srityse užėmėme vieną paskutinių vietų Europoje. Tokie taiginiai grūdziami vienašališkai parinktais faktais ir ugdo ne pagarbą praeičiai, o nacionalinio nepilnavertiškumo kompleksą. Vertinant ūkio ir kultūros raidos 1918 - 1940 m. rezultatus nedera užmiršti, kad šis laikotarpis buvo sunkiausias pasaulinio kapitalizmo istorijoje: viena po kitos sekė krizės, bei depresijos, agrarines šalis sekino joms labai nepalankios 'kainų žirkės'. Nepaisant itin nepalankios pasaulinio ūkio konjunktūros, gyvenimas Lietuvoje tarpkariniu laikotarpiu nestovėjo vietoje. Tai tiesa, kad netekus Rusijos rinkos, smuko metalo pramonė. Bet tiesa ir tai, kad po I pasaulinio karo susikūrė tekstilės, cukraus pramonė, sparčiai pradėjo vystytis popieriaus, poligrafijos, avalynės ir ypač mėsos bei pieno pramonė, t. y. šakos, kurias anksčiau slopino Rygos, Lod-

zės ir kt. imperijos centrų konkurencija. O pramonės bazavimasis vietos žaliavomis ir rinka apskritai buvo teigiamas reiškinys. 1913 - 1939 m. visame kapitalistiniame pasaulyje pramonės gamybos 10% sumažėjo, o Lietuvoje maždaug 4 kartus padidėjo. Žemės ūkio produkcija per tą pat laiką padidėjo beveik 2 kartus. Toliausiai tarpkariniu laikotarpiu nužengė Lietuvos kultūra. Aukštųjų ir vidurinių mokyklų studentų ir moksleivių, teatrų, muziejų, išleistų knygų bei žurnalų skaičius bei kiti kultūros rodikliai 1913 ir 1939 m. yra tiesiog nepalyginami. Gerokai sustiprėjo tautos nacionalinė savimone”.

PERSITVARKYMAS TENAI IR ČIA

Šia tema pasisako Lietuvos informacijos centro Washingtone būstinės vedėjas Viktoras Nakas (*Draugas*, 1988.20.8, II d.).

Jis teigia, kad išeivija Lietuvoje vykstančiam persitvarkymui nebuvo pasiruošusi ir nežinojo, kaip į tai reaguoti. Šiai būklei atitaisyti jis siūlo čia persitvarkyti informacijos srityje. Reikia ne tik atidžiai įvykus Lietuvoje sekti, bet ir juos interpretuoti. Kitas nesuorientavimo pavyzdys yra nesugebėjimas atskirti Lietuvos laisvės lygos nuo Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio. Lyga įsisteigė Lietuvos pogrindyje 1978 m. ir tik šiais metais išėjo į viešumą. Jos vadai yra daug sovietų kalėjimuose iškentėję lietuviai politiniai kaliniai, kaip Antanas Terleckas, dr. Algirdas Statkevičius ir kt. Lygos tikslas — atstatyti nepriklausomą Lietuvą.

Persitvarkymo sąjūdis atsirado Vilniuje š. m. birželio 3. Jam daugiausia priklauso Lietuvos inteligentijos atstovai: filosofai, rašytojai, poetai, mokslininkai. Jų tikslas — remti Gorbačiovo persitvarkymo politiką ir siekti ūkinės, kultūrinės ir politinės autonomijos Sov. S-gos ribose. Sąjūdžiui priklauso ir komunistų partijos narių. Savo tikslų jis siekia palaipsniui. Gali būti kad ir jų galutinis tik-

slas yra nepriklausoma Lietuva, tačiau dabar jie šito reikalo nemini ir stengiasi savo programą vykdyti palaipsniui.

Pagal straipsnio autorių Lietuvai yra reikalingos abi grupės, nes Lygos radikalizmas sudaro Sąjūdžiui galimybę pristatyti savo komunistų partijai kaip nuosaikesnį pakaitalą. Be Lygos Sąjūdis pasidarytų radikaliausia ir todėl ne visiems priimtina grupė.

Padėtis Lietuvoje beveik kasdien keičiasi, o tas nepastovumas reikalauja iš mūsų politinio lankstumo ir vikrumo. Per Lietuvos informacijos centrą mūsų spauda pateikia daug medžiagos apie vėliausius įvykius Lietuvoje, bet ir Lietuvoje spausdinamos *Literatūra ir menas*, *Komjaunimo tiesa* ir *Gimtasis kraštas* dažnai spausdina vertingos medžiagos ir nereikia bijoti jų paskaityti.

Autorius siūlo remti abi grupes — LLL ir LIS. Taip pat siūlo remti ir patį laisvėjimo procesą Lietuvoje. Autoriui neatrodo, kad mūsų veiksniai galėtų vadovauti ir įsakinėti Lietuvoje gyvenantiems, kurie už savo veiksmus neša didelę asmeninę atsakomybę, nes gali atsidurti kalėjime ar būti milicijos sumušti. Daugiausia Lietuvai galime padėti talkininkaudami, stengiantis kuo plačiau Vakarų pasaulyje išgarsinti įvykius Lietuvoje ir bandyti per valstybių valdžias ir nevaldines organizacijas Lietuvos

žmones kiek galima daugiau apsaugoti nuo galimų valdžios represijų.

Autorius mano, kad Lietuvos informacijos centras atlieka gerą darbą informacijos rinkime ir jos paskleidime, bet jam trūksta pinigų centro veiklai plėsti, kaip skyriams steigti, moderniom susižinojimo priemonėms įsigyti ir pan. Yra labai svarbu surinktą medžiagą įpiršti svetimtaucių spaudai arkitom susižinojimo priemonėms. Šiame darbe gali talkinti ir privatūs asmenys, skambindami redakcijoms ar televizijos ir radijo stotims.

Straipsnio autorius atmeta labai dažnai girdimą dubliavimo mitą, kad reikia pasitenkinti tik vienu veiksmu ir nelipti vienas kitam ant kulnų. Pagal jį Washingtone darbo užtektų bent dešimčiai profesionaliai pasiruošusių lietuvių.

Kai Lenkijos policija muša Solidarumo unijos veikėjus, ar Pietų Afrikos policija muša demonstruojančius juoduosius, mūsų Valstybės d-tas tuojau protestuoja, bet nei žodžio nesako, kai yra mušami Vilniuje demonstruojantieji lietuviai. O kad netylėtų, reikia, kad mes skųstumės savo senatoriams ir Atstovų rūmų nariams, kad jie reikalautų Valstybės d-tą protestuoti. JAV valdžia nėra linkusi aukoti už lietuvių reikalus savo pagerėjusius santykius su Sov. S-ga, nes mes nemokam sudaryti įspūdžio, kad esam pajėgūs priversti vyriausybę atsižvelgti ir į mūsų reikalus.

EUROPA

Mes, lietuviai, turime kreipti dėmesį į Europą, daug gyviau įdomautis jos istorija, dabartine situa-

cija ir atidžiai sekti, kas joje vyksta ir darosi, kuria kryptimi eina raida. Kodėl? Todėl, kad Lietuva buvo, yra

ir bus Europoje ir kad dėlto kiekvienas lietuvis yra tuo pačiu ir europietis, net jeigu likimas ir būtų jį nubloškęs į kitus kontinentus, toli nuo Europos.

Europa užima labai svarbią vietą viso pasaulio istorijoje, net, galima sakyti, pačią svarbiausią. Juk Europos kultūra ir civilizacija yra apėmusios visą pasaulį. Per daug šimtmečių, nuo laikų dar prieš Kristaus gimimą, net iki šio šimtmečio pradžios, Europos istorija buvo viso pasaulio istorija. Viskas, kas buvo istoriniai reikšminga ir svarbu, dėjosi Europoje. Amerikoje, Australijoje ir kitur emigrantai iš Europos kūrė kolonijas, kurios vėliau pasidarė nuo Europos nepriklausomomis valstybėmis, kaip pvz. Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Australija ir eilė kitų. Afrikos valstybės — jų apie 50 — beveik visos anksčiau buvo Europos valstybių kolonijos. Net tokios tautos kaip kinai ir japonai, turėję savo originalias kultūras, persiėmė europine civilizacija, ypač technologija. Kultūriniai net ir dabar visos tos buvusios Europos valstybės, perėmusios ne tik europiečių kultūrą, bet net ir jų kalbas, pvz. Šiaurės Amerika ir Australija perėmė anglų ir prancūzų kalbas, Pietų Amerika ispanų ir portugalų — palaiko daugiau ar mažiau artimus ryšius su Europa. Mes, lietuviai, turime visai gerą pagrindą didžiutuotis tuo, kad esame europiečiai.

Eidami atgal į Europos istoriją porą tūkstančių metų, matysime, kad žmonės jungėsi, pirmiau į šeimas, tada į gimines, o dar toliau ir į valstybes. Tos valstybės, žinoma, nenorėjo būti savistovios, nuo niekieno valios nepriklausomos. Iš kitos pusės iškil-davo bandymai jungtis į vis didesnius vienetus. Jungtis tautos gali dviem būdais: vienas yra geruoju, laisvu susitarimu, o kitas — prievarta, ginklu. Pirmasis būdas, laisvu susitarimu, buvo naudojamas tik retai ir sunkiai, kadangi tik retas žmogus ir reta tauta nori subordinuotis kitam, subordinuoti savo giminę ar valstybę kitai. Dėlto ir matome daug

dažniau naudojamą kitą būdą, būtent prievartą, ginklą.

Vienas iš ankstybiausių, ryškiausių pavyzdžių buvo Romos imperija, kuri savo laiku buvo sujungusi beveik visą tuo laiku žinomą Europą. Didelį, reikšmingą darbą ne tik Europos kultūrinimui, bet ir jos sujungimui atliko krikščionybė, Romos katalikų bažnyčia, duodama visai Europai vieną stiprų, visus jungiantį tikėjimą. Ryškus pavyzdys: Bažnyčios skatinami kryžiaus žygiai į šventąją žemę buvo viena iš pirmųjų progų visai Europai susiburti vieno bendro tikslo siekimui. Bet ir šiais vėlesniais šimtmečiais buvo keliami įvairūs balsai ir daromi įvairūs projektai Europą sujungti.

Žiūrint į artimesnę praeitį vėl matysime įvairių pastangų sujungti visą Europą į vieną didelę, galingą valstybę.

Štai Napoleonas dėjo dideles pastangas sujungti visą Europą savo valdžioje. Pradžioje jam gana gerai sekėsi, kol nesugalvojo savo ofenzyvą prieš caro Rusiją. Mes žinome, kaip jis ėjo su aniems laikams labai didele kariuomene, netoli pusės milijono kareivių, į rytus, eidamas per Lietuvą, bet kaip jam nepasisėkė Rusijoje dėl įvairių priežasčių ir nesėkmių.

Žiūrint į dar artimesnę praeitį, matėme, kad Antrasis pasaulinis karas (1939 - 1945) tam tikra prasme buvo varžybos tarp įvairių Europos vienytojų. Sovietų Sąjungos viešpats Stalinas siekė vykdyti komunizmo doktriną sukomunistinti ne tik visą Europą, bet ir visą pasaulį. Iš kitos pusės

Hitleris visai neslėpė savo intencijų užgrobti ir užkariauti visą Europą. Nėra abejonės, kad jo intencijos siekė dar toliau. Nesunku įsivaizduoti, kas būtų atsitikę, jeigu Hitleriui būtų pasisėkė užkariauti Sovietų Sąjungą.

Kombinacija vokiečių tautos varž-lumo, organizuotumo, išradingumo su Rusijos milžiniškais kiekiais žaliavų, naftos, metalų, būtų tokia stipri, kad ilgainiui būtų užkariavusi ir užvaldžiusi ne tik Europą, bet gal ir

visą pasaulį. Tad visai nestebėtina, kad anglosaksai, būtent Jungtinės Amerikos Valstijos ir Didžioji Britanija dėjo nepaprastai dideles pastangas sulaikyti Hitlerį nuo visos Rusijos užkariavimo.

Iš to seka ir kita išvada:

1945 metais, nugalėjus Hitlerį, Vakarų aliantai vėl turėjo žiūrėti, kad Stalinas neužimtų visos Vokietijos, nes tada pavojus aliantams būtų toks pat didelis.

Šiuos ir panašius faktus vokiečiai gerai žinojo. Įdomi detalė: 1939 m. rugpjūčio mėn. Hitlerio užsienio reikalų ministras Joachim von Ribbentrop skrido į Maskvą pasirašyti tos nelėmtos, mums pražūtingos Hitlerio - Stalino draugiškumo sutarties. Ta proga, žinoma, Stalinas suruošė jam ištaigingą banketą. Savo kalboje, pasakyoje to banketo metu, Ribbentropas pasakė maždaug štai ką: Ir Vokietijai, ir Rusijai visados gerai sekdavosi, kai jos būdavo draugai, ir abiem nesisekdavo, kai jos būdavo priešais. Įvykių stebėtojas norėtų paklausti, kodėl tad Hitleris užpuolė Staliną.

Šiame šimtmetyje Europos istorijoje įvyko didelių, pagrindinių pasikeitimų. Kultūros ir civilizacijos atžvilgiu Europos valstybės dar vis yra tokios reikšmingos kaip jos ir buvo, bet politiniai po tų abiejų bausių pasaulinių karų jų reikšmė nusmuko iki tol, kol dabar dėl dominavimo pasaulyje varžosi dvi ne Europos valstybės: Amerika ir Sovietų Sąjunga, o politiniame hoarizonte kyla Japonija ir išlėto taipogi Kinija, abi įsisavinusios Europos civilizaciją, ypač technologiją, nors originaliai jos su Europa neturėjo nieko bendro.

Kodėl gi politinėje arenoje Europa taip nusmuko? Europiečiai yra tokie pat kultūringi, civilizuoti, kūrybingi, darbštūs, organizuoti žmonės kaip ir seniau. Didžioji Europos nelaimė tačiau yra nacionalizmas, tendencija susiskaldyti į maždaug 20 nepriklausomų suvereninių didelių ir mažų valstybių, tačiau jos visos būtinai turi būti nepriklausomos. Pati nepriklaus-

somybės idėja, žinoma, yra graži ir viliojanti, bet gyvenimo praktikoje ji veda prie karų, kurie pasirodė esą baisūs, kartais, žiūrint į pažengusią ginklų technologiją, net pražūtingi.

Gyvenimas seniai ir visai ryškiai parodė, kad tarp dviejų ar daugiau visiškai nepriklausomų, suvereninių valstybių vis dar galioja džiunglių įstatymas, kuris sako, kad nepriklausomybė yra verta tiek, kiek verta už jos stovinti fizinė jėga, atseit ginklas, kariuomenė. Kas stipresnis, tas geresnis. Mums, lietuviams, ta teisybė gerai žinoma, nes mes ją patyrėme itin skaudžiai ant savo kailio.

Istorija aiškiai parodė, kad Europos politinio nuosmūkio priežastis pirmoje eilėje buvo šiame šimtmetyje siautę du pasauliniai karai. Teisin-

gai išsireiškė istorikas, pavadinęs tuos du pasaulinius karus "Europos civiliniais karais". Dabar, tur būt, visi sutiksime, kad tie abu pasauliniai karai buvo ne tik visiškai nereikalingi ir kad buvo galima jų išvengti, bet jie abu padarė Europai tiesiog milžiniškos žalos žmonėms, kurie žuvo milijonais, ir neišmatuojamais materialiniais nuostoliais.

1945 metais, Hitleriui nusižudžius ir Vokietijai kapituljavus, Europa buvo, tur būt, puolusi taip žemai kaip dar niekad savo ilgų amžių istorijoje. Kai kas jau ėmė galvoti, kad senutė Europa jau nusilpo tiek, kad jau nebeteri jėgų atsigauti ir jai belieka tik lėtai nueiti nuo pasaulio politikos scenos ir tyliai numirti.

Tačiau Europa parodė, kad ji toli

grauzu dar nemirusi ir iš pelenų žarijos dar žėri. Iš kilo šviesaus proto, lakios vaizduotės, toli numatantieji valstybininkai, visai aiškiai supratę Europos nuopolio ir nelaimės priežastis. O tai yra neapbrėtas, neribotas, nežabotas nacionalizmas, kuris, remdamasis tik fizine jėga, kumščiu, ginklu, mėgina mažesnes, fiziniai silpnesnes tautas nukariauti ir pavergti.

Tie valstybininkai suprato, kad Europa atsigaus tik tada, kai visos Europos tautos, arba nors jų dauguma, susipras atsisakyti bent dalies savo suverenumo ir sueis į stiprią sąjungą, kurioje karas bus ne tik draudžiamas, bet padarytas neįmanomu. Iš tos sąjungos pagaliau bus einama į Jungtinę Europą, o vėliau ir į Jungtines Europos Valstybes.

J. S. ir S. T.

II.6. JAV strateginės atominės pajėgos yra skirtos atgrasyti nuo atominio puolimo prieš JAV ir jų sąjungininkus ir taip pat padėti atgrasyti nuo puolimo paprastosiomis pajėgomis. Kad tas atgrasymas būtų veiksmingas, JAV atominės pajėgos turi atitikti sovietų tokias pat pajėgas, jos turi įstengti išlaikyti savo veiksmingumą ir sovietams smogus pirma. Sovietai taip pat turi būti netikri, kokia iš jų pusės provokacija išsuktų JAV atominę reakciją ir jie turi būti tikri, kad JAV nesusvyruotų savo atominį ginklų panaudoti tokios provokacijos atveju. Šios pajėgos privalo taip pat atgrasyti sovietus panaudoti prieš

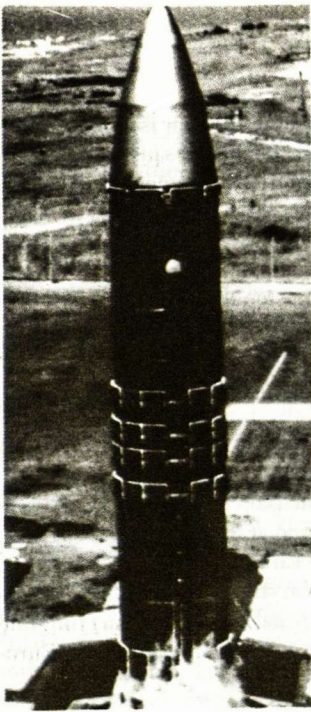
JAV ir jų sąjungininkus šantažą, kuris įgalintų juos pasiekti tikslo ir be karo.

Pasibaigus II pasaul. karui, JAV greit demobilizavo savo pajėgas, nes, turėdami atominų ginklų monopolį, buvo tikri, kad sovietai pulti nedrįs. Vėliau, ir pradėję gamintis atominius ginklus, sovietai pirmi pulti negalėjo, nes jų atominis arsenalas buvo žymiai mažesnis ir mažiau tikslus kaip JAV arsenalas. Sovietai jautėsi saugūs nuo amerikiečių pirmo smūgio, nes žinojo, kad amerikiečiai priešingi karui, ypač atominiam. Šimtmečio aštuntame dešimtmetyje sovietai energingai didino ir tobulino savo atominį arsenalą ir pasiekė per-

svaros prieš JAV tokias pat pajėgas.. Efektingą atsvarą sudarė tai, kad dalis JAV atominų ginklų buvo nešami ir leidžiami iš povandeninių laivų ir strateginių lėktuvų. Buvo aišku, kad sovietų atominų ginklų programa buvo žymiai didesnė, kaip kad ji būtų reikalinga tik gintis.

Padidėjusi grėsmė buvo realiai įvertinta šio dešimtmečio pradžioje. Perėmęs valstybės administravimą, prez. Reagan 1981.X mėn. įvedė strateginės modernizacijos programą, kurioje buvo pripažįstama, kad JAV pajėgų veiksmingumas priklausė nuo: 1) sugebėjimo patikimai ir laiku susekti priešų puolimą; 2) sugebėjimo išlaikyti ryšius su JAV pajėgomis prieš puolimą, jam vykstant ir po jo; 3) JAV pajėgų sugebėjimo išlikti puolimo metu; ir 5) JAV naudojamų ginklų taiklumo, patikimumo ir pajėgumo. Jau iš pat pradžios buvo žinoma, kad ši programa turės būti lanksti, priklausomai nuo sovietinės grėsmės pobūdžio.

Pavyzdžiui, B-1B bombonešiai gali prasiskverbti pro sovietinę gynybą, esančią dabar ir numatomą ateityje. Tas sugebėjimas dar padidės įvedus į rikiuotę modernias bombas-robotus (advanced cruise missile — ACM) ir

JAV raketa "Peacemaker"

B-2 modernios technologijos bombonešius (advanced technology bomber — ATB).

Kasmet pastatoma po vieną "Trident" povandeninį laivą, ginkluotą naujais, labai tiksliais D-5 balistiniais sviediniais. Tam tikras skaičius paviršiaus ir povandeninių laivų yra ginkluoti iš jūros paleidžiamomis bombomis — robotais, sudarančiais atsvarą, sovietų grėsmei.

Iškastose požeminėse yra išdėstyta 50 "Peacekeeper" tarpkontinentinių balistinių raketų, kiekviena nešanti po 10 labai taiklių atominų sprogmenų (warheads), skirtų prieš sovietų "kietus" taikinius. Ateityje numatoma 100 "Peacekeeper" raketų įmontuoti geležinkelio patformose.

JAV ofenzyvinės pajėgos buvo žymiai sustiprintos pagerinant atominų ginklų taiklumą, ypač nukreiptų prieš sovietų balistines raketas, laikomas įtvirtintuose silosuose ir prieš įtvirtintas vadovietes. Taiklumas pagerintas visose "triados" šakose: sausumoje, jūroje ir ore naudojamuose ginkluose.

Strat. modern. programoje taip pat vykdomas vadovavimo, ryšių ir žinių rinkimo sistemų atsparumo puolimui stiprinimas.

Tiek sovietai, tiek ir JAV stebi vieni kitų karinės politikos kaitą ir reaguoja savo kontra priemonėmis. Viena aišku, kad sovietai strateginei aktyviai ir pasyviai gynybai skiria žymiai daugiau dėmesio ir priemonių kaip JAV. Sovietai turi apie 2,000 strateginės gynybos naikintuvų, JAV turi 300, sovietai turi 7,000 strateginės priešlėktuvinės gynybos radarų, JAV turi 118, sovietai turi daugiau kaip 9,000 strat. priešlėktuvinės gynybos raketų ugniaviečių, JAV jų visai neturi. JA Valstijose daroma žymios pažangos išvystant "Strategic Defense Initiative — SDI (žvaigždžių karo)" technologiją, kuri įgalins pakeisti dabartinę strateginės gynybos perspektyvą.

II.7. Norint geriau suprasti jėgų ir galimybių santykį, reikia abiejų pusių potencialą lyginti atskiruose geografinuose regionuose ir žiūrint įvairių ginklų rūšių santykio tuose regionuose.

Europoje vienos prieš kitas stovi NATO ir Varšuvos pakto (toliau: VP) pajėgos. NATO nesugeba pradėti ir tęsti puolamąjį karą ar vykdyti plačias puolamąsias operacijas. VP planuoja vykdyti masyvų ir gilų puolimą Europos gilumon prieš suspėjant šį frontą sutiprinti JAV ir britų pajėgomis.

Sovietai Europos frontą skirsto į tris teatrus: Šiaurės vakarų, Vakarų ir Pietvakarių. Bendrais bruožais, jie atitinka NATO šiaurės, centro ir pietų regionus. Vakarų teatrą sovietai laiko esant strateginiai lemiamą ir dėl to šiame teatre sukonzentruotos pajėgos yra žymiai didesnės kaip kituose dviejuose. Šiaurės vakarų teatre sovietų jungtinių ginklų rūšių operacijos būtų nukreiptos į siaurinę Norvegiją, kur būtų siekiama užimti kritiškus aerodromus ir sunaikinti anks tyvo įspėjimo priemonės. Sovietai numato šiame teatre esant didesnę grėsmę iš NATO aviacijos, kuriai atremti laiko stipresnes priešaviacinės priemonės. Pietvakarių teatro pagrindinis uždavinys būtų apsaugoti vakarų teatro pietinį sparną. Tai būtų atliekama aviacijos puolimais Austrijoje ir Italijoje, laivyno ir amfibanėmis operacijomis prieš Graikiją ir Turkiją,

užimant sąsiaurius į Juodąją jūrą ir eliminuojant NATO laivynus iš rytinės Viduržemio jūros. Manoma, kad šiame teatre VP galėtų pasiekti bent dalinių laimėjimų, nors Graikijos ir Turkijos aviacijų stiprinimas gali tą padėti pakeisti.

Aptariamoje knygoje labai smulkiai nagrinėjama ir palyginama įvairių ginklų rūšių santykis Europos vakarų teatre (NATO centras regione). Užteks čia tik pašymėti, kad abiejų pusių karinis potencialas yra apylygis ir kad abiejose pusėse yra vis taikomasi prie besikeičiančios galvosenos ir tobulinamų priemonių. Panašiai yra nagrinėjama padėtis ir kituose sektoriuose. Nemaža dalis to nagrinėjimo remiasi įvairiomis prielaidoms, kurios gali įvykti, gali ir neįvykti.

JAV strateginių tikslų pasiekimas priklauso nuo joms palankios pusiausvyros jūroje. JAV laivynas privalo ginti JAV teritoriją dar toli nuo tos teritorijos krantų, užtikrinti jūros kelius, reikalingus užjūryje esančioms pajėgoms aprūpinti ir stiprinti, įvairiuose regionuose sudaryti atsvarą sovietų šantažai ir avantiūrizmui.

Sovietų karo laivyno pagrindinis karo meto uždavinys yra apsaugoti savo strateginių raketų povandeninius laivus, tuo juos įgalinant pulti JAV ir įvairių teatrų taikinius ir ginti sovietų teritoriją nuo jūrose bazuojamų prieš smogiamųjų pajėgų. Kiti uždaviniai: amfibanėmis operacijomis remti veiksmus žemyne, užimti svarbius sąsiaurius ir kitas siaurumas, užkirsti prieš jūrinio transporto kelius.

Karo metu sovietai numato veikti netoli savo sausumos bazių, dėl to jų laivai nėra pritaikyti ilgesnį laiką operuoti toliau nuo tų bazių. JAV laivynas turi gerai suorganizuotą ir išbandytą pasipildymo jūroje sistemą, įgalinančią ilgai operuoti toli nuo savo sausumos bazių. JAV taip pat numato bendradarbiauti su savo vakarų Europos sąjungininkų ir Japonijos laivynais.

Sovietų laivyno pagrindą sudaro apie 300 povandeninių laivų, tiek balistinėmis raketomis ginkluotų, tiek

ir puolamųjų. Jų technologija yra nepaliaujamai tobulinama, jie darosi vis tylesni ir sunkiau susekami. Nežiūrint tos pažangos, JAV laivynas savo turimomis sekimo priemonėmis sugeba sovietų povandeninius laivus tiksliai sekti visuose vandenynuose. Sovietai taip plataus sekimo neturi.

Šio dešimtmečio pradžioje atsiradęs JAV laivyno pajėgumo atsilikimas jau pašalintas naujų laivų statyba.

Išsilaipinimams vykdyti sovietai turi "jūrų pėstininkus" (morskaja piechota). Jų paskirtis išsilaipinti sausumos pajėgų sparnuose ir užimti netoli sovietų teritorijos esančius svarbius sąsaičius ir panašius objektus. JAV turi daugiau už sovietus specialiai išsilaipinimui vykdyti skirtų laivų, bet sovietai į savo trūkumą gali papildyti savo kai kuriais prekybos laivais, specialiai pritaikytais šiems uždaviniams vykdyti.

JAV karo laivynas yra suorganizuotas vadinamomis lėktuvnešių mūšio grupėmis (carrier battle group). Tokią grupę sudaro lėktuvnešis su jį remiančiais kreiseriais, naikintojais, fregatomis, povandeniniais laivais, tiekimo laivais. Grupė yra pajėgi smogti įvairiomis priemonėmis, tuo pačiu turėdama gilią įvairiomis priemonėmis apsaugos zoną, prieš oro, jūros, povandeninę grėsmę. Sovietų laivynas šiuo metu neturi nieko lygaus lėktuvnešių mūšio grupei, turinčiai taip išbaigtą kovos potencialą. Numatoma, kad ateityje sovietai savo laivus ir jų ginkluotę tobulins, tačiau pralenkti JAV vyravimą šiose srityse jiems nepavyks.

Žiūrint sugebėjimo perkelti pajėgas, sovietai praeityje turėjo didelę pirmenybę, kai reikėdavo tas pajėgas kilnoti Eurazijoje. Sovietų ambicijoms plečiantis už Eurazijos ribų, ta pirmenybė mažėja. JAV išpareigojus ginti savo sąjungininkus, pajėgų transporto problema yra žymiai sunkesnė dėl didesnių atstumų. JAV tą problemą išsprendė įvesdamos didelius transporto lėktuvus su kuro papildymu ore, įvairiose vieto-

se sandėliuodamos ginklus bei tiekmenis. Keliose vietose vandenynuose laikomi laivai — ginklų bei tiekmenų bazės, iš kurių galima greit aprūpinti oru permestas pajėgas. Armijoje įvestos "lengvosios" divizijos, pritaikytos greit permesti į pavojaus vietas.

Šiame dešimtmetyje sovietai įsivedė Anatonov-124 ir Ilijušin — 76 transporto lėktuvus, kurie juos įgalina pajėgas perkelti ir didesniais atstumais, vis dėlto jų pajėgumas toje srity dar nepasiekė JAV pajėgumo.

JAV lėktuvnešių mūšio grupės ir marinų korpo vienetai gali vykdyti intensyviai kautynes nepriklausomai nuo paramos pajėgų, esančių JAV teritorijoje. Sovietai turėtų sunkumų tokioms grupėms pasipriešinti be sausumoje bazuojamų lėktuvų paramos. Dabar jie tą padėtų taisyti, įsivesdami kovai su laivais skirtas raketas, leidžiamas iš paviršiaus ir povandeninių laivų. Jų pajėgumas dar sustiprės įvedus į rikiuotę dabar statomus pilno dydžio lėktuvnešius. Savo desantiniuose vienetuose sovietai turi apie 18,000 karių. JAV marinų korpe yra apie 198,000 karių. Desantinėms operacijoms tiek JAV, tiek ir sovietai turi oru "čiuožiančių" laivų (aircushion vehicles), kurie stipriais ventiliatoriais yra pakeliami nuo vandens paviršiaus ir, propelerių stumiami, gali pasiekti iki 80 jūrmylių/val. greitį. Jie gali operuoti sekliame vandenyje ir išeiti į krantą. Naudojant paprastus išsilaipinimo laivus, apie 17% pasaulio krantų tiko tokioms operacijoms; naudojant "čiuožiančius" laivus, 70% krantų pasidaro prieinami.

Pajėgas galima perkelti ir oru. Sovietai turi 7 aktyvias oru nešamas divizijas, JAV turi vieną. Sovietų karinio ir civilinio transporto aviacijos yra artimai integruotos ir beveik visa jų civilinė aviacija gali būti nukreipta kariniam transportui, tuo tarpu tik maža dalis JAV orinio transporto gali būti greit pritaikyta karo reikalams. Numatoma, kad JAV netrukus pradės naudoti naują ilgų distancijų lėktuvą C-17, kuris galės skristi tarpkonti-

nentinius atstumus ir tūpti mažai parengtuose aerodromuose.

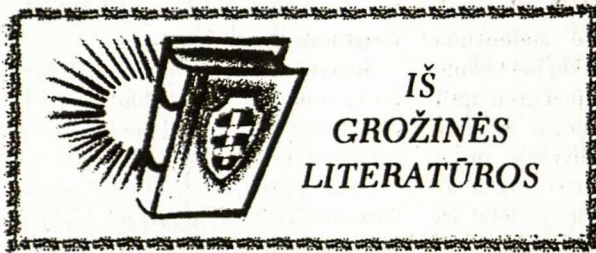
Sovietų ilgų atstumų orinį transportą sunkina stoka galimumų pasipildyti kurą ore, o jų įguloms stinga patyrimo skristi naktį ir virš vandens.

Sovietų prekybos laivynas per pastaruosius 7 metus pastoviai augo, o JAV tokių laivų skaičius mažėjo. Šie pastarieji buvo pritaikomi daugiausia transportuoti kontainerius ir masines žaliavas, kurių nei vieni nei antri netinka transportuoti karinius reikmenis. Sovietų laivai daugiausia yra mažesni ir gerai pritaikyti karinio transporto reikalams. Jie gali būti lengvai iškraunami ir prie paprastų krantinių. Sovietų prekybos laivynas šiuo metu gali vienu metu transportuoti 5 motorizuotas šaulių divizijas.

Kur dėl techninių ar politinių priežasčių (nenorėdami sueiti į tiesioginį susidūrimą su JAV pajėgomis) sovietai negali patys veikti, ten jie pasinaudoja vietos komunistiniais režimais ar savo simpatikų paslaugomis. Kubos ginkluotose pajėgose yra 162,000 karių, daugiau kaip 1,000 tankų, 130 modernių lėktuvų ir daug kitos karinės medžiagos. 41,000 kubiečių karių yra Afrikoje. Sovietai naudojami Kuboje esančiomis bazėmis ir kitomis priemonėmis. Panaši padėtis yra ir su Nikaragua. Sovietai yra svarbiausias ginklų tiekėjas "trečiojo pasaulio" valstybėms. Vien 1987 m. jie patiekė ginklų už 21 milijardą dolerių daugiau kaip 30 kraštų, nekalbant apie tuose kraštuose veikiančius karinius patarėjus.

II.8. Vis modernėjanti technologija, pritaikoma ginkluotėje, keičia ginkluotų pajėgų veiksmingumą, o tuo pačiu ir jėgų pusiausvyrą. JAV remiasi technologiniu vyravimu prieš sovietų persvarą skaičiais. JAV technologijos vyravimas yra pasiektas bendradarbiaujant privačiam sektoriui su mokslo įstaigomis ir su gynybos pajėgomis. Sovietai technologijos srityje taip pat daro žymią pažangą ir ją taiko ginkluotėje.

(*Pentagono leidinio apžvalgos užbaigta sekančiame "Karyje"*)

ANATOLIJUS KAIRYS

KARDAS IR KRIKŠTAS

Lietuvos Krikšto trilogija

PIRMOJI DALIS

PIRMAS VEIKSMAS

Mindaugas

VEIKIA:

MINDAUGAS
MORTA MINDAUGIENĖ
DAUMANTAS
SANGA DAUMANTIENĖ
ERDVILAS
KRISTIJONAS

Kariai, riteriai, vienuoliai, tarnai...
Veiksmo vieta — Lietuva.

Pirmas epizodas

Priešų apsuptoje Mindaugo pilyje nerimas ir sumišimas. MINDAUGAS, užsidaręs su savo artimaisiais pilies bokšte, svarsto: pasiduoti gyviems, slaptai prasiveržti ar susideginti? Pro bokšto angas ateina kovojančių priešų ir saviškių triukšmas, ugnies gaisrai... Durys į viršų gynybai, durys žemyn.

MINDAUGAS
Aš nepasiduosiu.

MORTA
Jie nepasitrauks.

MINDAUGAS
Šešta diena, šešta diena—
Kaip susitarę iš visų kampų!

DAUMANTAS
Žolės arkliams gana,
Gana vandens ir duonos—
Ko trauksis jie?

MORTA
Numirsime badu. Ir troškuliu.
Nebegalėsime pakelti rankų.

MINDAUGAS
Mes nenumirsime badu nei troškuliu.
Vanduo už durų, maisto kamara pilna.

ERDVILAS
Valdove, rūšį užėmė vanduo,
Sugedo viskas ten, kas buvo.

MORTA
Kas nesugedo dar — suges!

MINDAUGAS
Nepasiduosime! Mes išbėgsim! Aš žinau
Slapčiausį praėjimą, o jei ne —
Tai susideginsim ant laužo.

MORTA
Nebepabėgsi. Mindaugai, vėlu,
Pakliūsi gyvas į rankas ir jie tave
Užmes ant vokiškos ugnies!

MINDAUGAS
Kova ik paskutinio vyro! Kova
Arba mirtis ant laužo, savo ugnyje!
Tu, Morta, negalvok kitaip.

MORTA
Tokia paguoda per menka,
O mirti aš visai netrokštu.

DAUMANTAS
Valdove, tai ne išeitis.
Ir aš nenoriu mirt, nei gyvas pasiduot.
Laimėti kovą noriu ir gyventi.

MINDAUGAS
Jie mūsų nepaims lengvai, prisiekiu aš!
Eik, Daumantai, į Šventakalnį
Ir pažiūrėk, ar kelias laisvas.

DAUMANTAS
Lengva mirtis arba sunki —
Vis tiek mirtis. Einu, einu.

DAUMANTAS išeina.

MINDAUGAS
Tu, Morta, suskaityki auksą ir
Sidabra, — jo turėtų būti daug.

MORTA
Ką sumanei daryti, vyre?

MINDAUGAS
Neklausinék, žmona, daryk.,

MORTA

Padėk man, Sanga, aš bijau viena,
Padėk, sesuo, greičiau apeisime.

MINDAUGAS

Neik, Sanga, neik!

SANGA

Kodėl, valdove?

MINDAUGAS

Esi be kardo, be šarvų. Strelė
Paklydėlė sužeisti gali, neik.

SANGA

Tai kas? Aš ne pirmoji būčiau sužeista
Ar užmušta. Lavonų pilnas kiemas.

MINDAUGAS (*lyg sau*)

Gyvenimas man būtų nebemielas...

MORTA, (*nugirdusi*)

Ta meilė užkamuos tave, brangusis,
Nelaimė dar ištiks kokia. Eime.

MORTA ir SANGA išeina žemyn.

ERDVILAS

O, nesigrauk, valdove Mindaugai,
Taip, desperacijoje žmogus dažnai
Praranda sveiką protą.,

MINDAUGAS

Nemokyk, Erdvilai, manęs — esi
Ne vaidila. Jei mano skausmą supranti—
Tylėk. Man protą atėmė širdis, o ne
desperacija.

ERDVILAS

Širdis ir mano ne plieninė,
Bet meilei laikas taip nepalankus.

MINDAUGAS

Kada gi laikas buvo meilei palankus?

ERDVILAS

Aš drįstu perspėti tave...

MINDAUGAS

Negaišk.

ERDVILAS

Valdovas Daumantas griežtai
Įspėjo savo jauną žmoną...

MINDAUGAS

Ar jis nujaučia?

ERDVILAS

Iš to, kad Sanga tyli.

MINDAUGAS

Aš Sangą pažinau anksčiau už jį.
Ir ji mane taip pat pažino.

ERDVILAS

Žmonos dvideidiškumas neatleidžiamas,
Valdove, baudžiamas mirtim.

MINDAUGAS

Ir tu mane smerki?

ERDVILAS

Taikos metu, kada neturime ko veikti,
Tada jau visko prasimanome, tačiau
Dabar, valdove, Daumanto ranka
Svarbiau už jo žmonos gražumą.

MINDAUGAS

Pasenusios širdies kalba.

ERDVILAS

Mirtis ir meilė — seserys beširdės.
Apakusios nuo per aštrios šviesos.

MINDAUGAS

Beširdės jos, tačiau dvasia
Per meilę sustiprėja, kardas neiškrinta
Ir kūnas nepavargsta, sveikata...

ERDVILAS

Valdovė Morta šluostėsi akis
Iš skausmo, verkdamą balsu,
Kai vakar Sangą tu pabučiavai.

MINDAUGAS

Ne mūsų valioje žmogaus likimas.

Ieina DAUMANTAS.

DAUMANTAS

Šventakalnis jau užimtas, valdove.
Ten armija gudų iškėlė savo vėliavas.

MINDAUGAS

Daug kartų jiems nusikaltau.
Dabar manęs jų kerštas laukia.
Yra vieta į vakarus nuo alkos,
Ja būtų galima praeiti padedant
Dievams. Eik, Erdvilai, apsidairyk...

ERDVILAS

Patikrinsiu, valdove.

ERDVILAS išeina.

MINDAUGAS

O tu ką man patarsi, Daumantai?

DAUMANTAS

Kova iki mirties, sakiau!

Bėgimas — veiksmas negarbingas,
Mirtis liepsnoj, tai dar blogiau.

MINDAUGAS

Drąsumo tau netrūksta, svaini, aš matau,
Tik neužmiršk, kad priešai supa mus
Iš ten ir ten, kur akys tik užmato.
Stebuklas mus išgelbėtų, bet ar tiki
Dievais, kurie stebuklus daro?

DAUMANTAS

Stebuklas — mūsų kardas! Nepraraskime
Drąsos prakirsti apsupimo žiedą ir mes.
Išeisime laisvi, pasieksim mišką.
Geriau kovoj numirti, Mindaugai, negu
Suteikti priešams džiaugsmą pasidavimu.

MINDAUGAS

O kaip ištikimybė, Daumantai,
Ar tavo priesaika tebegalioja?

DAUMANTAS

Galioja, taip, tačiau...

MINDAUGAS

Tačiau?

DAUMANTAS

Aš noriu, baiges kovą, grįžti į
Nalšėnus, į namus — ir Sangą...

MINDAUGAS

Namo? Ką ten darysi užkampy tokiam,
Čia tu esi svarbus asmuo, o kas tenai?

DAUMANTAS

Žmona...

MINDAUGAS

Žmona? Kuo nepatenkinta jinai?
Pas seserį gyvena, pas tave.

DAUMANTAS

Bus man ir jai geriau išvykus.

Įeina ERDVILAS.

MINDAUGAS

Valdove, viskas užimta—
Nei tako nei takelio laisvo nėra.
Mozūrai stovi ten kaip mūras.

MINDAUGAS

Mozūrai, o... Ir jie man keršija.
Jų garbę įžeidžiau prieš porą metų.
Godumą jų galėčiau sidabru bandyti...
O kas yra toliau, į Kauno pusę, svaini?
Gal ten atrastum kelią pasitraukti,

Gal skardžius mus apsaugotų, arklių
Žymes vanduo nuplautų bežygiuojant.

DAUMANTAS

Šalia nelaimės visada ir laimė sėdi.
Aš pažiūrėsiu, Mindaugai tuojau.

DAUMANTAS išeina.

MINDAUGAS

O tu patrauk į šiaurę, Erdvilai,
Ir išvalgyk kelius į Rygą.

ERDVILAS

Einu, valdove, bet jaučiu, kad pavėluota.
Kalavijuočių žygio kelias, Mindaugai,
Man nesuprantama, kodėl kryžiuočiai delsia.
Kodėl jie mūsų nesudegina? Pi lis medinė.

MINDAUGAS

Taip — ko laukia jie...

ERDVILAS

Pasidavimo?

ERDVILAS išeina.

MINDAUGAS

Žinau. Žinau, ko laukia jie, žinau —
Tik ne pasidavimo, ne...

Įeina SANGA.

SANGA

Mindaugai...

MINDAUGAS

Sanga...

Apsikabina trumpam.

SANGA

Kaip man sunku, sunku...

MINDAUGAS

Kas atsitiko?

SANGA

Sesuo išgėdino, jaučiuos kalta.

MINDAUGAS

Aš, Sanga, kaltas, aš, ne tu.

SANGA

Abu, abu kalti, bet aš labiau —
Viliju meilę iš sesers, baisu.

MINDAUGAS

Jaučiu kasdien stipriau tave,
Sakytum kas į mirtį trauktų...

SANGA

Ar meilė, Mindaugai, nėra
Už mirtį galingesnė? Tu vis—
Mirtis, mirtis... Kodėl?

MINDAUGAS

O, Sanga, Sanga, mano Sanga... Aš
Galiu įveikti Daumantą, bet meilės — ne.

SANGA

Tai pasitrauk, duok man ramybę.

MINDAUGAS

Ir pasitraukti negaliu.

SANGA

Ir Daumantas nepasitrauks, tikėk.

MINDAUGAS

Aklai mylėti, bet mylėti...

SANGA

Iki naktis į amžinybę nusileis...
O man kas lieka, kas?

SANGA *išeina.*

MINDAUGAS

Mirtis ir meilė, pareiga, garbė...
Garbė — sau, pareiga — kitiems:
Galingai, didelei valstybei.

Įeina MORTA.

MORTA

Yra, ten viskas kaip padėta:
Ir auksas ir sidabras, brangenybės.

MINDAUGAS

Užteks mozūrams pasisotinti.

MORTA

Neapkalbėk mozūrų, Mindaugai —
Visi jį griežia, kai pamato: jie ir tu.

MINDAUGAS

Būk atlaidesnė man, žmona.
Ne už save, o už visus kovojų.

MORTA

Tu neturi į ką akių nukreipti,
Pavargusių nuo kraujo ir kovos.
Jei skęsti — skęsk, negelbės niekas.
Jei miršti — mirk, kaimynai nepadės.
Visiems buvai tu vilkas, ir plėšrus.
Vienų bites iškopinėjai, kitų
Pilis, trečių namus sudeginai.
Visiems esi skolingas, Mindaugai,
Krauju, visi tau galvą su džiaugsmu
Nuimtų nuo pečių, visi...

MINDAUGAS

Tu priekaištauji, Morta, man?
Dariau, kaip tinka vadui. Auksas pats
Neatsirado, tu žinai.

MORTA

Ateina atsiskaitymo diena.

MINDAUGAS

Gyvenimas, tai ne arklys, žmona.
Į jo dantis nežiūri niekas. Griežia už
Gerklės ir spaudžia — kiek išspaudžia,
Tiek ir atsiveža namo.

MORTA

Dabar ne tu, o tau kiti dantis skaičiuos,
Skaičiuos, brangusis, o skaičiuos.

MINDAUGAS

Tai nei kaimynai, Morta, nei draugai.
Vilkai! Pikčiausi! Nepasotinami!
Grobikai, gobšūs ir negailestingi!
Kuris kurį suės pirma! Be ženklų, kad
Gyventa ir kentėta. Žiaurūs! Toks
Įstatymas dievų, toks paveldėjimas:
Galva už galvą! Kraujas kraują atperka.
Visų dievų palaiminta tiesa:
Kaip man kiti, taip aš kitiems.

MORTA

Tiesa, tiesa... Ar tai vienintelė tiesa?
Ar, Mindaugai, jau neatėjo laikas
Geresnei tiesai nusilenkti — ne
Krauju matuojamai? Ne tiesai žemiškai,
O tiesai dangišškai? Ne tiesai žmoniškai,
O tiesai dieviškai, brangusis?

MINDAUGAS

Ir giminės — ne giminės! Nei Tautvilas,
Nei Daumantas, nei posūnis Treniota!
Pasitikėti negaliu tokiais. Išsižadų!
Aš jų išsižadų galutinai, žmona.

MORTA

Jie už tave neblogesni.

MINDAUGAS

Tu, Morta, vis užgauni mano širdį.
Kad tu nepritari, tegu, tačiau
Kai grobį atnešu labai džiaugies.

MORTA

Bijau tavęs įžeisti, Mindaugai, todėl
Džiaugiuos kartu, bet visą naktį negaliu
Užmigti. Vis klausau — ar neatsiveja,

Ar nesibrauna kas į pilį grobio iš
Tavęs atimti. Ak, gana to aukso.

MINDAUGAS

Dabar ne laikas kaltinti mane.

MORTA

Ir atsitiko taip, kaip aš maniau:
Nedovanos ir neužmirš skriaudos.
Reikės gražinti viską su kaupu.

MINDAUGAS

Ar tu nustosi aimanuoti, Morta?

MORTA

Visi, kaip vienas tavo aukso ir galvos
Pareikalavo. Ir kryžiuočiai ir kalavijuočiai,
Mozūrai, jotvingiai, Treniota, giminės...
Kodėl? Kas sukviėtė į vieną sandėrį?

MINDAUGAS

Sidabras, auksas, brangenybės, turtas...
Arkliai ir tūkstančiai balnų, šimtai
Medaus statinių, nesuskaitoma daugybė...

MORTA

O, Mindaugai, kodėl tu nesakai teisybės?
Kodėl tu savo žmonai į akis kalbi
Ne taip, kaip iš tiesų yra?
Pilis tuščia, per apgulimą viską mes
Suvalgėm, išnaudojom... Ar dėl aukso, tark,
Kryžiuočiai braunasi į mūsų pilį?

MINDAUGAS

Dėl jo ir ne dėl jo. Vis tiek
Nenoriu aš žinoti, nei girdėti, Morta!
Gana! Nepasiduosiu aš! Nepasiduosiu!

MORTA

O Dievui? Ar nepasiduosi Dievui,
Brangusis mano vyre, Dievui?

MINDAUGAS

Klasta. Klasta, ne Dievas. Apgavystė!
Štai — mano dievas: kardas, durklas!

MORTA

Gerai ir kardas, Mindaugai, bet jis
Ne Dievas ir ne galingiausias,
Ar tavo kardas ne į kryžių panašus?

Ji iškelia durklą rankena aukštyr.

MINDAUGAS

Kas? Kryžius?

MORTA

Ko neįveikia kardas, kryžius gal įveiks,
Kodėl nepabandyti, Mindaugai, kodėl?

*Pro angą bokšte išvilpia strėlė ir įsminga
į sieną virš abiejų galvų.*

MINDAUGAS

Jau prasidėjo...

MORTA

Jau...

MINDAUGAS

Kova iki mirties!

Nešasi laukan.

MORTA

Apsaugok mus, šventasis kryžiau...

Bučiuoja.

U Ž D A N G A

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGA "R A M O V Ė"

ŽURNALO "KARYS" BENDRADARBIAMS PREMIJOMS PASKIRSTYMO KOMISIJOS NUTARIMAS

1988 m. lapkričio mėn. 1 d. komisija atrinko 1987 metais tilpusius *Karyje* vertingus aprašymus padėkai ir premijoms.

II. Komisija nuoširdžiai dėkoja už didelės vertės apžvalginius aprašymus:

1. Dr. Kaziui Ėringiui — "Lietuvos karių mirtis sovietų armijos gretų replėse";

Jonui Abraičiui — "Atkurtieji Lietuvos ginkluoti daliniai".

II. Komisija paskyrė premijas:

1. Baliui Gaidžiūnui — "Lietuvos karys laisvės kovų kelyje"

2. Antanui Klimaičiui — "Pilėnų kunigaikščio Margio pulko istoriniai bruožai";

3. A. B. — "Kraujo kerštas".

K o m i s i j a

V. Šalkūnas A. Vinevičius V. Vosylius

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė

531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siūsti visą "Tremties trimitu" skirtą medžiagą

Broliai ir Sesės Šauliai!

Naujieji metai tesujungia mus bendram šauliškam darbui —

LIETUVOS IŠLAISVINIMUI!

MYKOLAS ABARIUS

Lietuvos šaulių sąjungos pirmininkas

VISADA MAIRONIS

BALYS GRAŽULIS

Paprašytas pakalbėti apie Maironį nudžiugau ir mielai sutikau, o paskui išsigandau. Juk kalbėti apie tą ar kitą reiškia ką nors naują apie tai pasakyti. Jei ne naują, tai bent kitaip, savaip tą reikalą nušviesti. Bet kaip tai padaryti apie Maironį kalbant, kada jau viskas apie jį išsakyta ir visaip iškalbėta. Juk ir aš pats apie Maironį esu keletą kartų rašęs ir kalbėjęs! O kalbėti apie jį reikia. Kaip tik dabar reikia. Kaip tik dabar reikia, kada vyksta naujas tautos atgimimas. Atgimti be Maironio? Bent aš to negaliu įsivaizduoti ir esu tikras, jog net prabudimas be Maironio neįmanomas. Maironis visada reikalingas.

O kalbėti apie Maironį kiekvieną kartą yra didelis malonumas. Lygiai toks, koks būdavo skaityti jo poeziją, arba niūniuoti jo eiles virtusias dainomis. Lyg kokia palaima aplieja tave visą — ir sušyli, ir taip gera, taip jauku palieka... O tų jausmų visa galybė sukyla! Banga po bangos, vienas kitą vydami, vis stipresni ritasi per tavo krūtinę ir po valandėlės

pasijunti lyg tuo milžinu, prikeltu iš kapų didvyrių. Rodos bučiuotum tą žemę, "kurioj nuo amžių tėvai gyveno", ar stotum į kovą, "kaip milžinas amžių baisus". Tokia yra Maironio poezijos jėga., Supurtanti žmogų iki pačių padų, jį uždeganti didvyriška ugnis ir pakelianti aukštesnėn dvasinėn butin.

Neabejoju, kad kiekvienas mūsų buvo, vienu ar kitu laiku, Maironio poezijos sukrėstas, nesgi neįmanoma jo eiles skaityti ir visai jos nepaliestam nususukti. Bent jau mano karta, kuri užaugo po Maironio mūzos sparnais, dažnai ir stipriai Maironio kūrybą išgyvendavo.

Juk pats pirmasis mano perskaitytas eilėraštis buvo Maironio eilėraštis. Pirmosios atmintinai išmoktos eilės buvo Maironio eilės. Pirmoji deklamacija pradžios mokyklos scenose buvo Maironio eilėraštis "Vilnius".

Atsimenu, jog tada Maironio poezija ne vien veikė jausminiai, bet kartu buvo lyg ir realybė.

*“Čia didžio Vytauto dvasia
lig šiol nuo panerių nakčia
ant žirgo raiteliu vaidenas!...”*

Taip sakė Maironis ir tuo kažkaip norėjosi tikėti. Atrodė, kad tik galėtum į Vilnių nukakti, tai ir Vytautą ir Gedimino sostą pamatytum. Ir žinojai, kad net Vytauto dvasios neišsigastum. Tuo vienu eilėraščiu Maironis uždegė mano meilę Vilniui visam gyvenimui. O kiek svajonių, kiek sapnų...

Dauguma mano kartos vaikų per Maironio eilėraščius su poezija susipažino ir ją pamilo. Maironis pažadino juose tėvynės meilę, skatino mokytis istorijos, brandino ryžtą tėvynei aukotis ir daugelį padarė poetais. Vėliau nevienas jų tapo partizanų ar kankiniu. Maironio poezija pasitiko juos ir lydėjo ar vedė visą kelią. Jo dainos vis iš naujo uždegdavo, stiprindamos darbe tėvynei ir vėliau kovoj.

Taip aš maniau ligi šiol. Todėl ir sakiau “dauguma mano kartos vaikų”, Sakiau todėl, kad man tai buvo tiesa ir kad mažai apie kitų kartų vaikus žinojau. O va, prieš porą savaitių aplankėm savo marčią ir anūkėles Čikagoje. Ten aš joms pasigyriau, jog Detroite ape Maironį kalbėsiu. Čia mano jaunesnioji dukraitė Vilija sušuko: “Vau! O aš su Maironio giminaite draugauju. Kartu Kristijono Donelaičio šeštadieninę lituanistinę mokyklą lankom.” Paaškęjo, kad jos draugė esanti Maironio sesers proanūkė. Tai aš ir pajuokavau: “Matai koks stiprus ryšys tarp Maironio ir mūsų — beveik giminystė.” Juokavau, o iš tikrųjų nustebau ir apsidžiaugiau tuo Maironio asmenybės ir jo poezijos poveikiu. Štai kelintos kartos vaikai, mūsų atžalų atžalos, draugyste su Maironio giminių tolimais palikuoniais didžiuojasi. Taip pat ir jo poezija nemažiau už mane žavisi. Pavartęs mokyklos metrašty nustebau, kiek ten būsimų poetų maironiškai patriotinius eilėraščius pila. Jų tarpe, su neabejotinu talentu, ir mano abidvi dukraitės.

Kai Maironio poezija yra tokia aiški, kartais net reali, tai pats poetas Maironis liko lyg kokios paslapties apgaubtas. Kažkaip vis nebuvai tikras, kad jo poezija žmogaus sukurta. Galvojai apie jį lyg apie kokį dievaitį, o gal vaidilos dvasią, nes žmogaus paveiksle jis kažkaip netilpdavo. Ir tas žodis — Maironis vaikui galvą sukdamo — ir skamba kaip lyra, ir nei pavardė, nei šis, nei tas. Perskaitai parašą po eilėraščiu, sakysim, Kazys Binkis ar Balys Sruoga ir iš karto aišku: paprasta, žmogiška. O su Maironiu lyg kokia paslaptis — nei vardo nei ko, tik žodis Maironis. Ir nors vėliau sužinojai, kad tai tikras žmogus, prelatas Jonas Mačiulis, o vis liko paslaptim

apgaubtas. Vis liko tuo dainium Maironiu, pusdieviu.

Iš tikrųjų, kalbėti apie Maironį kaip žmogų dar ir šiandien sunkoka, negi beveik nieko apie jį nežinome. Net apie mažesnes asmenybes gali rasti asmens charakteristikų, anekdotų, įvairių žinių, prasimanyimų... O apie Maironį nieko. Atrodo, kad mažai kas jį arčiau pažinojo, o pažinojusieji, iš didelės pagarbos poetui, nenorėjo nieko apie jį pasakoti. Ta pagarba neleido niekam ir apie jo asmenį spėlioti. Tiesa, nebuvo kaip Maironį ir pažinti. Jis vedė uždara dvasininko gyvenimą. Intymių draugų beveik neturėjo. Visuomeninėj veikloj nedalyvavo — nei minioj maišėsi, nei organizacijoms pirmininkavo. Gausesnės kompanijos vengė. Ne tai, kad būtų buvęs nemėgiamas ar atsisakyto būdo, ar išdidus. Ne, tik savo asmenybe aukščiau už kitus iškilęs, išsiskyręs. Kam teko jį gyvą sutikti, matė jį vis atlašų, atokų, santykiuose su kitais oficialų. Keisčiausia, kad net jo auklėtiniai Kauno kunigų seminarijoje, ar studentai, kurie jo paskaitų klausė universitete, nieko negalėjo apie jį pasakyti ar sukurti. Sakytum, niekas nediršo apie jį kalbėti, kad jis buvo aukščiau kalbų ir apkalbų.

Netgi po Maironio mirties ta tyla tebesitęsė. Tik jau išeivijoje būdamas, jo bičiulis kanauninkas Mykolas Vaitkus savo atsiminimuose Maironį prisimena, tačiau mažai ką besako.

Atsimenu, kai dar Lietuvoje, profesorius Juozas Brazaitis, rašydamas apie Maironį spaudoje, paminėjo porą faktų iš Maironio asmeninio gyvenimo, kurie, jo manymu, darę įtakos poeto įkvėpimui. Pasakojo, jog poetas mėgęs dailių moterų draugiją. Jų tarpe jis lyg atgydavęs, prašvisdavęs. Būk tai ruošdamas kokį pobūvėlį prašydamas savo drauga, kan. Mykolą Vaitkų, judrų žmogų, turintį daug pažinčių, kokią žavią ponitę pakviesti. Tą patį vėliau savo atsiminimuose patvirtino ir kan. Mykolas Vaitkus. Bet tada, 1943 m. Maironio ginti šoko, krikščioniškų srovių žmonių bedieviu laikomas, poetas Antanas Miškinis, užpuldamas Brazaitį, kam šis norįs Maironį sužmoginti. Girdi, Maironis esąs lyg tautos legenda. Tauta įprato jį matyti aukštai ant pedestalų ir dar neatėjęs laikas jį nuo ten nukelti ir kad geriau būtų jį ten amžiams palikti...

Tas įvykis rodo, kaip brangus ir savas yra Maironis visokių įdeologijų žmonėms, ir todėl jo asmens nė piršteliu pajudinti nedirstama. Taip pat todėl apie jį taip mažai žinome.

Čia norėčiau pridurti, kad ir aš norėčiau jog Maironis liktų visiems laikams didinga tautos legen-

da, kad jo paveikslas būtų kruopščiausiai saugojamas, jog ir dulkelytė ant jo neužkristų. Iš kitos pusės, aš tikiu, kad nesvarbu, kas ir ką apie Maironį besakytų, jo sužmoginti jau nepavyks. Maironis buvo ir liks tautos dainius, tyras, kaip ašara, lietuvių tautos šventasis.

Taigi, atrodo, dar ilgai, kalbant apie Maironį kaip žmogų, teks naudotis vien jo trumpa oficialia biografija. Prelatas Jonas Mačiulis-Maironis gimė 1862 m. lapkričio 2 d. Pasandvario dvare, netoli Šiluvos, Raseinių apskr. Jo tėvai buvo pasiturintys laisvi valstiečiai, pajėgę sūnų į mokslus išleisti. Vidurinį mokslą Maironis išėjo Kauno rusų gimnazijoje. Po to vienerius metus studijavo literatūrą Kievo universitete. Metęs mokslą universitete įstojo į Kauno kunigų seminariją, kurioje mokėsi ketverius metus. Po to išvyko į Petrapilio dvasinę akademiją, kurioje tęsė studijas, vėliau profesoriavo ir buvo tos akademijos inspektorium. Ten pat jam buvo suteikta teologijos magistro ir daktaro laipsniai. Į Kauną grįžo 1909 m. ir perėmė Kauno kunigų seminarijos rektoriaus pareigas, kurias ėjo ligi savo mirties. Atsikūrus nepriklausomai Lietuvos valstybei Maironis skaitė literatūros paskaitas universitete. Buvo išrinktas universiteto garbės profesorium ir jam buvo suteikta literatūros garbės daktaro laipsnis. Mirė 1932 m. birželio 28 d. Kaune. Tai trumpa, tačiau imponuojanti mokslui atsidavusio vyro biografija. Tačiau, jei nežinotumėm, tai nei ta biografija, nei mums išlikęs atokaus, oficialiai vėsaus vyro paveikslas, net įtarti negalėtumėm, kad jame kunkuliavo karščiausia lietuvių patrioto širdis, kad iš tos vėsios asmenybės sklido galingas, ugingas poeto talentas. Talentas virtęs brangiausiu tautos palikimu, apie kurį kalbama šiandien ir bus kalbama dar ir po tūkstančio metų, ir jo vaisiais naudojamas.

Rašyti eiles Maironis pradėjo dar gimnazijoje besimokindamas. Rašė lenkiškai. Tačiau tų eilių pobūdis ir vertė mums nežinoma. Kunigų seminarijoje, greičiausiai mūsų didžiojo poeto vyskupo Antano Baranausko, lietuviškai rašiusio, kūrybos įtakoje, apsisprendė už lietuvių kalbą ir lietuviybę. Čia jo talentas prasiveržė kaip galinga versmė. Jau su pirmuoju atspausdintu eilėraščiu *Aušroje* 1885 m. ir pavadintu "Lietuvos vargas", buvo pajusta, kad ateina naujas, didelis talentas. Tuo eilėraščių, dabar žinomu kaip "Miškas ir lietuvis", Maironis pradėjo budinti tautą iš miego. Pradžioje pasiskundęs, kad:

*"Verkia Lietuva didvyrių:
Jų neprikelia tėvynė."*

toliau Maironis jau pasitikinčiai skelbia:

*"Atsibus tėvynės sūnūs,
Didžių praeitį atminę:
Pagimdys vargai galiūnus,
Ugnimi uždegs krūtinę!"*

Ir tam pasitikėjimui jis nurodo pagrindą:

*"Mainos rūbai margo svieto:
Silpnas kelias, tvirtas griūva!"*

Tik:

*"Nebijokim vargo kieta,
Juk be jo galiūnai pūva!"*

Tą eilėraščių *Aušroje* Maironis pasirašė Zvalionio slapyvardžiu. Eilėraštis dabar ten atrodo gerokai neaptašytas. Atsimintina, kad mūsų rašytinė kalba tada dar nebuvo nusistovėjusi ir pats poetas eilaviame nelabai įgudęs. Vėliau jis jį taisė, tobulino ir paliko mums tikrą perliuką.

Šiaip jau pirmasis Maironio eilėraštis gana depresyvios nuotaikos, bet jo pirmasis eilėraščių rinkinys, išleistas Tilžėje 1895 m., pavadintas optimistišku *Pavasario Balsų* vardu. Zvalionio slapyvardis pakeistas St. Maironiu. Netrukus tas St. nutrupėjo ir liko tik Maironis. Žinotina ir tai, kad Maironio pirmame eilėraštyje jau yra sukaupta visa jo ideologija: nebijoti darbo, kovos, pasitikėti Dievu ir savo jėgomis, tvirtai tikėti į pergalę. Nuo to laiko jis savo idėją vykdo ir plėtoja ją skelbdamas visomis savo talento jėgomis ir spalvomis. Kiek vėliau, eilėraštyje "Jaunimo Giesmė", virtusiu atgimstančios Lietuvos kovos daina, Maironis jau paskelbia ir konkrečią programą, ragindamas paimti arklą, knygą, lyrą ir eiti Lietuvos keliu. Jis kalba jaunimui, taiko į jausmus, todėl jo poezijoje apstu didvyrinio patoso, retorikos, aforizmų ir šūkių. Ir tik nepaprastas poeto talentas neleido toms pigioms priemonėms pavirsti banalia propaganda. Maironio talento pervirinti tie atributai viršta dangų skiodžiančiais žaibais, smingančiais į širdį tai skambia muzika, dilginančia jausmus, tai intymiu pokalbiu, verčiančiu svajoti, ilgėtis ir mylėti.

Kiekvienas Maironio žodis turėjo prasmę ir tarnavo didžiajam tikslui. Jei dainavo apie Lietuvos grožį, tai mokino tėvų žemę mylėti. Jei garbino istorinius didvyrius ar istorines liekanas, tai ragino iš praeities jėgų pasisemti, o kovingomis eilėmis rengė tautą lemiamam mūšiui.

Jokių gudragalviavimų Maironis nemėgo: kalbėjo aiškiai, tvirtai ir skambiai. Ir visi jį be kome-

tarų suprato ir atsiliepė darbais. Tauta budo ir ėjo prie tikslo — nepriklausomybės. Tauta neprisikėlė vien Maironio eilių paraginta, bet jo įnašas buvo neabejotinai didelis.

Maironio poezijos reikšmė Lietuvos atgimimui yra neišmatuojama, o parašė jis neperdaugiausia. Iš tos negausios kūrybos gal tik apie pusė yra patriotinė poezija, gi reikšmingų, nemirtingų eilėraščių tik keliolika. Tačiau tie keliolika eilėraščių supurtė ir prikėlė lietuvių tautą iš miego. Pradėjęs spausdinti savo poeziją *Aušroje*, vėliau Maironis perėjo į *Apžvalgą* ir *Tėvynės Sargą* ir tik po dešimties metų išleido savo vienintelį eilėraščių rinkinį *Pavasario Balsai*. Taip, viso tik vieną knygą, kurioje sutilpo ir visa patriotika ir asmeninių motyvų poezija. Bet knygos išėjo bene dvidešimt laidų. Pradžioje vis papildomos. Pirmoji laida teturėjo 45 eilėraščius, o devintoji net 134. Naujas laidas Maironis papildydavo ir naujais eilėraščiais. Vis mėgino taisyti, gerinti, dažnai nesėkmingai. Ir ta viena knyga pelnė Maironiui nemirštamą garbę, padarė jį tautos atgimimo dainium.

Maironio eilėraščiams tautą budinti veiksmingai padėjo jo poemos „Jaunoji Lietuva“, „Mūsų Vargai“ ir satyrinė poema „Raseinių Magdė“. Tos poemos, perpintos gražiausiomis Maironio dainomis, darniai jungėsi į jo planą — prikelti Lietuvą mūsų. Prie poemų derinosi ir jo baladės — „Čičinskas“, „Jūratė ir Kastytis“, „Medvėgalis“. Kiekviena jų savaip darė įtaką jas skaitantiems. Neatsilieka savo reikšme ir Maironio religinės giesmės, kaip „Kai širdį tau skausmas..“ ir gražioji, mūs taip pamėgtoji „Marija, Marija“. Tos giesmės dažnai lietuvių stiprino ir guodė. Tos giesmės taip pat yra ir neatskiriama Maironio patriotinės poezijos dalis.

Šiais laikais apie patriotinę poeziją kalbėti būtų gerokai nedrąsu, jei kalbėtumėm apie ką kitą ne Maironį. Į patriotinę poeziją dabar žiūrima su paguoka, o į jos kūrėją net su panieka. Tačiau tai nėra besąlyginis nusistatymas prieš patriotiką, tai greičiau protestas prieš menkavertiškumą. Be vieno kito brandaus poeto, kaip Brazdžionio, Bradūno, patriotinius eilėraščius dabar rašo tik lituanistinių mokyklų mokiniai ir pensininkai. Jeigu vaikų pastangos sveikintinas reiškinys, tai pensininkų skiedimas nedovanotinas. Taigi, ne patriotika, kaip tokia — tegu ateina Maironio talento poetas ir jį priimsime visa širdimi. Iš Maironio dar ilgai bus ko pasimokyti.

Kai dabarties patriotikoj vyrauja verkšlenimas, baisėjimasis priešo žurumu, patetiškos kalbos apie

pralietą kraują, tai Maironiui tokie gaudūs verksmai buvo svetimi. Jis suprato, kad tuo galima tik sugraudinti, bet neuždegti. Todėl jis dainavo tik apie pergalę, apie viltį ir gėdino:

*“Ar mums kaip mergaitei,
Raudoti neraudus,
Kai spaudžia nelaimės, vargai...”*

Antai 1941 m. sukilome prieš raudonąjį okupantą. Apkūlėm, išvijom ir, rodos, reikėtų dainuoti apie pergalę. Nesgi net ir nedaug kraujo išliejom. Kaune, įskaitant ir per nelaimę žuvusius, krito apie šimtas. O mūsų poetai po to vien apie kraujo upelius dainavo, savo brolius kalnais vertė. Ir iki šiol dar neteko užtikti nė žodžio dainoj ar spaudoj, kiek gi mes priešų tada nudobėm. Ir dabar vėl su pasibaisėjimu skaičiuojami savų partizanų lavonai, verkšlenama ant kapinių tvorelės parimus.

Ne taip dainavo Maironis. Pas jį, jei kas verkė, tai tik mergelės baltaveidės. Tačiau ką reiškia jų ašaros palyginus su tuo, kad:

*“...nei buvo, nei tekės
Nemune tiek vandens,
Kiek priešų ten kraujo tekėjo”.*

Savųjų lavonų jis neskaičiavo, tik kalnais vertė Lietuvos priešus. Antai sako:

*“Tik kūnų šimtai,
Suguldyti aukštai,
Ilgai ant tos vietos drybsojo”.*

Ir jo lietuviai vis pergalingi:

*“Tarytum ugnis, kad ant stogo užšvies,
Apraitė kryžiuokus užgriuvę”.*

Tai kas jei lietuvis ir žuvo kovoj. Kovoje visada esti aukų. Ko čia verkti. Juk žuvo dėl tėvynės ir tiems:

*“Kam nusviro galva,
Danguje angelai
Vainikų iš deimantų pina.”*

Tarp Maironio ir dabarties poetų yra didžiulis kontrastas Maironio naudai. Dėl to jis yra toks populiarus ir taip artimas, toks didžiai reikšmingas.

Maironio talentas galingai liejosi visomis formomis: eilėraščiais, poemomis ir baladėmis iki Lietuvos valstybės atstatymo. Po to jo talentas prisilpo. Kaip kiekvienas mūsų, pasiekęs kurį tikslą, pajunta atoslūgį ar net nusivylimą. Taip atsitiko ir Maironiui. Tikslas pasiektas, Lietuva laisva. Maironis juto, kad tautai dar reikia naujų idėjų, naujų dainų, o prisitai-

kyti jis nemokėjo. Ir taip liko tautai lyg nereikalingas. Maironis buvo svajotojas, romantikas, o valstybė buvo realus faktas. Jai reikėjo naujos filosofijos, naujų formų ne vien gyvenime, bet ir literatūroje. Maironis nusivylė, apkarto, ir to neslėpė, mėgindamas satyromis išpliekti partijų rictenas ir kitas negeoves. Tačiau matydamas, kad tai neveikia, nutilo. Tiesa, jis vis dar bandė savo tautai tarnauti kaip poetas-visuomenininkas eilėraščių reaguodamas lenkams Vilnių užgrobus, tai sukurdamas himnus federantams ir jaunaietuviams, ar džiūgaudamas dainų švente. Mėgino rašyti istorinių dramų, kurių parašė net keturias. Jos buvo statomos Valstybės teatre iškilmingomis progomis. Tačiau lyrikui nepasisekė dramaturgu išvirsti.

Maironio kūrybinis pajėgumas ir jo fizinės jėgos pamažu silpo, kol vieną ramią vasaros dieną 1932 m. užgeso.

Nepriklausomoj Lietuvoj Maironis liko lyg ir primirštas. Kaikas mėgino jį net nuvertinti, deja nesėkmingai, nesgi Maironį nei nuvertinai, nei sužmoginai. Tos pašaipos, iš tikrųjų, gal tebuvo pastangos Maironio įtakos nusikratyti. Juk Maironį kritikavo poetai, iš jo eiliuot išmokę. Lietuvos laisvę priešams užgniauzus, Maironio kultas iš naujo suliepsnojo. Kenčiančiai tėvynei vėl jo prireikė, kad drąsintų ir vestų. Maironio kultas, pradėjęs rusenti bolševikmetyje, laužu užsidegė vokiečių okupacijoje ir dar šiandien tebeliepsnoja.

Čia prisimenu vieną atsitiktinį, bet reikšmingą nuotyki. Karo pradžioje, mūsų partizanams užėmus Kauno radiofoną, jo programą pirmomis dienomis sudarė beveik vien žygio dainos, pakili muzika ir patriotinės poezijos deklamacijos. Vokiečiams įžengiant į Kauną žygio dainos skambėjo be paliovos. Kadangi dar nebuvo žinoma, kokie santykiai su jais susidarys, buvo nutarta jų neertzinti prieš vokiškos nuotaikos dainomis. O vis dėlto, per klaidą, buvo paleista plokštelė su Karo mokyklos choro įdainuota Maironio daina "Kur lygūs laukai". Radiofono žmonės tada pasijuto nesmagiai, vėliau gi džiaugėsi, kad rezistencija prieš nacius prasidėjo Maironio daina. Nors ir per klaidą — bet Maironio daina! Per visą nacių okupaciją ta daina nenuėjo nuo kovingo jaunimo lūpų, o kirvių galandimas buvo ypatingai pabrėžiamas. Nestebėtina, kad naują Maironio poezijos *Pavasario Balsų* laidą leidžiant, cenzūra visus kryžiuočius mininčius eilėraščius išbraukė.

Neapsieiname be Maironio ir dabar. Nors įvairiomis progomis deklamacijų vadovai stengiasi prakišti savo ideologijos ar savo literatūrinės krypties poetus, Maironis vistiek išlenda priekin. Jis buvo ir paliko išėivių poetu. Taip Maironio kultas tebedega skaisčia liepsna.

Antai ir Pavergtoje Tėvynėje kirvių galandimas tebevyksta. Ilgesnį laiką ten apie Maironį neleido kalbėti, draudė jo eiles deklamuoti, jo giesmes giedoti. O ir draudžiamas Maironis nenutilo. Pritilo, bet nenutilo. "Lietuva brangi" giedojo Lietuvos giriose Miško Broliai, niūniavo užkaltauose vagonuose Sibiran tremiamieji, per visą Lietuvą aidėjo "Marija, Marija" dangaus pagalbos šaukiančiųjų. O paskutiniaisiais mėnesiais "perestroikai" vadeles atleidus, Maironio dainos galingai gaudžia kiekviename lietuvių suėjime. Tai Vingio parke, tai prie Katedros, šimtą tūkstantinės minios, iš gilumos krutinės, traukia "Lietuva brangi". Šitaip prasiveržia protestas prieš okupantą ir kartu meilė, didžiavimasis savo tėvyne. Ir kiekvienu atveju Maironio adoravimas — nesgi jis yra pirmasis tautos dainis ir pirmasis jos rezistentas.

O Maironis būkštavo "kad išnyksias kaip dūmas neblaškomas vėjo ir jau niekas jo neminės". Abejojo, ar jo kovos mums besuprantamos bus. Be reikalo būkštavo poetas. Mes ne tik jį suprantame ir įvertiname — jis niekada neišnyks, kaip išnyko net okupantų blaškomas. Kartų kartos jį gerbs ir minės, nes mirė tik prelatas Jonas Mačiulis. Didysis dainius Maironis amžinai bus gyvas mūsų meilėje ir savo dainoj.

Atkelta iš 15 psl.

tikslų, tampa vaidmainystėmis. Tai tam ir rekalinga laisvamanystė, kad žmonės galėtų laisvai tuos dalykus svarstyti" — tęsė Šliūpas.

— "Ar aš teisingai, daktare, supratau, kad jūs ne Dievą neigiate, nes tam neturite mokslinio pagrindo, bet kaltinate religijas, kad jos nededa pastangų šį reikalą moksliskai apipavidalinti protui priinama forma, suprantamu ir įtikinančiu būdu, nevertojant prievartos ir baimės?"

— "Taip, aš manau, kad jūs teisingai mane supratote" — jis man atsakė.

Buvau patenkintas pasikalbėjimu ir šias keliais pastabas užrašiau savo dienoraštyje.

(*Bus daugiau*)

GEN. T. DAUKANTO JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPAI 25-RIŲ METŲ VEIKLOS KELIU ŽENGIANT

E. Vengianskas

Atsikūrus Lietuvos Šaulių Sąjungai išseivijoje, jos veiklą plečiant, buvo atkurta ir nepriklausomos Lietuvos laikais gražiai veikusi bei pasireiškusi jūrų šaulių šaka. Jūrų šaulių dalinio steigiamajam susirinkimui sušaukti, Čikagoje, 1963 m. kovo mėn. 15 d., buvo sudaryta paruošiamoji komisija į kurią įėjo: P. Adomaitis, J. Hofmanas, S. Gasneris, M. Maksvytis ir J. Ulevičius. Komisijos darbams savo vertingais patarimais talkininkavo ir tuometinis LŠST pirmininkas A. Valatkaitis, neprikl. Lietuvos laiku šaulys, iškėlęs mintį Sągoje jūrų šaulius atsteigti.

Pirmojo lietuvių jūrų šaulių būrio JAV-se steigiamasis susirinkimas buvo sušauktas 1963 m. liepos 26 d. Į susirinkimą, kuriame dalyvavo ir LŠST pirmininkas, atvyko 30 jūrų šaulių atsteigimo entuziastų, padėjusių pagrindą atkuriamos LŠST jūrų šaulių šakos pirmojo dalinio organizacinei veiklai. Į Čikagos jūrų šaulių būrį įstojo 22 susirinkime dalyvavę asmenys. Buvo sudaryta būrio valdyba ir nutarta siekti oficialaus LŠST vadovybės pripažinimo. Į pirmąją būrio valdybą išrenkami: P. Adomaitis, P. Gramontas, S. Gasneris, M. Maksvytis, P. Rimkus ir J. Ulevičius, kurie M. Maksvyčiui vadovaujant, imasi darbo jūriniai šaulišką veiklą Čikagoje organizuoti.

Pagal LŠST statuto reikalavimus, susidarius pakankamam narių skaičiui, po trijų mėnesių nuo įsteigimo dienos, pirmasis jūrų šaulių būrys buvo Centro valdybos pripažintas bei patvirtintas ir kiek vėliau kaip Sągos dalinys, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vardu, pradeda pirmuosius žingsnius LŠST gretose.

Per palyginamai trumpą laiką Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa tinkamai susiorganizuoja ir pradeda energingai reikštis savo jūrinėmis, kultūrinėmis, visuomeninėmis, tautiniai patriotinėmis, reprezentacinėmis ir kitomis šauliškiosios veiklos apraiškomis. Jūrinei programai vykdyti įsigijamas laivas. Kuopos nariams organizuojami navigaciniai kursai, sezono metu vykdomi plaukiojimai Michigano ežere, rengiami metiniai plaukiojimo sezono atidarymo bei uždarymo parengimai, dalyvaujama kitų šventėse bei renginiuose ir įsijungiama Čikagoje į bendrinę šaulių dalinių veiklą. Taip pat užmezgamas bei palaikomas glaudus ryšis su tuo metu veikusios Lietuvių jūrų skautijos bei Kenoshos amerikiečių užjūrio karo veteranų organizacijų nariais. Įvairių lietuviškų iškilmų ir minėjimų metu Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vėliava didin-

gai plevėsuoja bendroje vėliavų rikiuotėje, reprezentuodama LŠST jūrų šaulius.

1973-siais metais išskilmingai atšvenčiama Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos sėkmingos veiklos pirmojo dešimtmečio sukaktis ir įžengiama į antrojo dešimtmečio jūriniai šauliškiosios veiklos organizuotą kelią, kuriuo žygiuojant, kuopos veikla dar daugiau plečiama. Kuopa, kaip organizuotas lietuvių junginys, užregistruojama Illinois valstijoje ir nuo 1973 m. lapkričio 9 d., pagal gautą iš Valstijos Sekretoriaus patvirtiną leidimą Nr. 21574, veikė kaip pelno nesiekianti organizacija "The National Naval Guard of Lithuania in Exile, Inc." vardu.

Antrojo veiklos dešimtmečio pradžioje, 1976 metais, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pirminku išrenkamas E. Vengianskas. Jam vadovaujant, kuopos valdybos ir narių bendromis pastangomis, kuopa savo narių skaičiumi toli peržengusi šimtinės ribą. Kreipiamas reikiamas dėmesys į administracinį apsitvarkymą, kuopos finansinį sustiprėjimą ir dar plačiau reiškiamasi už vidaus veiklos sribų. Greta specifinių jūriniai šauliškų veiklos apraiškų, dar daugiau stiprinamas ryšys su vietos šaulių daliniais, glaudžiau bendraujama ir bendradarbiaujama su šauliams giminingomis Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos, Lietuvių karių veteranų sąjungos "Ramovė" ir Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės draugijos vadovybe ir nariais. Siekiama glaudesnio ryšio su Lietuvių skautų sąjungos jūrų skautininkais ir budžiais. Talkininkaujama lietuvių patriotinėms bei visuomeninėms organizacijoms ir visokeriškai jos remiamos. Reikalui esant, dosniomis aukomis nepamirštami įvairūs labdaros darbai, kuopos moterų sekcijos pastoviai vykdomi.

Šalia bendrinės veiklos, kreipiamas reikiamas dėmesys ir į jūrinės programos tęstinumą, jos, kuopos ribose, organizavimą, palaikymą, vykdymą. Turimas kuopos laivas "Gen. T. Daukantas" vardu paaukioja Michigano ežero vandenyse ir toliau tarnaudamas jūriniai šauliškiosios veiklos propagavimui. Juo naudojasi ne tik kuopos nariai, vandens sporto bei plaukiojimo mėgėjai, bet ir lietuviškoji visuomenė — jūrų šaulių rėmėjai, vasaros metu mėgstantieji kartu su jūrų šauliais paplaukioti ar pažvejoti. Kuopos jūrinei reprezentacijai organizuojamos tolimesnės išvykos Michigano ežero bangomis į Sand Dunes, Ind., Kenosha, WI., Union Pier, MI, ir kt. Kuopos laivas, 1974 - 75 metais plaukiojęs "Simas

Kudirka" vardu, nuo 1976-jų metų vėl plaukia "Gen. T. Daukantas II" vardu pasipuošęs. Visose kelionėse jo stiebe vietoje vimpilo plasnoja lietuviškoji trišpalvė greta JAV-bių vėliavos. Tenka paminėti, kad Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos laivas gražiai talkininkavo ir LŠST 1977 metų kultūrinio savaitgalio programai, kuri, Centro valdybai pavedus, buvo sėkmingai Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos suorganizuota ir pravesta.

Vėliau, laikui bėgant ir nariams senėjant, susidomėjimui vandens sportu narių tarpe mažėjant ir plaukiojimo laivu entuziastų gretoms retėjant, o ypatingai dėl didelės laivo išlaikymo, metinio remonto, inkaravimo, priežiūros ir apdraudos finansiniai nepakeliamos išlaidų naštos organizuoto plaukiojimo kuopos laivu teko atsisakyti. 1980 m. kovo 20 d. kuopos narių susirinkimui nutarus, tų pačių metų liepos 14 d. laivas buvo parduotas. Nuo to laiko tolimesnė Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos jūrinė programa —plaukiojimai laivu, pradėta vykdyti kuopos šaulių turimais privačiais laivais, didesnio entuziazmo narių tarpe nesukėlė.

Pardavus laivą, toliau veikloje daugiausiai reiškiamasi bendromis šauliškoms apraiškomis, daugiau kreipiant dėmesį į jūrų šaulių ir tautinę reprezentaciją Čikagoje ir už jos ribų. Čikagos rajone bendros jūrų šaulių veiklos koordinacijos ir platesnės reprezentacijos reikalas, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pirmininko pastangomis, radus pritarimą ir Cicero "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos vadovybės bei narių tarpe, 1977 m. vasario 6 d. Cicero lietuvių parapijos mokyklos salėje po Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo — Vasario 16-sios minėjimo bendrame Gen. T. Daukanto ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopų susirinkime sudaroma pirmoji Lietuvos Šaulių sąjungos istorijoje atskira, koordinacinė Čikagos rajono jūrų šaulių "Nemuno" rinktinė, tuo metu sujungusi 253 jūrų šaulius bendrai veiklai.

Tais pačiais metais, užbaigus buvusio Są-gos Jūrų Šaulių vadovo Mykolo Vitkaus skirtos pareinamosios taurės šaudymo varžybas, 1978 m. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos nuoširdiems rėmėjams, gen. št. plk. K. Dabulevičiui ir LDK Birutės dr-jai bei jos garbės narei M. Tumienei, paskyrus kuopai naujas puikias pereinamąsias taurės, toliau, jau daugiau, kaip dvylika metų, vykdomos tų taurių, vyrų-moteryų-svečių atskirose grupėse, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos metinės šaudymo varžybos, kurios tęsiamos ir dabar,

tų taurių mecenatams jau amžinybėn iškeliauvus.

Taip Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai energingai žengiant aktyviųjų Sąjungos dalinių gretose, 1978 m. rudenį, rugsėjo 23 - 24 d.d., Čikagoje iškilmingai atšvenčiama kuopos sėkmingos veiklos 15-kos metų sukaktis, kurią prasmingai, pamaldomis, didinga puota ir akademinė dalimi ir specialiu sukaktuviniu leidiniu paminėjus, neužmiegame. Žvelgiant į ateitį, šauliškosios veiklos padangėje daukantėnų laukė nauji darbai, nauji užsimojimai. Juos vykdant, stengiamasi aukščiau jau išminėtas veiklos apraiškas dar daugiau stiprinti, plėsti ir lietuviškosios visuomenės tarpe propaguoti.

To siekiant, su vėliava dalyvaujama kitų šaulių dalinių, šauliams gimingų organizacijų bei visuomeninių junginių rengiamose šventėse, eisenose ir minėjimuose. Kasmet sausio mėn. iškilmingai švenčiama metinė jūrų šaulių šventė — Klaipėdos krašto atvadavimo ir prijungimo prie Didžiosios Lietuvos sukaktis. Vasaros metu rengiamas Čikagos-Detroito-Cicero jūrų šaulių dalinių metinis sąskrydis — tradicinė Jūros diena, rotacine tvarka, kas treči metai, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos, Union Pier MI, pravedama. Kuopos nariams, narių šeimoms, rėmėjams ir svečiams, metams baigiantis, prieš Šv. Kalėdas, ruošiamas prieškalėdinis, Kūčių vakarienės dvasioje renginys. Rengiami kuopos pavasariniai bei rudeniniai parengimai ir vasaros metu išvažiavimas į gamtą. Organizuotai su kuopos vėliava dalyvaujama LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus kasmet rengiamame išvažiavime į Tarptautinį draugystės parką, prie Lietuvos Respublikos Prezidentų eglių, Lapkričio 23-čiosios — Lietuvos karinių pajėgų atkūrimo metiniame paminėjime bei žurnalui "Karys" paremti kavutėje ir prisidedama prie šių renginių organizacinių ar pravedimo darbų. Puoselėjant ir palaikant mūsų tautiniai patriotines tradicijas, dalyvaujama Vasario 16-sios, Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio, Dariaus ir Girėno, Tautos Šventės, birželių trėmimų, Lietuvos partizanų, Vilniaus pagrobimo ir kitose metiniuose paminėjimuose.

Atatinkamais straipsniais, kuopos veiklos aprašymais, iliustracinėmis nuotraukomis, lietuviškosios spaudos ir "Tremties trimto" puslapiuose, ar vietos lietuvių radijo bangomis, dedamos pastangos, kiek galima plačiau lietuvių visuomenę reguliariai informuoti apie Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos veiklą. Nuo 1976 metų kruopščiai renkama kuopos veiklos archyvinė medžiaga, vedami veiklos aprašymų laikraščiuose iškarpu albumai, renkamos jūrų

šaulių veiklą atvaizduojančios nuotraukos ir visa kita medžiaga liečianti Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopą.

Paminėtinas nemažas kuopos bei jos vadovų ilgametis įnašas ir visasąjunginė prasme, aktyviai dalyvaujant LŠST bendrinuose centrinių sąjungs organų rengiamose konferencijose, kultūrinių savaitgalių programose, dalinių atstovų suvažiavimuose ir reikalui esant, talkininkaujant Sąjungos Pirmininkui ar Centro valdybai juos organizuojant. Malonu paminėti, kad 25 metų kuopos egzistencijos laikotarpyje Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos kai kuriems vadovams teko garbė, greta savo tiesioginių pareigų kuopoje, eiti svarbias ir atsakingas vadovaujamas pareigas LŠST Centro valdyboje, Sąjungos Jūrų šaulių vadovo pareigas, kurį laiką ėjo vienas Gen. T. Daukanto kuopos steigėjų, pirmasis kuopos pirmininkas M. Maksvytis. 1978 - 1984 m. bėgyje net keturius kuopos narius matėme centriniuose organuose, k. a. garbės teisme — jūr. kpt. g. š. Bronių Krištopaitį. Centro valdyboje: II vicepirmininko, Sąjungos Jūrų šaulių vadovo ir Sąjungos statuto pakeitimo bei papildymo komisijos nario pareigose kuopos pirm. g. j. šy. Edmundą Vengianską. Spaudos bei Informacijos dalies vedėjo ir foto korespondento pareigose — Petrą Malėtą. Spaudos bei informacijos dalies vedėjo pavaduotojo pareigose Joną Paštuką.

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos egzistencijos laikotarpyje, nuo jos įsikūrimo iki šios dienos, einant sėkmingos veiklos keliu, už nuopelnus kuopos labui bei visos Sąjungos gerovei 3 kuopos nariai pakelti į Garbės šaulius, 10 apdovanota Šaulių žvaigždės ordinu ir 36 nariai apdovanoti Šaulių žvaigždės medaliu.

Iki šių sukaktuvinių metų pradžios, iš kuklių kuopos kasoje turimų sumų, vidutiniškai, kasmet skiriant nuo \$600.00 iki \$700.00 lietuviybės palaikymo, politinių veiksmų — Alto, Vliko, Lietuvos laisvinimo, lietuvių teisėms ginti, labdaros, sporto, visuomeninių organizacijų veiklos paramos ir šalpos reikalams, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa yra paaugėjusi daugiau kaip \$16,000.00. Tas rodo Čikagos jūrų šaulių, daukantėnų, sveiką finansinės aukos supratimą ir aukščiau išvardintų lietuviškų institucijų, atliekamo darbo Lietuvos labui, nuoširdų įvertinimą.

Minėdami šią didžią prasmingą bei garbingą Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 25-mečio sėkmingos veiklos sukaktį, su didžia pagarba turime

prisiminti, visus tuos vadovus, kurie kuopos egzistencijos bėgyje, aukodami savo brangų laiką bei asmeninio poilsio valandas, sėkmėje ir nepasisekimuose tvirtai stovėjo prie Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vairo, eidami sunkias, nedėkingas ir atsakingas kuopos pirmininko pareigas: Mykolą Maksvytį, Vincą Kulboką, Bronių Klimavičių, Juozą Pranaitį, Vincą Semašką ir Juozą Ulevičių. Jiems priklauso nuoširdi ir pilnai užtarnauta šauliška padėka.

Taip pat su dideliu skausmu širdyse negalime pamiršti ir tų 31-no Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos sesių ir brolių, kurie eidami jūriniai šauliškos veiklos keliu, Visagalio pašaukti, buvo priversti apleisti kuopos narių darnias gretas. Jų amžinam atminimui, giliai susikaupę, su pagarba lenkiame kuopos vėliavą bei savo galvas, prašydami Aukščiausiojo Jiems palaimos Amžinybėje.

Pagal Viešpaties valią į Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos mirusių narių sąrašus yra įrašyti:

Krulikauskas Antanas	Maksvytis Mykolas
Klimas Jonas	Buškus Antanas
Paukštys Alfonsas	Balčiūnas Motiejus
Dobilas Antanas	Malėta Petras
Lengvinas Petras	Aleksandravičius Juozas
Utarienė Rima	Janutytė Irma
Mikėnas Mykolas	Oželis Kazys
Muliulienė Ona	Holtz'ienė Frida
Lapinskas Vincas	Raudys Juozas
Truškūnas Juozas	Kašinskas Kazys
Gasneris Stasys	Baltušis Juozas
Snobaitis Kazys	Damulis Balys
Mičiulis Raimundas	Paštukas Jonas
Mociškis Juozas	Stočkus Albertas
Valantinas Kazys	Maletienė Akvilė
Karalienė Viktorija	

Tai trumpa Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 25 metų veiklos nueito kelio apžvalga, nusakanti kuopos vadovų, narių ir narių rėmėjų ilgametį nepalaužiamą ryžtą ir pasišventimą lietuviškai jūrinei šauliškajai veiklai Čikagos padangėje. Dvidešimpenkmečio bėgyje keitėsi veiklos sąlygos, keitėsi vadovai, įvairavo kuopos valdomųjų organų sudėtis, keitėsi kuopos narių nuotaikos ir skaičius. Kuopoje nepasikeitęs liko tik pirmasis 1963-jų metų entuziazmas jūrinei šauliškai veiklai, narių bei vadovų pakili dvasia ir pasišventimas Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopą vesti bei išlaikyti tvirtose Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje darnios rikiuotės gretose.

Šią džiaugsmingą kuopos sukaktį švenčiant,

ČIKAGOS DAUKANTĖNŲ 25-MEČIO SUKAKTIS

Š. m. spalio mėn. 15 - 16 d.d. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa iškilmingai ir džiaugsmingai atšventė savo sėkmingos veiklos 25-rių metų sukaktį, kuri pačia dviejų dienų programa ir specialiu, 76 puslapių gražiai atspausdintu, puikiomis nuotraukomis iliustruotu ir tinkamai apipavidalintu leidiniu, buvo prasmingai paminėta.

Spalio 15 d., šeštadienį, nežiūrint lietingo oro, dalyvaujant netoli 200 svečių, Šaulių namuose minėjimas buvo pradėtas sukaktuvinio banketu su oficialia dalimi, vaišėmis, menine programa ir šokiais. 7 val. vak. svečiams susirinkus ir susėdus prie gražiai papuoštų stalų, kuopos pirmininkas E. Vengianskas, visus pasveikinęs, vakaro programą pradėjo pristatydamas svečius: LŠST pirmininką M. Abarių su ponia, Sąjungos Vyr. kapelioną tėv. J. Borevičių, Lietuvos kūrėjų savanorių s-gos Čikagos skyriaus pirmininką J. Tamulį, LKVS "Ramovė" Čikagos skyr. pirmininką A. Juškevičių su ponia, Mažosios Lietuvos lietuvių dr-jos ir Rezistencinio sąjūdžio pirm. V. Žiobrij, LDK Birutės dr-jos pirm. E. Legeckienę, Šaulių s-gos garbės narius V. Tamošiūną, A. Budrecką ir P. Petrušaitį, C. v-bos pareigūnus bei šaulius atvykusius iš Detroito, Klivelando, Kanados, Racine, Rockfordo, Cicero ir kt. vietovių.

Pristačius iškiliuosius svečius, j. š. V. Zinkui komanduojant, buvo įneštos J.A.V-bių, Lietuvos, LKVS "Ramovė", Vytauto Didžiojo rinktinės, rinktinės moterų, Cicereo "Klaipėdos", Detroito "Švyturio", Detroitio "St. Butkaus", Klivelando

Organizacijų ir šaulių vėliavos š. m. spalio mėn. 15 d. Gen. T. Daukanto šaulių kuopos 25-mečio minėjimo akademinėje dalyje Šaulių namuose, Čikagoje

Gen. T. Daukanto j. š. kuopos nariai M. Kerelienė, U. Zinkienė, M. Gydienė, G. Kuzmienė, V. Zinkus ir V. Utara, kuopos 25 metų veiklos sukakties minėjime š. m. spalio mėn. 15 d. Čikagoje, apdovanoti LŠST Garbės Žyminiais.

sveikinami visi kuopos steigiamojo susirinkimo dalyviai, steigėjai, nariai, buvę ir esantieji vadovai-ės, visi šauliškosios veiklos rėmėjai ir Lietuvos šaulių sąjunga tremtyje, po kurios vėliava Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa rikiuojasi. Dėkojama visiems už pasišventimą žengiant darniu organizaciniu keliu, nariams rėmėjams už teikiamą ilgametę paramą jūrų

šaulių veiklai ir minėjime dalyvaujantiems svečiams.

Lietuviškoji trispalvė, meilė brangiai pavergtai Tėvynei Lietuvai bei gintarinei Baltijos jūros pakrantei ir Lietuvos šaulių sąjungos rodomas mums kelias tebūna tolimesnėje veikloje tuo skaiščiu švyturiu, siekiant pavergtos Tėvynės Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, šviesaus laisvės rytojaus.

LŠST pirm. M. Abarius Čikagoje, daukantėnų 25-mečio veiklos sukaktį minint, taria žodį prie Lietuvos Laisvės Kovų paminklo

“Kar. A. Juozapavičiaus” ir Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vėliavos. Sugiedotas Lietuvos himnas. Invokacinės maldos sukalbėjo LŠST vyr. kpl. tėv. J. Borevičius.

Toliau sekė Są-gos garbės žymenių 50-ties metų šauliškos veiklos pažymėjimų ir 1988 m. kuopos šaudymo varžybų laimėtojams dovanų įteikimas. Už nuopelnus veikloje, Lietuvos labui ir Šaulių sąjungos gerovei, LŠST pirm. M. Abarius ir Są-gos ordiū kom-jos tėv. J. Borevičius nusipelnusiems Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos nariams prisegė Šaulių žvaigždės ordina — V. Utaurai, M. Gydienei, V. Zinkui, G.

Kuzmienei ir U. Zinkienei. Medalį — A. Aleksandravičiui, M. Kerelienei ir B. Petrauskui. Kuopos nariams, nepriklausomos Lietuvos laikais įstojusiems į Šaulių sąjungą — K. Juškaičiui, J. Stuikiui, M. Karelienei, K. Radvilai, ir jūr. kpt. B. Krištopaičiui buvo įteikti specialūs 50-ties metų šauliavimo pažymėjimai. Kuopos 1988 m. šaudymo varžybų laimėtojams, vyrų grupėj A. Aleksandravičiui ir moterų grupei C. Peldun, LKVS “Ramovė” Čikagos skyriaus pirm. A. Juškevičius ir LDK Birutės dr-jos pirm. E. Legeckienė įteikė a. a. plk. K. Dabulevičiaus ir a. a. Birutės dr-jos garbės narės M. Tumienės skirtas pereinamąsias taures bei dovanas antras, trečias vietas laimėjusiems — B. Petrauskui, V. Zinkui, P. Mikštieinei ir svečių grupėje pirmą vietą laimėjusiems šauliui — ramovėnui S. Rudokui.

Po to kuopos pirmininkas E. Vengianskas tarė 25 m. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos nueito kelio ir veiklos apžvalginį žodį, kuriame aptarė kuopos egzistencijos laikotarpyje atliktus darbus bei pasiektus laimėjimus, minėtiną pastangas lietuviybės palaikymo, kultūrinėje, švietimo, visuomeninėje, tautiniai patriotinėje, reprezentacijos bei informacijos ir kitų šalpos pasireiškimuose. Nurodė, kad kuopa per 25 metus lietuviybės palaikymo, švietimo, spaudos, šalpos ir politinių veiksmų paramai, iš kulių kuopos išteklių, yra paaukojusi per \$16,000.00. Aptarė kuopos apimtyje jūrinės programos vykdymo sąlygas ir kuopos indėlį visasąjungine prasme, atskirų narių talką Sąjungos centriniams valdomiesiems organams. Išvardinęs buvusius kuopos pirmininkus, pakvietė visus, atsistojimu ir minutės susikauptimu pagerbti 32 mirusius Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narius.

Kuopos pirmininkas E. Vengianskas, baigdamas savo žodį, dėkojo Lietuvos šaulių s-gai tremtyje — jos vadovybei už ilgametę jūrų šaulių globą, visiems jūriniai šauliškosios veiklos rėmėjams už moralinę bei mate-

rialinę paramą, kuopos nariams bei vadovams už nepailstamą ilgametį pasišventimą veikloje, Čikagos rajone veikiantiems šaulių daliniams bei jų vadovybės ir giminingoms organizacijoms — Lietuvos kūrėjų savanorių, LKVS Ramovės ir Birutės dr-jos vadovybėms už malonų bendravimą bei bendradarbiavimą.

Kuopos pirmininkui baigus apžvalginį žodį, sekė sveikinimai. Šiltą ir malonų sveikinimo žodį tarė Lietuvos Šaulių sąjungos tremtyje pirmininkas M. Abarius, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių vardu sveikino sav. J. Tamulis, ramovėnų ir Cicero ALT-os vardu pirm. A. Juškevičius, birutininkių — pirm. E. Legeckienė. Mažosios Lietuvos Lietuvių Dr-jos ir Rezistencinio sąjūdžio — pirm. V. Žiobrys, LŠST Garbės nariai — V. Tamošiūns ir A. Budreckas, Sąjungos moterų vadovė A. Kirvaitytė. Buvo perskaitytas Lietuvos Gen. konsulo V. Kleizos sveikinimo tekstas.

Raštu Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopą sveikino: Amerikos Lietuvių Taryba — pirm. G. Lazauskas, LŠST Garbės pirmininkas V. Mantautas, LŠST Centro Valdyba, jūr. kpt. B. Krištopaitis, 1919 metų šaulys partizanas K. Čeputis. *Tremties trimito* redaktorė — S. Kaunelienė, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės garbės pirmininkas, Są-gos garbės narys V. Išganaitis, Vytauto Didžiojo rinktinė Čikagoje — pirm. A. Paukštė, St. Petersburgo Romo Kalantos kuopa — pirm. V. Gedmintas, Cicero Klaipėdos j.š. kuopa — pirm. J. Mikulis, St. Petersburgo Palangos j. kuopa — pirm. A. Šukys, Sidnejaus Dariaus ir Girėno š. kuopa — pirm. S. Pačėsa, Brocktono Martyno Jankaus š. kp. — pirm. S. Gofensienė, Melbourne DLK Vytenio š. kp. — pirm. J. Kvietelaitis, Delhi DLK Gedimino š. kp. — pirm. G. Rugienis, Gellongo — Elsie Geležinio Vilko š. kp. — pirm. s. E. Lipčius, Bolstono J. Vanagaičio š. kp. — pirm. S. Augonis, Montrealio Kar. Mindaugo š. kp. — pirm. A. Mylė, Racine DLK Kęstučio š. kp. — pirm. P. Petrušai-

tis, Detroito St. Butkaus š. kp. — pirm. E. Milkus, Sudbury Maironio š. kp. — pirm. J. Stoškus, Worcester Dr. Vinco Kudirkos š. kp. — prim. Griglauskas, Detroito Švyturio j. š. kp. — pirm. B. Valiukiėnas, Hamiltono DLK Algirdo š. kp. — pirm., P. Kanopa, Klivelando Kar. A. Juozapavičiaus š. kp. — pirm. A. Pautienis, Klivelando Žalgirio š. kp. — pirm. K. Žiedonis ir neprik. Lietuvos laikų šaulė M. Kerelienė. visų šių ir kitų sveikinimų tekstai patalpinti suktuviniame leidinyje.

Po sveikinimų, kuopos pirmininkui tarus visiems padėkos žodį ir išnešus vėliavas oficialioji dalis buvo baigta. Toliau sekė įdomi ir dinamiška meninė programa, kurią, Aldonai Brazienei akomponuojant, meniškai padainavęs "Meilės Valsą", liaudies dainą, "Shuberto serenadą", ariją iš operos "Eglė Žalčių Karalienė", ariją iš operos "Traviata" ir muz. Kačanauško harmonizuotą liaudies dainą "Gėriau dieną, gėriau naktį", atliko mūsų iškilusis solistas Algimantas Brazys, už ką su dėkingumu jam buvo gausiai paplota.

Išklausius gražiai, visus gerai nutekusios meninės programos, visi buvo pakviesti skaniais vakariėnės patiekalais pasivaikinti. Į stalus buvo paduota šeimininkės p. Matulevičienės puikiai pagaminta šilta vakariėnė ir atsigaivinimui šampanas. Vakariėnės metu Sąjungos pirmininkas M. Abarius pakėlė šampano tostą už didvyrišką, šiuo metu kovojančių dėl Lietuvos laisvės pavergtoje tėvynėje, mūsų brolių ir sesių laikyseną. Sol. A. Brazis, pakvietė visus sumušti stiklais už Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopą, kuriai griausmingai buvo sugiedota — Ilgiausių metų. Kuopos pirm. E. Vengianskas, pakvietė visus pakelti šampano taurelę už Lietuvos šaulių sąjungą, po kurios vėliava darniai rikiuojasi Čikagos šauliai, Są-gos vadovybė ir visus šauliškosios veiklos rėmėjus. Salėje nu-skambėjo, tris kart sušuktas Valio!

Vėliau, kavutę begurkšnojant, sesėins V. Kulbokienei, I. Petrau-

skienei, M. Gydienei ir kt. gerokai pasidarbavus laimėjimų bilietėlius beplatinant, V. Utara ir G. Kuzmienė pravedė trijų vertingų dovanų paskirstymą. Puikų aliejiniiais dažais dažytą, spalvingą dail. Onos Kronienės nupieštą ir dovanotą, brangų paveikslą laimėjo Vytauto Didžiojo š. rinktinės valdybos pareigūnė M. Gudaitienė. A. Aleksandravičiaus paaukotas "Cannon" foto aparatas teko Są-gos garbės nariui, detroitškiui, V. Tamoišui. O 12-kos butelių šampano dėžė pateko į kuopos nario B. Petrausko laimingas rankas. Toliau, smagiai "Vyties" šokių orkestro muzikai grojant, sukosi poros, lingavo ir trepsėjo... Kiti gi gaivinos, J. Maraus pataranaujami, įvairiais karčiais, rūgščiais bei saldžiais gėrimėliais, viens kitam vis į sveikatą linkėdami ar, šiaip sau, linksmai tarpusavyje šnekučiaivosi ir bendrauo. Ir taip iki paryčių, kada apie 2 val. ryto, norom ar nenorom, teko skirstytis į namus.

Po šeštadienio vakaro lietingo oro, sekmadienį, spalio 16 d. išsigiedrinus, Lietuvos kūrėjai savanoriai, ramovėnai ir šauliai su vėliavomis 10 val. ryto rinkosi Jaunimo centre eisenai į pamaldas, Tėvų jėzuitų koplyčioje, padėkoti aukščiausiajam už Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narių globą, pasimelsti už mirusius kuopos narius ir maldoje prisiminti Lietuvos laisvės kovose žuvusius karius, partizanus ir šaulius. 9-nių vėliavų rikiuotės vedini šauliai, jūrų šauliai ir Čikagos visuomenė žygiavo į pamaldas, kurias tą rytą aukojo ir didžiai prasmingą pamokslą pasakė LŠST vyr. kapelionas tėv. J. Borevičius. Auką prie altoriaus nešė Sąjungos pirmininkas M. Abarius ir jūrų šaulė U. Zinkienė.

Po pamaldų, vėliavoms prie Lietuvos laisvės kovų paminklo išsirikiavus ir organizacijų atstovams bei visuomenei susirinkus, LKVS "Ramovė" Čikagos skyrius pirmininkas A. Juškevičius pravedė tradicines žuvusių už Lietuvos laisvę pagerbimo apeigas. Vytauto Didžiojo rinktinės garbės pirmininkas V. Išganaitis, asis-

tuojant jūrų šaulėms Abarienei ir Zinkienei, įžiebė aukurą. Nuleidus J. A. V-bių ir Lietuvos vėliavas pusiau stiebo, buvo sugiedota giesmė "Marija, Marija". Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas, palydint jūrų šaulėms M. Gydienei ir G. Kuzmienei, žuvusių kovose už Lietuvos laisvę karių, partizanų bei šaulių garbei ir prisiminimui prie Laisvės Kovų paminklo padėjo vainiką. Patriotinį ir turiningą žodį tarė LŠST pirmininkas M. Abarius. Sugiedojus Lietuvos Himną, apeigos prie paminklo ir, tuo pačiu, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 25-metų sukaktvinė šventės programa buvo baigta.

Po apeigų prie Laisvės kovų paminklo, 12 val. atvykusieji iš kitų vietovių šauliai, vėliavų tarnybos pareigūnai ir šventėje dalyvavę organizacijų atstovai susirinko užbaigtuvių ir atsiveikinimo pietums "Dainos" valgykloje. Trumpą žodį tarė Są-gos pirm. M. Abarius, jūrų šaulių vadovas B. Valiukiėnas, St. Butkaus kuopos pirm. E. Milkus, ramovėnų pirm. A. Juškevičius, žurnalistė Z. Juškevičienė ir Gen. T. Daukanto kuopos pirm. E. Vengianskas.

Užsklandai norisi pasidžiaugti Čikagos jūrų šaulių dvidešimtpenkmėčio sukakties paminėjimo visokeriopu pasisekimu, padėkoti, jiems už suteiktą malonią progą pamiršus visus dienos rūpesčius jūrų šaulių tarpe atsigauti ir Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai palinkėti sekančios panašaus pobūdžio sukakties sulaukti Baltijos jūros gintarinėje pakrantėje, jau brangios Laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos padangėje.

Krspnd.

SKAITYK
IR
PLATINK
"K A R Į"

LŠST CENTRO VALDYBOS POSĖDIS

LŠST centro valdybos posėdis įvyko lapkričio 5 d. Sąjungos pirmininko Mykolo Abariaus namuose, 38601 Tuscany Ct., Livonia, MI 48154.

Posėdyje dalyvavo: Sąjungos pirmininkas Mykolas Abarius, vicepirmininkas Juozas Mikulis, vicepirmininkas Vincas Tamošiūnas, Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, *Tremties trimito* redaktorė Stefanija Kaunelienė, Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas, Kultūros reikalams vadovas muz. Stasys Sližys, sekretorius Eduardas Milkus, išdininkas Matas Baukys, ūkio-tiekimo vadovas Juozas Kinčius, foto korespondentas Balys Telyčėnas ir šias eilutes rašantysis.

Posėdį pradėjo Sąjungos pirmininkas Mykolas Abarius ir paskaitė 14 punktų darbotvarkę: posėdžio atidarymas, praeito posėdžio protokolo skaitymas, pasisakymai dėl protokolo, LŠST pirmininko Mykolo Abariaus pranešimas, Šaulių sąjungos tremtyje kapeliono kun. Jono Borevičiaus žodis, vicepirmininkų Vinco Tamošiūno, Juozo Šiaučiulio, Juozo Mikulio žodis, išdininko Mato Baukio žodis, "Tremties trimito" redaktorės Stefanijos Kaunelienės pranešimas, Centro valdybos narių pasisakymai, ateities planai, bendraos diskusijos ir posėdžio uždarymas. Darbotvarkė priimta be pakeitimų.

Įvykusio 1987 m. gruodžio 12 d. posėdžio protokolą perskaitė sekretorius Eduardas Milkus. Protokolas su maža Stasio Sližio įnešta pataisa buvo priimtas.

Pirmininkas Mykolas Abarius, pradėdamas pranešimą, padėkojo valdybos nariams už atsilankymą į posėdį, reikšdamas ypatingą padėką *Tremties trimito* redaktorei Stefanijai Kaunelienei ir vicepirm. J. Mikuliui ir Moterų vadovei Anei Kirvaitytei atvykusiems iš Čikagos. Toliau savo pranešime pasakė:

Mano darbas daugiausia susidėjo iš kelionių ir važiavimų; važiavau ir lankiau šaulių dalinius, veiksmų suvažiavimus ir organizacijų susitelkimus: 1987 m. gruodžio 20 d. dalyvavau Gen. T. Daukanto kuopos suruoštuose Kūčių pietuose.

1988 m. kovo 6 d. dalyvauju Vytauto Didžiojo rinktinės rengiamame VI. Pūtvio minėjime Čikagoje.

1988 m. balandžio 9 d. dalyvauju Vytauto Didžiojo rinktinės surengtame pavasariniam baliuje Čikagoje.

1988 m. gegužės 28 d. kartu su centro valdybos nariais — V. Tamošiūnu, B. Telyčėnu, J. Šostaku

dalyvaujame Vilniaus rinktinės 20-čio minėjime Toronte, Kanadoje, ir visi kartu vykomė į Mississauga ir ten gegužės 29 d. dalyvaujame Žuvusiems Už Lietuvos Laisvę paminklo šventinimo iškilmėse.

1988 m. liepos 1 d. kartu su J. Šostaku dalyvavau šaulių pasitarime Hamiltone, Kanadoje, kurį padėjo suorganizuoti D. L. K. Algirdo šaulių kuopos pirmininkas P. Kanopa.

1988 m. liepos 16 d. su kitais centro valdybos nariais dalyvavau Jūrų šaulių kuopos pirmininko Br. Valiukėno sukviestame kuopų pirmininkų ir šaulių pasitarime ir liepos 17 d. iškilmingose pamaldose, kurias atnašavo kapelionas kun. J. Borevičius Pilėnuose.

1988 m. rugpjūčio 21 d. kartu su Onute dalyvaujame Vilniaus šaulių suruoštoje gegužinėje, kurią suruošė rinktinės moterys, Hamiltone, Kanadoje.

1988 m. rugsėjo 3 - 5 d. su Stasio Butkaus kuopos šauliais Danute ir Leonu Petroniais dalyvaujame Trakų rinktinės surengtame kultūriniame savaitgalyje Kennebunkport, Maine.

1988 m. rugsėjo 11 d. dalyvauju Vytauto Didžiojo rinktinės suruoštame Tautos minėjime.

1988 m. spalio 15 - 16 d. su kitais centro valdybos nariais dalyvaujame Gen. T. Daukanto Jūrų šaulių kuopos 25-čio minėjime, bankete ir sekmadienį iškilmingose pamaldose ir vainiko prie paminklo padėjime.

1988 m. gegužės 21-22 d. kartu su c.v. sekretorium E. Milkum skridome į Daytoną Beach Floridą ir ten dalyvavome A. L. Tautinės sąjungos 20-tame seime.

1988 m. birželio 27 d. dalyvavau Pasaulio Lietuvių Bendruomenės susipažinimo vakare-koncerte, Toronte, Kanadoje, ir liepos 28 d. seimo atidaryme sveikinau LŠST vardu.

1988 m. liepos 3 d. dalyvavau Tautinių šokių šventėje, Hamiltone, Kanadoje.

1988 m. spalio 1 d. dalyvavau J.A.V. Lietuvių Bendruomenės Tarybos sesijoje Čikagoje ir sveikinau LŠST vardu.

1988 m. spalio 22 d. dalyvavau A.L.T-os 48-tame metiniame atstovų suvažiavime Čikagoje ir sveikinau LŠST vardu.

1988 m. kovo 5 d. dalyvavau Baltic Veterans Leagues surengtame dešimtmečio minėjime Toronte, sveikinau LŠST vardu ir pasilikau paminklo Žuvusiems už Lietuvos laisvę statyti komiteto posėdyje.

1988 m. liepos 24 d. važiavau į Michigan City, Ind, Friendship Gardens ir čia kartu su Čikagos ramovėnais ir šauliais pagerbime buvusius Lietuvos prezidentus — A. Smetoną, A. Stulginskį ir K. Grinių.

1988 m. rugpjūčio 20d. nuvykau ir dalyvavau VII tautinėje skautų stovykloje Kingston, Ohio ir svečių priėmimo ir sveikinimo LŠST vardu.

Per šiuos metus išvažinėjau 10,000 mylių su automobiliu ir apie 4000 mylių lėktuvu.

Šie metai yra rinkiminiai metai. Mūsų pareiga yra balsuoti. Balsuokite visi. Svarbūs reikalai vyksta ir Lietuvoje. Trispalvė plevėsuoja Gedimino kalne, giedamas Lietuvos himnas, Lietuvos jaunimas susipratęs ir patriotiškas. Gal ir ten Lietuvoje bus atkurta Šaulių sąjunga. S-gos kapelionui kun. J. Borevičiui neatvykus, jo atsiųstą laišką paskaitė Mykolas Abarius, o vicepirmininko J. Šiaučiuo tartas žodis buvo perduotas iš garsajuostės.

Po to pranešimus padarė: vicepirm. V. Tamošiūnas, vicepirm. J. Mikulis, Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, Jūrų šaulių vadovas B. Valiukėnas, ūkietiekimo vadovas J. Kinčius, išdininkas Matas Baukys, sekretorius E. Milkus.

Tremties trimito redaktorė Stefanija Kaunelienė pasakė, kad jai yra skirti 5 lapai ir jiems užpildyti trūksta medžiagos. Kiekvienam puslapiui užpildyti reikalinga trijų mašinėle rašytų puslapių. Kai kurios kuopos gražiai kooperuoja, kitos gi visai nieko neatsiunčia. Reiktų stipresnių straipsnių, paskaitų

ir nuotraukų. Viską ką gaunu sudedu. Nuotraukose surašyti esančių ten žmonių pavardes ir įdėti klišės padarymui 5 dol. Šaulių sąjunga turi knygų. Padarykite sąrašą ir duokite man, aš jį į *Tremties trimitą* įdėsiu.

Centro valdyba nutarė: 1989 m. Kultūros centre paminėti Šaulių sąjungos 70 metų sukaktį ir išleisti 8-10 puslapių brošiūrėlį, į kurį patalpinti programą, sveikinimus ir Šaulių sąjungos trumpą kroniką. Paminėjimą teks derinti su kitais šaulių daliniais, kad mes galėtume dalyvauti jų paminėjimuose, o jie mūsų. Paminėjimas numatomas rudenį.

Atsteigti 1981 m. Šaulių sąjungos įsteigtą Fondą ir iš kasos tam fondui paskyrė 1000 dol. Šaulių fondas veiks atskirai ir turės atskirą vadovybę.

Išleisti Šaulių istoriją ir jos išleidimui sudaryti Redakcinę kolegiją.

Žurnalui *Karys* paremti paskyrė 500 dol. ir tokia suma *Kariui* bus duodama kasmet.

Taip pat numatoma Kariui paremti surengti renginį ir į Detroitą pasikviesti Čiurlionio ansamblį.

Klausimų ir sumanymų skyriuje buvo išdiskutuoti ir aptarti, įvairūs reikalai.

Pirmininkas Mykolas Abarius posėdį pravedė labai sklandžiai. Po posėdžio Mykolas Abarius ir fotografas Balys Telyčėnas padarė nuotraukų bendrų ir po vieną atskirai.

Onutė Abarienė visus posėdžio dalyvius pavaišino skaniais pietumis.

A. Grinius

MARTYNO JANKAUS ŠAULIŲ KUOPOS 1988 M. RUDENS VEIKLA

Po gražios, karštos vasaros rudens veiklą pradėjo LŠST Trakų rinktinės Naujoje Anglijoje Kultūriniam savaitgalyje, rugsėjo 3-7 dienomis, Lietuvių pranciškonų gražioje vasarvietėje Kennebunkport, Maine, aktyviai dalyvaudama visuose renginiuose.

Rugsėjo 11 d. Brocktone 10 val. Šv. Kazimiero lietuvių parapijos bažnyčioj Marijos gimimo ir Lietuvių tautos šventėlių minėjime Martyno Jankaus šauliai, šaulės uniformuoti su vėliavomis dalyvavo mišių aukoje ir turiningų pamaldų šventovėje, su vėliavomis vyko į sporto aikštę Lietuvos vėliavos iškėlimui ir karuose žuvusių lietuvių karių pagerbimui.

Prie paminklo žuvusiems buvo sugiedoti JAV ir Lietuvos himnai. Buvo padėtas puošnus gėlių vainikas, pasimelsta. Po kalbų ir giesmės Marija, Marija iškilmės aikštėje baigėsi ir eisena grįžo prie bažnyčios.

Spalio 8 d. Sandaros salėje Martyno Jankaus kuopos šauliai suruošė kultūrinę šeštadienio vakaronę. Kuopos pirm. Stasė Gofensienė susirinkusius pasveikino ir vakaronei vadovavo.

Buvo parodytas filmas iš Australijoje 1983 m. pasaulio lietuvių suvažiavimo.

Parodyta vaizduojamė iš Vilniaus Vingio parke vykusią iškilmę. Vaizduojamė matyti vaizdai ir girdėtos kalbos, bei po daugelio okupacijos

metų tūkstančių giedami Lietuvos himno žodžiai, bei daugelio rankose lietuviškos trispalvės, mums padarė nepaprastą įspūdį ir paskatino dirbti vieningai, siekiant Lietuvai laisvės ir lietuvių tautai šviesios ateities.

Po dvasių stiprinančių vaizdų, ekrane, pirm. St. Gofensienė susirinkusius svečius pakvietė pasistiprinti sesių ir brolių šaulių paruoštomis puikomis vaišėmis. Pasistiprinę visi dainavo įvairias liaudies ir patriotines dainas.

Vakaronėje dalyvavo ir viena viešnia iš Lietuvos. Ji džiaugėsi radusi ir toli už vandenynų Lietuvą.

Kp. pirm. St. Gofensienė padėkojo ruošėjams ir svečiams, susirinkusiems į vakarienę.

Martyno Jankaus kp. valdyba yra

pramačiusi M. Jankaus kp. 30 m. įsikurimo sukakties minėjimą š. m. lapkričio 19 d. su pamaldomis Šv. Kazimiero bažnyčioje ir menine dalimi Sandaros salėje.

Dar prieš Kalėdas tikisi suruošti antrą šiais metais šeštadienio vakaronę su programa.

1989 m. Lietuvos šaulių sąjunga švenčia 70 m. įsikurimo sukaktį. Naujosios Anglijos Trakų arinktinė jau užsakė Worcesteryje Maironio parke šalę lapkričio 25 dienai. Lietuvos šaulių kp. valdybos jau planuoja minėjimo programas.

Šaulių Sąjunga laisvoje Lietuvoje ir atsikūrusi išėivijoje dirbo ir tebedirba tautinį ir kultūrinį darbą gražiai ir sutartinai. Tie darbai bus ateities istorikų tinkamai įvertinti.

R. Ribokienė

APDOVANOJIMAI

Nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės minėjimo metu Detroite lapkričio 20 d. Lietuvos šaulių Sąjungos žymenimis buvo apdovanoti: Lietuvos šaulių žvaigždės ordinu:

š. Kazimieras Sragauskas

š. Matas Baukys

šaulė Lidija Mingėlienė.

Šaulių žvaigždės medaliu šaulė Eugenija Bulotienė.

KAS NUOŠIRDŽIAI DIRBA DĖL NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS

Melbourn DLK Vytenio šaulių kuopa nesnaudžia. Kuopa dalyvauja visose demonstracijose kovojant už Pabaltijo kraštų išlaisvinimą. Šioje fotografijoje yra Melbourne 1988.8.22 suruošta įspūdinga demonstracija smerkianti begėdiškai plėšikišką stipresniųjų prieš mažataučius užpuolimą: Molotovo - Ribbentropo Paktą. Pareigingas šaulys Alfonsas Karšauskas aktyviai dalyvauja kiekvienoje demonstracijoje, tiek Canberroje, tiek Melbourne, ar kitur, kur tik kas ruošiamą kovai dėl Nepriklausomos Lietuvos.

A. K.

JŪRŲ ŠAULIŲ NEMUNO RINKTINĖS PASTOGĖJE

1977 m. vasario mėn. 6 d. Cicero, IL, Čikagos Gen. T. Daukanto ir Ci-

cero Klaipėdos jūrų šaulių kuopų visuotiniame narių susirinkime, bendru sutarimu, buvo įsteigta pirmoji Lietuvos šaulių Sąjungos istorijoje atskira, koordinacinė jūrų šaulių Nemuno rinktinė, jungianti virš 200-tų jūrų šaulių bendrai veiklai.

Kad nepažeidus rinktinei priklausančių dalinių savarankiškos veiklos ir vidaus tvarkymosi administracinių principų, buvo surašyti ir priimti aiškūs veiklos nuostatai, iš abiejų kuopų atstovų sudaryta rinktinės vadovybė ir aptartos Čikagos rajono jūrų šaulių bendros veiklos gairės. Pirmuoju rinktinės pirmininku buvo išrinktas a. a. plk. Jonas Švedas, vadovavęs rinktinei iki 1983 metų rudenio, kada, dėl susilpnėjusios sveikatos, iš pareigų buvo priverstas pasitraukti. Kiek to meto sąlygos ir aplinkybės leido, likę rinktinės valdybos pareigūnai bendrą jūrų šaulių veiklą ir toliau palaikė gyvą iki 1985 m. birželio mėn. 15 d., kada šaulių namuose Čikagoje, buvo sušauktas Gen. T. Daukanto ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopų valdybų bendras pasitarimas Nemuno rinktinės tolimesnės egzistencijos klausimą išspręsti.

Šiame pasitarime jūrų šaulių kuopų valdyboms vienbalsiai pasisakius už tolimesnę rinktinės egzistenciją, nutarus persiorganizuoti ir rinktinės veiklą, suaktyvinti, buvo sudaryta 5-kių asmenų laikinoji rinktinės valdyba. Jos pirmininku išrinktas E. Vengianskas.

1985 - 1987 m. rinktinės persitvarkymo laikotarpyje, nežiūrint iš šalies veikiančių neigiamų įtakų, glaudžiai Čikagos ir Cicero jūrų šaulių kuopų vadovybėms bei nariams bendradarbiaujant, Čikagos rajone Nemuno rinktinės veikla pagyvėjo. Buvo sušaukta keletas valdybos posėdžių ir sutartas konkretus veiklos planas. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pastangomis 1987 m. pabaigoje rinktinės nariams ir šeimoms buvo surengtas prieškalėdinis renginys — Kūčių vakarienė. Įžengus į 1988-sius metus, bendromis pastangomis Čikagoje suorganizuotas sėkmingai praėjęs Klaipėdos krašto atvadavimo

metins sukakties paminėjimas ir viso-keriopai pavykęs rinktinės pavasarinis parengimas šaulių namuose. Taip pat rinktinės daliniai su vėliavomis dalyvavo bent keliuose Vasario 16-sios minėjimuose, mirusių pagerbimo dieną — Šv. Kazimiero ir Tautinėse lietuvių kapinių mirusius prisiminti bei pagerbti apeigose ir k. Lietuviškosios spaudos eilutėse apie rinktinės veiklą lietuviškoji visuomenė buvo informuojama.

1988 m. Nemuno rinktinės laikinosios vadovybės kadencijai pasibaigus rugsėjo 25 d., Čikagoje, šaulių namuose buvo sušauktas rinktinei priklausančių dalinių — gen. T. Daukanto ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopų narių bendras, visuotinis narių susirinkimas. Susirinkimas, vedamas rinktinės pirmininko, J. Utarai sekretoriaujant, buvo pradėtas 3 val. p. p. dalinių vėliavų įnešimu, tėvynės prisiminimu ir mirusių jūrų šaulių pagerbimu.

Toliau, sekant, priimtą dienotvarkę, buvo išklaustas rinktinės pirmininko E. Vangiansko padarytas išsamus praeities veiklos apžvalginis pranešimas, kuriame buvo nusakyta rinktinės veikla nuo jos įsisteigimo iki susirinkimo dienos. Dalyvavę buvo supažindinti su rinktinės finansiniu stoviu. Kalbėjo Klaipėdos kuopos pirmininkas J. Mikulis. Trumpai buvo aptartos tolimesnės veiklos gairės ir išrinkta 1989-1991 m. kadencijai Nemuno rinktinės vadovybė. Pasiūlius sekančiai trijų metų kadencijai palikti iki šiol buvusią rinktinės valdybą, vienbalsiai, gausiu plovimu rinktinės pirmininku buvo perrinktas E. Vengianskas, vicepirm. J. Mikulis, sekretorium A. Skopas, išdininke G. Kuzmienė, renginių vadovu V. Utera ir vėliau į valdybą koptuota moterų reikalams J. Skama.

Dienotvarkę išsėmus, pirmininkaujančiam išreiškus padėką laikinosios rinktinės vadovybės pareigūnams už atliktą darbą, abiejų kuopų valdyboms ir nariams už malonų bendradarbiavimą, pareinamajam laikotarpyje Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės vadovybei — už leidimą pasi-

naudoti patalpomis, visiems sugiedojus Lietuvos himną ir išnešus Gen. T. Daukanto ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopų vėliavas, Čikagos rajono jūrų šaulių Nemuno rinktinės visuotinis narių susirinkimas buvo uždarytas.

Malonu paminėti, kad šiame jūrų šaulių susirinkime dalyvavo ir svečiai — tarš Nemuno rinktinėi sveikinimo žodį Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės garbės pirmininkas ir Sągos garbės narys V. Išganaitis, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirmininko pareigas einąs A. Paukštė ir Šaulių namų administratorius P. Minkeiliūnas.

Po susirinkimo visi dalyvavę buvo sesių J. Skamos, G. Kuzmienės ir N. Skopienės skaniai pagamintais sumuštiniais, kava ir pyragais pavaišinti. Ačiū Joms!

Baigiant norisi pasidžiaugti, kad šiame kalbamas Čikagos rajono jūrų šaulių Nemuno rinktinės narių susirinkimas, sušauktas LŠST Jūrų šaulių šakos ir Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 25-metų veiklos sukakties paminėjimo išvakarėse, praėjo nuoširdaus tarpusavio bendravimo bei bendradarbiavimo dvasioje, buvo produktyvus ir padėjo tvirtus pagrindus tolimesnei Čikagos ir Cicero jūrų šaulių bendrai veiklai Čikagos rajono padangėje. Belieka Nemuno rinktinės vadovybei ir nariams palinkėti geriausios sėkmės!

Krpd.

IŠ CICERO ŠAULIŲ VEIKLOS

Paskutiniame Cicero jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" valdybos posėdyje svarstyta apie kuopos 25 metų sukakties minėjimą, kuris bus 1989 m. rugsėjo 30 ir spalio 1 d. d. Šv. Antano parapijos salėje, 1500 So. 49 Court, Ciceroje. Susirūpinta, kad redaktoriui Vaclovui Prūsui susirgus, leidinio ruošimas sustojė.

Iš kuopos kasos paskirta aukų (kurių dalis jau išmokėta): savai Šv. Antano parapijai 250 dol., *Kariui*, lietuvių teisėm ginti ir Tautos fondui (įamžinant mirusį kuopos narį savanorių-kūrėją Skopą) po 100 dol., *Drau-*

gui 60 dol., Altai, Balfui ir *Kronikoms* po 50 dol., laikraščiams *Lietuvių balsui*, *Laisvai Lietuvai* ir *Sandarai*, taip pat radijo valandėlėms "Margučiu" ir "Lietuvos aidams" po 25 dol. Iš viso 885 dol.

Kuopai pirmininkauja g. š. Juozas Mikulis.

S. Paulauskas

IVYKIAI LIETUVOJE (Laiškas iš Lietuvos)

Nors ir jau ruduo, tačiau mūsų visų širdyse pavasaris. Kiekviena diena atneša naujų džiugių žinių. Virš Gedimino kalno ir Kaune karo muziejaus jau plaka trispalvės. Už savaitės jos plazdės virš Tauragės Žemaičio aikštės ir Telšių kraštotyros muziejaus. Manau, kad už mėnesio jos plazdės virš visos Lietuvos. Kiekvieną dieną 12 val. per radiją skamba Lietuvos himnas. Visoje Lietuvoje vyksta susirinkimai, kuriuose dalyvauja didžiulės minios žmonių. Praeitą sekmadienį trispalvėm vėliavom pasipuošę Telšiai sutiko pirmą mūsų kardinolą V. Sladkevičių, o po pietų įvyko Sąjūdžio susirinkimas, kuriame daugiataukstantinei miniai kalbėjo Telšių, Vilniaus, Klaipėdos, Mažeikių, Plungės ir Palangos atstovai. Iki šiol jokios valdžios priemonės nesutraukdavo tiek žmonių. Viešumas pasiekė tokį laipsnį, kad dabar kuo drąsiau ir aštriau kalbama, tuo labiau plojama. Koks žmonių patriotizmas, aktyvumas, vieningumas!

Vilniaus gyventojai apsiėmė veltui apgyvendinti ir pamaitinti Sąjūdžio delegatus. Autobusų ir troleibusų vairuotojai apsiėmė nemokamai dirbti viršvalandžius, kad galėtų išvežinėti mitingo dalyvius. Šiandien nemokamai pirmą kartą televizijos darbuotojai dirbo nuo 7 val. ryto, kad galėtų transliuoti prie Vilniaus katedros kardinolo ir vyskupų laikomas šv. Mišias. Tai pirmos mišios transliuotos per Lietuvos televiziją. Beje nuo vakar dienos Vilniaus katedra atiduota tikintiesiems, o LKP CK pirmas sekretorius Algirdas Brazauskas pažadėjo iki 1989.06.08 atstatyti 1950 m. gegužės gale nuverstą

Trijų kryžių kalną ir sugrąžinti į Lietuvą po Sibiro platybes išblaškytus tremtinius. Visi tremtiniai reabilituoti ir jiems bus grąžintas nusavintas turtas.

Vakar prasidėjo Sąjūdžio suvažiavimas. Iš Gedimino kalno buvo paleistos geltona, žalia ir raudona raketos, o iš pilies bokšto trimitininkai sugrojo "Lietuviais esame mes gimę". Į Sporto rūmų aikštę ant rankų buvo atnešta trispalvė vėliava ir giedant tautos himną iškelta ant stiebo. Mačiau jauną vyrą, kuris specialioje kuprinėje ant nugaros nešė mažytį vaikėlį, o abiejose rankose laikė po trispalvę. Vieni senukai atsinešė trispalvę, kuri prieš 55 metus plėvė savo per Dariaus ir Girėno laidotuves.

Virš Sporto rūmų salės lubų kabanti trispalvė tarsi apglėbė ir laimino čia susirinkusį lietuvių tautos žiedą. Aš neverčiau, kai mane vedė į kalėjimą, neverčiau, kai vežė iš Lietuvos, o vakar ir šiandien verčiau pasikūtkiodamas, matydamas kaip iš pelenų atgimsta Lietuva. Niekada neabejojau Lietuvos tautos atgimimu, tačiau šiandien aš dėkoju Dievui, kad Jis leido man sulaukti šios minutės. Pirmą kartą greta susėdo partiniai ir nepartiniai, kunigai ir CK sekretoriai, Lietuvos Laisvės lygos ir Sąjūdžio nariai. O kokios kalbos! Kiek jose patriotizmo, tiesos, per ilgus metus sukaupto skausmo! Atrodo, visos kalbos galėtų būti iškalbingumo ir humanizmo pavyzdžiu. Aš tikiu, kad šios dienos įeina į Lietuvos istoriją kaip jos antrasis atgimimas. Neveltui Sąjūdžio leidžiamas laikraštis vadinas *Atgimimas*. Vilniuje dar leidžiamos *Sąjūdžio žinios*, Klaipėdoje *Mažoji Lietuva*, neatsimenu Kaune ir Alytuje leidžiamų laikraščių pavadinimų. Lietuvos katalikų bažnyčia pradėjo leisti naują leidinį *Dievas ir Tėvynė*, kurio pirmą numerį pamačiau televizoriaus ekrane. Salėje daug merginų ir moterų pasipuošusių tautiniais drabužiais. Gražiai pasakė estų Liaudies fronto atstovams, kad negali būti laisvos Estijos be laisvos Latvijos ir laisvos Lietuvos. Jis kvietė sudaryti bendrą seimą ir bendrą ekonominę

zoną. Gražiai kalbėjo rusų poetas Andriejus Veznesenskis. Jis pasakė, kad prie Stalino visus iš sporto rūmų būtų išvežę į Sibirą. Baltarusių atstovas prašė moralinės ir matodinės paramos. Sąjūdis nutarė atgimimo idėjas skleisti po visą Sąjungą, nes tik suvienijus visų tautų pažangias jėgas galime pasiekti teigiamų rezultatų. Kiek emocijų, kiek nuostabių minčių čia išsakyta po ilgų tylos ir trilypumo metų, kada vieną galvojome, kitą kalbėjome, trečią darėme. Atrodo lyg galingai upei būtų buvusi pastatyta užtvanka, kuri dabar neatlaikė upės spaudimo ir prasiveržė šluodama savo kelyje pasitaikančias kliūtis. Jau nušluotas *Tiesos* laikraščio redaktorius Albertas Laurinčiukas, LKP CK pirmasis sekretorius Ringaudas Songaila ir kiti, kurie atsidūrė mūsų istorijos šiukšlyne. Dabar turime gerą valdžią — LKP CK pirmą sekretorių Algirdą Brazauską, komjaunimo CK pirmą sekretorių Alfonsą Maceitį, kuris į tribūną išėjo ne su komjaunimo, bet su Sąjūdžio nario ženkleliu, pažadėjo, kiek supratau, atkurti Lietuvos skautų sąjungą, pasiūlė statumus politinio švietimo namus atiduoti Lietuvos jaunimui. Iš tribūnos kalbėjo Vorkutos tremtinių Sąjūdžio

atstovė. Mačiau, kaip salėje ir vyrai šluostėsi ašaras.

Sąjūdžio dienomis atskiros Sąjūdžio grupės supirko dar tebesantiems Sibire mūsų tremtiniams knygų, vadovėlių, užsakė visą respublikoje leidžiamą spaudą. Malonu buvo matyti ukrainiečių Liaudies fronto atstovus pasipuošusius lietuvių tautine simbolika. Jie buvo nustebinti mūsų užmojų ir jautėsi lyg patekę į užsienį. Tegul mūsų Sąjūdžio skleidžiami spinduliai apšviečia tolimiausius Sąjungos kampelius. Sąjūdis išjudino visą Lietuvą, ir jau jokiais gniaužtais neįmanoma jo sustabdyti. Sąjūdžio darbe abi dienas dalyvauja visi respublikos vadovai. Matau, kad jiems bus ko susimąstyti. *Amerikos balso* korespondentas Romas Sakadolskis pasakė, kad pas mus pasiekta tai, apie ką svajoto viso pasaulio lietuviai. Sąjūdžio suvažiavime dalyvauja apie 400 žurnalistų, iš jų 103 iš 17 pasaulio šalių. Manau, kad dabar Lietuvos vardas yra visų didžiausių pasaulio dienraščių pirmuosiuose puslapiuose. Žmonės Sąjūdžiui jau paaukojo apie 100 tūkstančių rublių, kurie bus panaudoti pastatyti paminklams Stalino aukoms. Pirmas paminklas

bus pastatytas Rainių kankiniams. Praeitą savaitę *Gimtojo krašto* puslapiuose buvęs telšietis rašytojas Stasys Kašauskas aprašė Rainių tragediją. Dabar atvirai ir drąsiai atskleidžiamos lietuvių tautai padarytos žaizdos. Suvažiavime dienomis statybos susivienijimas "Monolitas" pranešė, kad savo lėšomis ir jėgomis Sibiro tremtiniams pastatys Vilniuje namą. Koks žmonių dvasinis pakilimas! Kiek jausmų prasisiveržimo! Net ir Sąjūdžio dalyvius aptarnavo, maitino žmonės be atlyginimo. Tokiu principu dirba vertėjai, mašininkės, tvarkdariai, kurjeriai ir kiti.

Būtų gražu, jei ir Amerikos lietuviai kunigai prisidėtų prie Lietuvos kunigų iniciatyvos atlaikyti šv. Mišias už Sąjūdį ir Lietuvos tautinį Atgimimą, nes virš mūsų dar kabo Domoklo kardas. Šią naktį Maskvos centrinė televizijos laida iki ir po vidurnakčio parodė specialius milicijos dalinius ir kaip jie susidorojo su demonstrantais Maskvoje Puškino aikštėje. Per tą pačią laidą Latvijos prezidentas turėjo aiškintis kaip suprasti Latvijos Liaudies fronto reikalavimą suteikti Latvijai suverenitetą.

Lietuvos prezidentas Antanas Smetona apdovanoja Lietuvos karį Leoną Pabrėžą už pasižymėjimą sporte

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

AMŽINĄ ATILSĮ LEONAS PABRĖŽA

gimė 1902 m. vasario 13 Liepojuje
mirė 1988 m. vasario 19 Čikagoje

Buvo kilęs iš tėvynę mylinčių tėvų ir mylėjo savo tėvų žemę Lietuvą. Atėjus laikui tarnavo Lietuvos kariuomenėje ir visą jos garbingą gyvenimo laiką buvo ištikimas jai žmogus. Mėgo sportą, visada stengėsi išeiti laimėtoju

ir parnešti savo pulkui garbę.

Atvykęs į šį kraštą, buvo patenkintas, kad galės dirbti ir gyventi tol, kol atėjus laikui galės sugrįžti į savo tėvų žemę Lietuvą, kur giminių ir artimųjų gyvena, kur gal nebuvo vietos ar pavadinimo, kurio jis nebūtų girdėjęs ar lankęs. Tačiau nežinomi Dievo planai, ir šitas dvasios milžinas, kad ir turėjo stiprią širdį, buvo pakirstas mirties!

Amžiną atilsį!

Jo žmona ADELĖ PABRĖŽIENĖ

P a s t a b a:

Žmona Adelė Pabrėžienė, pagerbdama jo atminimą, Kariui paaukojo 1000 dol.

MIRĖ RAMOVĖNAS POVILAS GYTIS MOTIEJŪNAS

Klivelando ramovėnų skyriaus narys a.a. Povilas Gytis Motiejūnas, išsiliejus kraujui smegenyse, staiga ir netikėtai mirė š.m. liepos 1 d.

Povilas gimė 1935.6.23 Kaune. Antro pasaulinio karo metu su tėvais ir 3-mis jaunesniais broliais pasitraukė į Vokietiją. Gyveno Selingenstato lietuvių D. P. stovykloje. Stovykloje lankė lietuvių vidurinę mokyklą ir priklausė skautams. Prasidėjus emigracijai su tėvais ir broliais atvyko į JAV ir apsigyveno Klivelando mieste. Čia baigė vidurinę mokyklą. Trumpai padirbėjęs įmonėje, 1955 m. išėjo atlikti karinę prievolę. Po pagrindinio apmokymo buvo pasiųstas į Vokietiją. Tarnavo pėstininkų divizijoje. Pfs laipsniu buvo 85 pėst. plk. 1-mo bat. ryšininku-radistu. 1957.4.2 išėjo į atsargą su gero elgesio ir labai gero šaulio pažymėjimu. Įmonių darbai Povilo neviliojo. Jam prašant, buvo priimtas į Klivelando miesto policiją, baigė policijos mokyklą, tarnavo miesto viešos policijos 6-me distrikte policininku. Paskutinių kelių metų laikotarpyje buvo seklių skyriuje. Sukūręs šeimą su Nijole Šapalaite iš Čikagos, susilaukė ir išaugino 3 dukras: Rūtą, Dainą, Gailę ir sūnų Gytį ir 4 vaikaičių. Išstarnavęs policijoje 30 metų ir sulaukęs 54 m. amžiaus, š.m. birželio mėn. išėjo į pensiją. Tarnaudamas policijoje, Povilas nesišalino nuolietuvių ar nuo lietuviškos sportinės bei kultūrinės veiklos. Jis priklausė Klivelando sporto "Žaibas" klubui ir buvo klubo iškilus lengvatletas. Bet labiausiai jis mylėjo dainą. Jis turėjo gražų tenoro balsą. Nuo 1951 m. ligi mirties priklausė Čiurlionio ansambliui, o vėliau ir vyrų oktetai. Abejuose dainos vienetuose jis buvo geras ir iškilus dainininkas. Vienas iš jaunesnės kartos, atlikęs karinę prievolę JAV armijoje, įstojo į LKV Ramovė sąjungą. Jo staigi mirtis labai sukrėte ir paliko liūdesyje žmoną Nijolę, dukras, sūnų, brolius, Povilo tėvelį ramovėną Povilą Motiejūną, jau sulaukusį 86

metų, plačią Motiejūnų ir Šapalų giminę, Čiurlionio ansamblio ir vyrų okteto dainos draugus ir Klivelando ramovėnus.

Liepos mėn. 5 d. Jakobs & Son laidotuvių namuose 8 v.v. nepaprastai gausiai rinkosi velionio šeimos nariai, giminės, dainos draugai ir Klivelando lietuviai paskutiniam atsisveikinimui. Kun. J. Bacevičius sukalbėjo maldas o Čiurlionio ansamblis giedojo giesmes. Atsisveikinimo kalbas sakė: Žaibo sporto klubo vardu — A. Bielskus, Čiurlionio ans. vardu — V. Pečkaitis, okteto vardu — V. Žiedonis ir šeimos vardu — Šoliūnas. Liepos mėn. 6 d. iš laidotuvių namų su miesto policijos garbės būrio pagalba ir su ypatingai gausia lydėjusių mašinų vilkstine velionis buvo palydėtas į Šv. Jurgio parapijos šventovę. Kun. J. Bacevičius laikė pamal-

das. Pamaldų metu įspūdingai giedojo Čiurlionio ansamblis. Po pamaldų lydimas ilgos mašinų vilkstinės, velionis buvo palydėtas į Visų Sielų kapines. Kun. J. Bacevičius sukalbėjo paskutines maldas. Visi giedojo Marija, Marija ir Lietuvos himną. Šeimos nariai, giminės, draugai ir visi lydėjusieji dėjo gėlių žiedus ant karsto ir su širdgėla reiškė velioniui paskutinį sudie.

Policijos bendradarbio pučiamo rago garsas liūdnai nuaidėjo kapinių kalneliais, lyg pritardamas Povilo mėgiamai karių dainai—

*Kaip ažuolais pašautas ir
blaškomas vėjo
Toli nuo tėvynės randuos...*

Tegul būna Tau, Povilai, lengva šio svetingo krašto žemė, kuriai ištikimai dirbai ir tarnavai.

J. Citulis

A. A. JONAS VENCKUS

1988 m. rugsėjo 22 d. 11 val. nakties savo namuose staiga širdies liga mirė Jonas Venckus, sulaukęs 82 m. amžiaus.

Jonas Venckus su žmona Brone buvo aktyvūs lietuviškų organizacijų veikloje, visuomet dalyvaudavo susirinkimuose, parengimuose, minėjimuose bei tautinėse ir bažnytinėse šventėse. Pinigais remdavo Lietuvių fondą, lietuviybės reikalus, Šv. Kazimiero bažnyčią ir Lietuvos vadavimą. Skaitė lietuvišką spaudą, domėjosi pasauliniais reikalais ir laukė Lietuvos nepriklausomybės.

Jonas Venckus gimė 1906 m. sausio 17 d. Vosniūnu kaime, Vabalninkų valsčiuje, Biržų apskrityje. Augo gausioje penkių brolių ir trijų seserų šeimoje dideliame tėvų ūkyje. Jonas buvo jauniausias sūnus. Mokėsi Panevėžio Berniukų gimnazijoje. Baigęs 6 klases, išvyko į Kauną ir baigė Jono Ilgūnų buhalterijos kursus. 1928 m. baigė Karo mokyklą aspirantu ir

Aukštesniąją policijos mokyklą. Buvo paskirtas Panevėžio policijos nuovados viršininko padėjėju. Vėliau tarnavo Vabalninkuose, ten sukūrė šeimą su Brone Vasiliauskaite. Šeimoje atsirado prieauglis. Gimė sūnūs Romas, Laimis ir dukra Danutė. Po kurio laiko buvo perkeltas Varėnos policijos nuovados viršininku, o vėliau toms pačioms pareigoms į Simną ir Seirijus. Čia gražiai įsikūrė su šeima ir džiaugėsi laisvos Lietuvos gyvenimu. Gražiai sugyveno su miesto tarnautojais, visuomene ir kunigais. Seirijų valsčiaus gyventojai jį labai mėgo, už tai dažnai išvažiuodavo su žmonele Brone pas ūkininkus pasisvečiuoti. Nors buvo aukštaitis, bet priaugo prie Dzūkijos gražios aplinkumos ir gyventojų.

1940 m. ankstyvą pavasarį Rusijos raudonai armijai okupavus Lietuvą, Jonas Venckus buvo areštuotas ir Marijampolės sunkiųjų darbų kalėjime išvargto 10 mėnesių. Prasidėjus Vokietijos ir Rusijos karui, išsilaisvino iš kalėjimo ir grįžo policijos tarnybon į Seirijus, kur žmona Bronė ir vaikai džiaugėsi sulaukusi vyro, o vaikai tėvo...

1944 m. vasarą, raudonojai armijai grįžtant, Jonas Venckus su šeima pasitraukė į Vokietiją ir atsidūrė Čekoslovakijoje. Apsigyveno pietų pusėje prie Pilzeno miesto, ten jų šeimoje gimė sūnus Juozas ir jie vėl pakliuvo po raudonosios armijos letena. Jonas Venckus nenuleido rankų, nors jo šeimoje buvo keturi vaikai, bet suirutės metu ryžosi bėgti. Traukiniu laimingai maišatyje pervaziavo iš Čekoslovakijos į Vakarų Vokietiją ir apsigyveno Bambergo D. P. lietuvių stovykloje, britų zonoje.

1949 emigravo į Ameriką ir apsigyveno Bostone. Jis su žmona Brone dirbo fizinį darbą, vaikai mokėsi, visi baigė lituanistines mokyklas, priklausė skautų organizacijoms. Visi baigė aukštuosius mokslus ir sukūrė lietuviškas šeimas.

1954 metais vyriausias sūnus inž. Romas persikėlė gyventi į Los Angeles. Gavo darbą savo profesijoje. Su-

sipažino 1962 metais Bostone su losangeliete studente Giedre Karužaitė ir po 2 metų sukūrė šeimą. Vėliau persikėlė antras brolis inž. Laimis su žmona Aldona Biknevičiūtė ir juos pasekė sesuo dr. Venckutė ir jos vyras dr. Rolandas Giedraitis. Į tėvai atvyko su studentu Juozu. Visi gerai įsikūrė Los Angeles mieste, o jaunimas plačiai įsijungė į visuomeninę veiklą.

Ypatingai gražiai reiškiasi skautų veikloje.

Jonas Venckus priklausė šioms organizacijoms: LKV Ramovei, Juozo Daumanto šaulių kuopai, bažnytiniam chorui, Švento Vardo Draugijai, R. K. Susivienimui, Šv. Kazimiero komitetui ir kt. Jis už veiklą šaulių organizacijoje buvo apdovanotas Šaulių Sąjungos Žvaigždės medaliu.

1986 metais sūnūs, dukra, marčios ir žentas surengė tėvams Venckams 50 metų vedybinę sukaktį, kuri buvo atlikta pagal senas katalikiškas tradicijas Šv. Kazimiero bažnyčioje. Parapijos salėje įvyko gražios vaišės, dalyvavo per 200 žmonių.

Š. m. rugsėjo 27 d. 7:30 val. vakare Jono Venckaus kūną iš Forest Lawn koplyčios atlydėjo į lietuvių Šv. Kazimiero bažnyčią. Prie durų pasitiko su malda prel. dr. V. Bartuška. Bažnyčioje paskui kunigą ėjo uniformuoti šauliai ir šaulės, du ramovėnai ir karsto nešėjai. Paskui karstą ėjo 8 anūakai, anūkės, keturi vaikai, marčios, žentas, našlė Bronė ir giminės. Bažnyčia buvo pilna žmonių. Karstas buvo pri-

dengtas Lietuvos trispalve vėliava ir žmonos raudonų rožių vainiku. Prel. dr. V. Bartuška pasakė pamokslą apie velionio Jono nueitą gyvenimo kelią ir sukalbėjo rožančių. Solistės: Janina Čekanauskienė, Birutė Vizgirdienė ir sol. Antanas Polikaitis giedojo giesmes, o vargonais grojo kompozitorius Bronius Budriūnas.

Rugsėjo 28 d. 9:30 val. ryto šv. mišias atnašavo prel. Jonas Kučingis ir pasakė labai reikšmingą pamokslą išryškindamas Jono Venckaus gyvenimo bruožus ir jo didelį pasiaukojimą darbui, šeimai ir Lietuvai. Per šv. Mišias labai gražiai giedojo solistai: Janina Čekanauskienė, Birutė Vizgirdienė ir Antanas Polikaitis. Vargonais grojo komp. Bronius Budriūnas. Bažnyčioje prie karsto budėjo: r. š. Vytautas Apeikis, r. š. Juozas Varnas, šauliai ir šaulės: Juozas Narkevičius, Juozas Paplauskienė ir kt. Karstą nešė du anūakai: Vytautas Venckus ir Linas Venckus, giminės: Mykolas Biknaitis, Rolandas Giedraitis, Juozas Pažėra ir Kazys Karuža. Palaikus palaidėjo prel. J. Kučingis į Forest Lawn kapines ir daugiau kaip 80 automobilių vilkstinė. Kapuose prel. J. Kučingis sukalbėjo maldą ir visi dalyviai sugiedojo Marija, Marija ir Lietuvos himną. Karstas buvo apsuptas vainikais ir gėlių puokštėmis: vaikų, giminų ir artimųjų draugų.

Laidotuvių ceremonijas pravedė ramovėnas Vladas Šimoliūnas. Giminų vardu žodį tarė Kazys Karuža, jis bendrais bruožais apibūdino velionio Jono Venckaus biografiją, toliau kalbėjo Švento Vardo Draugijos vardu Julius Kiškis, Juozo Daumanto šaulių kuopos vardu Juozas Pažėra ir LKV Ramovės vardu Vl. Šimoliūnas ir kt. Po to, Juozas Pažėra ir Vladas Šimoliūnas nuėmė nuo karsto trispalvę vėliavą ir ją įteikė velionio našlei Bronei kaip Lietuvos atminimo simbolį. Vl. Šimoliūnas šeimos vardu pakvietė visus laidotuvių dalyvius pietums į Michael's restoraną. Prieš pradėdant valgyti žentas dr. R. Giedraitis sukalbėjo maldą. Pensininkų vardu kalbėjo Juozas Kaributas, birutiečių

— Aldona Audronienė, L.R. K. ir Balfu vardu — Alfonsė Pažiūrienė, Liet. B-nės vardu Violeta Gedgaudienė, poetas Bernardas Brazdžionis paskaitė du eilėraščius, pritaikintus velionio Jono atminimui, nes abudu yra biržiečiai. Dar kalbėjo Vl. Šimoliūnas ir paskutinį žodį tarė velionio vyriausias sūnus Romas Venckus, kuris padėjo šeimos vardu visiems prisidėjusiems prie mylimo tėvo laidotuvių...

Ramovėnai, šauliai, organizacijų vadovybės, nariai, losangeliečiai visuomet prisimins tauru lietuvį Jono Venckų ir tuos, su kuriais jis dirbo organizacijose ir valdybose...

Liko dideliame nuliūdime žmona Bronė, vaikai: Romas, Laimis, Juozas ir Danutė, marčios, žentas, anūakai, giminės ir giminės okupuotoje Lietuvoje, Australijoje ir artimi draugai. Išėkis, mielas Jonai, Viešpaties ramybėje.

Kazys Karuža

A. A. SAVANORIS-KŪRĖJAS STASYS BIKULČIUS

Praejus vos keturiems mėnesiams nuo a. a. plk. ltn. Jono Švedo mirties, liepos 5 d. netekome paskutinio savanorio-kūrėjo a. a. Stalio Bikulčiaus. Neseniai mes jų turėjome gerą būrelį, bet laiko tėkmėje vienas po kito iškeliavo į amžinybę. Taigi Cicero apylinkė prarado paskutinį savanorių-kūrėją.

Velionis buvo gimęs 1902 metais Zarasų apskrityje, Salako miestelyje. Jaunutis dar vyras stoja savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę ginti savo kraštą, savo gimtąjį, žavingąjį Zarasų kraštą nuo raudonųjų ordų veržimosi.

Atlikęs šias garbingas pareigas, Stasys veda savo krašto mergaitę ir jų santuokoje gimsta net šeši sūnus, kurie visi šiuo metu gyvena Amerikoje.

Po Nepriklausomybės kovų Stasys Bikulčius tarnavo pasienio policijoje. Yra žinių, kad jam net teko saugoti tuo metu į Zarasų kraštą ištremtą prof. A. Voldemarą.

Netekus tėvo nuliūdę liko: Vladas ir marti Genė, Algirdas su Aldona, Stasys ir marti Nijolė, Vytas su Ona, Bronius ir marti Mikalina, Rimas ir marti Ona, trylika anūkų ir septyni proanūakai. Didelį įspūdį visiems padarė matant šešis suaugusius sūnus atsisveikinant su savo tėveliu, o šeši anūakai senelio karstą nešė ir į bažnyčią, ir kapuose.

A. a. Stasys priklausė Savanorių-Kūrėjų sąjungai, Lietuvių šaulių tremtyje sąjungai, Lietuvių Bendruomenei ir Zarasiškių klubui.

Velionio kūnas buvo pašarvotas Butkus-Petkus šermentinėje. Liepos 8 d. vakare įvyko atsisveikinimas su a. a. S. Bikulčiu. Atsisveikinimą pravedė Klaipėda j. š. kuopos p-kas Juozas Mikulis. Jis ir atsisveikino su velioniu Klaipėdos j. š. vardu. Savanoriu-Kūrėju vardu atsisveikina p. Juozas Tamulis. Jo jautrus ir prasmingi žodžiai giliai sujaudina kiekvieną dalyvį. Cicero Altos vardu atsisveikina

kpt. A. Juškevičius, Balfu vardu dr. B. Motužienė, galiausiai atsisveikina su savo buvusiu šeiminingu p-lė Aldona Prapuolenytė Lietuvių B-nės vardu.

Prie karsto stovėjo tautinė ir šaulių vėliavos. Vėliau atvykus p. J. Tamuliui su šaulių palyda buvo įnešta ir pastatyta Savanorių-Kūrėjų vėliava. Velionio karstas apdengtas tautine vėliava. Prie karsto vakare ir Ryta stovėjo jūrų šaulių garbės sargyba.

Šeštadienį, liepos 9 d., iš šerme-

ninės velionio anūakai karstą nunešė į Šv. Antano parapijos bažnyčią ir kun. A. Rutkauskas atlaikė gedulingas pamaldas. Po pamaldų didžiulė vilkstinė mašinų išlydėjo paskutinį mūsų Savanorių-Kūrėją, Klaipėda jūrų šaulių kuopos narį į Šv. Kazimiero lietuvių kapines. Ten kun. A. Rutkauskui sukalbėjus paskutines maldas ir sugiedojus Tautos himną, Klaipėda j. š. kuopos p-kas J. Mikulis nuo karsto nmuimtą tautinę vėliavą perdavė jūrų šaulių kuopos nariui sūnui Broniui Bikulčiui. Po to visi dalyviai buvo pakviesti gedulingiems pietums.

Išėkis ramybėje mūsų paskutinis Savanorių-Kūrėju, ir tegul Tau būna lengva ši svetima, bet svetinga Amerikos žemė.

Ap. Skopas

(PROVIDENCE, RI)

IŠLYDĖJOME SAVANORIŲ KŪRĖJĄ, ŠAULĮ A. A. KAZĮ KRIAUCIŪNĄ

Spalio 28 d. iš Šv. Kazimiero lietuvių parapijos bažnyčios buvo palaidotas savanoris kūrėjas, Klaipėdos atdavimo kovų dalyvis, Dr. Vinco Kudirkos kuopos g. š. Kazys Kriaučiūnas.

Ypatingai gražiai bendros idėjos draugą ir brolių pagerbė ir atsisveikino Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa iš Worcesterio, kuriai velionis priklausė, savo gausiu dalyvavimu. Įsijungė ir Martyno Jankaus kuopa iš Brocktono.

Anksti rytą jie atvyko į šermentinę, kurioje buvo pašarvotas a. a. K. Kriaučiūno kūnas. Pakaitomis stovėjo garbės sargyba. Atsisveikinimo žodį tarė LŠST Trakų rinktinės pirm. G. š. Algirdas Zenkus ir LŠST centro garbės šaulys inž. Juozas Stašaitis paskaitė žiūpsnelį a. a. velionio atsiminimų iš jo kovų laikotarpio. Pabaigoje pareiškė "nors mums liūdna ir skaudu su tavim, mielas Kazimierai, skirtis, bet mes tikime, kad tu džiaugiesi kartu su mumis, kad po daugelio metų Gedimino kalne plevėsuoja Lietuvos trispalvė vėliava."

Pro išsirikiačius šaulius karstas buvo nulydėtas į Šv. Kazimiero parapijos bažnyčią, kurioje už jo sielą šv. mišias koncelebravo kleb. kun. I. Gedvila. Jis pasakė ir pamokslą, iškeldamas velionio darbus, atliktus tėvynei, Dievui, savo parapijai. Buvo ne tik pavyzdingas katalikas bet ir aukotojas. Kartu su juo šv. mišias koncelebravo atvykęs iš Putnam, Conn., Nekalto Marijos Prasidėjimo vienuolijos seselių kapelionas kun. dr. V. Cukuras (anksčiau buvęs šios parapijos klebonas) ir kun. prof. A. Jurgelaitis, O. P. Šv. mišių skaitinius paskaitė LŠST centro garbės šaulys izd. J. Stašaitis ir Dr. Vinco Kudirkos kuopos sekretorė J. Miliauskienė. Atlikus kapinės paskutines religines apeigas, kunigams kleb. I. Gedvilai ir kun. prof.; Jurgelaičiui, sugiedojus Viešpaties Angelas ir giesmę Marija, Marija, LŠST centro garbės šaulys inž. J. Stašaitis ir Trakų rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus nuėmė nuo karsto trispalvę vėliavą, sulankstė ir rinktinės pirmininkas įtekė našlei S. Kriauciūnienei, kuri gilaus skausmo sujaudinta apsverkė ir pasiliko nuliūdime kartu su giminaičių iš Lietuvos, o tenai yra pasilikę daug giminių. Sugiedotas Lietuvos himnas.

A. a. Kazys Kriauciūnas su žmona Sofija į JAV atvyko iš Anglijos 1963 m. ir apsigyveno Providence, RI. Sužinojęs, kad Worcester įsteigta Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa, 1971 m. tapo jos nariu ir pasiliko ištikimas šauliškiems idealams iki mirties.

Nežiūrint, kad gyveno 40 mylių atstume nuo Worcesterio, K. Kriauciūnas atvažiuodavo ne tik į kiekvieną šaulių susirinkimą, bet ir į šventes, minėjimus ir dar suteikdavo piniginę auką. Kai jau nebepajėgė vairuoti automobilį, samdydavo žmogų, kuris jį atveždavo. Kada sveikata neleido ir tai padaryti, jis sirgdamas rūpinosi pavergta Lietuva, šaulių veikla, ypačingai Dr. Vinco Kudirkos kuopa.

1981 m. atšventė su žmonele Sofija 50 metų vedybinio gyvenimo jubiliejų, į kurį pakvietė ir Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopą. Už jo nuopelnus Lietuvai, Lietuvos Šaulių Sąjungai

nepriklausomoje Lietuvoje ir tremtyje 1977 m. pakeltas kuopos garbės šauliu ir apdovanotas garbės šaulio ženkle.

1982 m. apdovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu.

1987 m. per metinį kuopos susirinkimą LŠST Trakų rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus apdovanojo Šaulių Žvaigždės ordinu, pats jį prisegė, pasveikino ir pareiškė, kad nė viena šventė, minėjimas nepraeina be g. š. K. Kriauciūno, bet ir aukomis yra uoliausias kuopos rėmėjas. Tai buvo paskutinis jo dalyvavimas šiame susirinkime. Ligos pradėjo varginti, teko pergyventi kelias operacijas, tačiau žmonos pasakojimu jo vienintelis troškimas buvo pamatyti brolio sūnų atvykstantį iš Lietuvos jį aplankyti ir

apie tai kalbėjo kasdien, o gydytojams atrodė, kad jau seniai jis turėjo būt iškeliavęs iš šio pasaulio. Spalio 23 d. atvyko jo brolio sūnus iš Lietuvos. Jo jėgos sustiprėjo, kalba pagerėjo ir visą dieną su giminaičiu iš Lietuvos kalbėjosi, pareiškė norą net grįžti iš ligoninės į namus, bet po poros dienų iškeliavo į amžinojo tėvo namus, bet Aukščiausias jo troškimą išpildė — sulaukė prieš mirtį brolio sūnų iš Lietuvos.

Atsiskyrimo valanda skaudi ir sunki visiems, bet Aukščiausio tokia valia, reikia sutikti su ja.

Tebūna Tau, mielas broli Kazimierai, lengva Amerikos žemelė, o Tavo šviesus prisiminimas pasiliks ilgai gyvas mūsų širdyse.

Janina M.

Nekviesta ir nelaukta mirtis į Amžinuosius Namus išsivedė aktyvų Stasio Butkaus kp. šaulį, Vasario 16-tosios gimnazijos remėjų Detroite vadovą, T r e m t i e s t r i m i t o foto korespondentą

A. A. KAZIMIERĄ SRAGAUSKĄ.

Broliams, seserims ir sūnui Džiūgui su šeima Lietuvoje, dukterėčiai Jūrai su šeima Australijoje ir svainiui Juozui, dukterėčiai Daliai su šeima JAV nuoširdi užuojauta.

"T R E M T I E S T R I M I T O" REDAKTORĖ

Tragiškai žuvus Vietnamo kovų veteranui

SGT. JOHN WOLFE

(kovojušiam Vietname 1971 - 72 metais, B. Battery, 2-40 Artillery 19th Infantry Division), giminėms nuoširdžią užuojautą reiškia, o kartu pagarbiai prisimena ir Amerikos lietuvius, kovojušius prieš bolševizmą Vietname.

INŽ. VYTAUTAS IR VANDA ŠLIŪPAI

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI sukaktuviniams metais aukojo:

\$481.17

Čikagos apylinkės ramovėnai, birutini-
kės ir šauliai.

\$100.00

V. V. Šliupai, CA, pagerbdami tragiš-
kai žuvusį Vietnamo veteraną Sgt.
John G. Wolfe.
Osv. Žadvydys, CA

\$83.00

A. Kaunas, FL

\$66.00

Vl. Malinauskas, CT

\$50.00

Dr. St. Bačkis, DC
El. Diminskis, IL
V. Gavelis, IL
A. Pleškys, IL

\$42.69

Kalifornijos ramovėnai, birutietės ir
šauliai

\$35.00

V. Kutkus, MI

\$33.00

R. Janovska, PA

\$26.00

M. Vitkus, FL

\$25.00

J. Abraitis, IL
J. Keraminas, IL
V. Statkus, IL
J. Stelmokas, PA

\$23.00

J. Bortkevičius, Vokietija
G. Butikas, IL
Vl. Jegelevičius, ONT

\$22.00

M. Žeimys, IL

\$20.00

Renginio k-tas muz. Stasiui Šližiui
pagerbti, MI
J. Gruodis, NY
Alf. Pimpė, IL
Z. Raulinaitis, NJ

\$18.00

St. Astrauskas, OH
A. Malinauskas, IL
Z. Ramanauskas, FL
Č. Šadeika, MI

\$17.00

Br. Galinis, MA

\$16.00

J. Ardys, PA
L. Leveckis, ONT
Aug. Prancevičius, ONT
A. Seduikis, MA

\$15.00

St. Dalius, ONT
K. Mikulis, IL
Ad. Poderienė, MI

\$13.00

A. Adomaitis, CT
—V. Andriukonis, MA
K. Biskis, IL
J. Daniliauskas, CT
Z. Dailidė, IL
Alg. Dilba, PA
Vl. Garbenis, IL

St. Garliauskas, MI

A. Gerčys, IL
S. Grigaliūnas, ONT
J. Gužaitis, IL
K. Kaulinis, PA
V. Keris, Anglija
Br. Labukas, FL
E. Lengnikas, ONT
St. Mačys, OH
Br. Mozūras, QUE
J. Pečkaitis, IN
Br. Reventienė, FL
B. Rudzevičius, Vokietija
V. Stuogis, OH
M. Šimkus, IL
St. Tiškevičius, IL
Br. Valiukėnas, MI
R. Vilkas, FL
M. Vinclovas, OH

\$12.00

V. Jokubaitis, OH

\$10.00

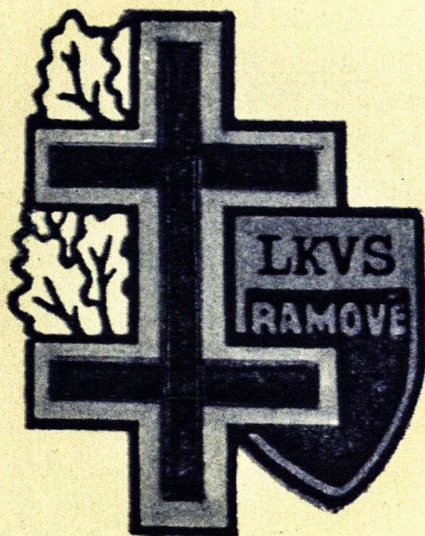
J. Andrašūnas, CA
Al. Atutis, IL
G. Balanda, MI
J. Bulota, Co
Br. Ceika, IL
N. Grigaliūnas-Noris, IL
Pr. Jonelis, IL
J. Jurkūnas, IN
N. Kasinskas, NY
Lietuvių piliečių klubas, FL
Vc. Numgaudas, IL
St. Pangonis, NE
M. Puskarskis, IL
J. Šalčiūnas, IL
M. Seduikis, IL
J. Undraitis, IL
Al. Valuškis, FL

LKVS "RAMOVĖ" VEIKLOS II dalis

baigiama spausdinti Pranciškonų spaustuveje, Brooklyn, N.Y.

Knyga "Kario" formato, 412 psl., 403 nuotraukos. Leidėjas — LKVS "RAMOVĖ" CV.

Redaktorius — Balys Raugas.

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —
V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BROCKTON, MA —
A. Šeduikis, 990 N. Main St.

CHICAGO, IL —

"Gifts International"; "Parama", "Patria"
Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
Spaudos kioskas).

WATERBURY, CT —

"Spauda"

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

\$8.00

V. Aleksandrūnas, CA
J. Balskus, IL
J. Bardauskas, MI
J. Baranauskas, IL
St. Bernatavičius, IL
J. Bežys, MAN
B. Bliudnikas, NY
St. Budas, IL
S. Budejus, IL
B. Dapkus, CT
Ad. Deikis, FL
Pr. Gabrėnas, CT
V. Gailiūnas, CT
Vl. Gilys, CA
A. P. Griauzdė, MA
J. Janušaitis, IN
A. Jucėnas, MA
L. Kazlauskas, FL
J. Klivečka, NY
L. Krajauskas, FL
K. Lembertas, PA
Al. Liutkus, OH
J. Mačiulaitis, MI
J. Maskeliūnas, MA
Dr. A. Matukas, CT
P. Mičiulis, FL
Aug. Mylė, QUE
V. Narkevičius, ONT
Aug. Pocius, IL
H. Poškus, ONT
Vc. Prižgintas, CA
P. Pulminskas, MA
P. Račiukaitis, MD
V. Rutelionis, MD
K. Rutkauskas, IL
R. Sakienė, CA
J. Sasnauskienė, FL
B. Sebastijonas, IL
P. Šaulys, MA
Br. Ščepanavičius, FL
E. Šlekys, ONT
J. Skaudys, CA
P. Šapalas, IL
J. Švabas, IL
B. Stalioraitis, ONT
Alg. Uogintas, CT
Vc. Urniežius, MAN
V. Valkavickas, IL
Al. Vakselis, NY
Vl. Vasikauskas, FL
O. Vilpišauskas, FL
Aug. Virkutis, CT
V. Vitkus, NY
St Zacharka, NY

\$7.00

J. Janušauskas, IL
Al. Paškevičius, ONT

\$6.00

A. Galdikas, CA
A. Jankauskas, ONT
V. Juodišius, IL
J. Salys, CA
J. Vaičjurgis, MA
C. Vitkauskas, ONT

\$5.00

V. Blauzdys, ONT
Vl. Dainys, MA
L. Kapeckas, CT
J. Kavaliūnas, FL
St. Kuzė-Kuzmickis, Australia
Ed. Martišius, MA
A. Milaknis, CA
St. Neniškis, IL
S. Pocauskas, QUE
J. Račius, AZ
V. Šalčiūnas, FL
A. Satkauskas, CT
Ap. Skopas, IL
Ad. Švažas, IL
J. Telyčėnas, ONT.

\$3.00

A. Augustinas, IL
Vl. Bačiulis, OH
Pr. Baras, PA
Ed. Bazėnas, FL
Alf. Bruzga, IL
A. V. Danta, PA
C. Cikotas, NJ
J. Grabauskas, IN
A. Grabauskas, FL
K. Galdikas, ONT
K. Gasparaitis, FL
A. Gelažius, CT
J. Gramas, IL
A. Grinius, MI
Ed. Jasiūnas, IL
O. Juodišius, ONT
St. Ilevičius, FL
L. Kairys, IL
Pr. Kazlauskas, NE
P. Kazlauskas, ONT
Vl. Kiaunė, PA
J. Kirstukas, MD
A. Kuncaitis, MA
Br. Masiokas, CO
P. Matekūnas, NY

J. Mažulaitis, ONT
Al. Mažeika, NYT
J. Mažeika, IL
A. Mikalajūnas, CA
P. Mikšys, FL
K. Miliūnas, WI
K. Milkovaitis, CA
J. Narušas, OH
P. Okincicas, IL
J. Pakalnis, CT
St. Paulauskas, IL
J. Paulėnas
V. Pavilčius, IL
V. Pečiulis, ONT
K. Pudys, NE
V. Ramanauskas, IL
K. Razauskas, MI
J. Riauba, ONT
J. Rudzinskas, MI
P. Ruikis, IL
El. Šarauskas, OH
S. Slavickas, ONT
St. Skirmantas, CA
Dr. Alg. Statkevičius, IL
V. Stepšys, ONT
Iz. Straukas, IL
K. Sviezikas, ONT
V. Tamulis, OH
J. Tarvydas, ONT
P. Tyla, FL
L. Trilupaitis, DC
Br. Užemis, AR
V. Vaškys, MD
J. Velykis, OH
Ed. Vengianskas, MI
A. Vengrys, IL
B. Venclovas, ONT
Ig. Verbyla, OH
St. Žvirblys, ONT

\$2.00

Vc. Rutkauskas, IL
P. Vencius, OH

\$1.00

V. Raugas, NJ

*Pagarba ir padėka
dosniems aukotojams!*

*"Iš qzuolo kariūnai pilis ant kalno rentė,
Torunėje ir Kulme, čia pat, prie Vėluvos
Augino Krišnai arklius, išjodavo į šventę,
O jeigu mirs, žinojo — esą iš LIETUVOS".*

Sigitas Geda

30.794.41